



# LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA I GMINY BUK na lata 2018 – 2023

Załącznik  
do Uchwały Nr XLIII/312/2018  
Rady Miasta i Gminy Buk  
z dnia 27 marca 2018 r.



Lider Projekt Sp. z o.o.  
Al. Karola Marcinkowskiego 1/3  
61-745 Poznań

Poznań - Buk 2018

## Spis treści

Wprowadzenie .....	3
Słowo wstępne .....	3
Informacje ogólne .....	3
Opis powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi .....	5
Strategia Europa 2020 .....	5
Umowa Partnerstwa na lata 2014-2020 .....	6
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) .....	6
Krajowa Polityka Miejska 2023.....	7
Wielkopolska 2020. Zaktualizowana strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r. .....	<b>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</b>
Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku.....	9
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego .....	9
Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej.....	10
Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań.....	10
Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 roku .....	11
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego 2014 – 2020.....	11
Program ochrony środowiska dla Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2020 .....	12
Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta i Gminy Buk 2004-2015 .....	12
Aktualizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Buk na lata 2009 – 2015.....	12
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Buk .....	13
Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Buk .....	16
Program ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Buk na lata 2017–2020 z perspektywą do roku 2024.....	17
Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych.....	17
Sfera społeczna.....	18
Demografia .....	18
Mieszkalnictwo .....	23
Zatrudnienie i bezrobocie.....	26
Pomoc społeczna i ochrona zdrowia .....	28
Edukacja .....	29
Kultura i dziedzictwo. Aktywność społeczna. Sport i turystyka .....	32
Sfera gospodarcza .....	40
Przedsiębiorczość. Struktura gospodarki lokalnej.....	40
Budżet gminy.....	43

Sfera środowiskowa .....	45
Położenie i warunki naturalne.....	45
Stan i ochrona środowiska .....	45
Sfera przestrzenno-funkcjonalna .....	47
Użytkowanie gruntów .....	47
Zagospodarowanie przestrzenne .....	48
Funkcjonowanie transportu publicznego.....	50
Bezpieczeństwo ruchu drogowego .....	51
Sfera techniczna .....	51
Szlaki transportowe.....	51
Pozostała infrastruktura sieciowa .....	52
Wyznaczenie obszarów zdegradowanych i rewitalizacji.....	54
Założenia metodyczne przeprowadzonego badania delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	54
Przyjęty podział na jednostki statystyczne.....	58
Analiza danych statystycznych. Analiza wskaźnikowa .....	59
Sfera społeczna.....	59
Sfera gospodarcza .....	64
Sfera środowiskowa i techniczna .....	68
Sfera przestrzenno-funkcjonalna .....	71
Podsumowanie delimitacji w skali gminy – wybór obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji.....	75
Delimitacja obszaru rewitalizacji w mieście Buk .....	77
Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji.....	88
Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji .....	88
Sfera społeczna i gospodarcza.....	88
Sfera środowiskowa .....	90
Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna .....	90
Podobszary miejskie obszaru rewitalizacji .....	90
Podobszary wiejskie obszaru rewitalizacji.....	97
Podsumowanie i lokalnych potencjałów zidentyfikowanych w obszarze rewitalizacji – drzewo problemów .....	104
Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (planowany efekt rewitalizacji).....	107
Cele rewitalizacji oraz kierunki działań.....	109
Przedsięwzięcia rewitalizacyjne .....	111
Przedsięwzięcia i projekty podstawowe.....	112
Przedsięwzięcia i projekty uzupełniające .....	124

Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji.....	125
Komplementarność przestrzenna .....	125
Komplementarność problemowa.....	128
Komplementarność proceduralno-instytucjonalna .....	129
Komplementarność międzyokresowa .....	130
Indykatywne ramy finansowe .....	132
Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji.....	133
Przyjęte podstawowe zasady partycypacji.....	133
Etap przygotowania (diagnozowanie i programowanie) .....	134
Nabór projektów, konsultacje pisemne .....	135
Spotkania konsultacyjne otwarte.....	135
Etap wdrażania .....	135
Etap monitorowania.....	136
System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji .....	136
System monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu .....	138
System monitoringu programu rewitalizacji .....	138
Sposoby oceny programu rewitalizacji.....	140
Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.....	142
Spis ilustracji.....	142
Spis tabel .....	143
Spis zdjęć .....	144

## Wprowadzenie

### Słowo wstępne

### Informacje ogólne

Miasto i Gmina Buk to jednostka samorządu terytorialnego szczebla gminnego, położona w zachodniej części powiatu poznańskiego województwa wielkopolskiego. Siedziba gminy, miasto Buk, znajduje się w odległości 30 km od centrum Poznania. Gmina Buk liczy 12 414 mieszkańców zamieszkujących obszar 90,6 km<sup>2</sup><sup>1</sup>, w tym miasto 6126 osób na powierzchni 3 km<sup>2</sup>. Gmina składa się, prócz miasta, z 11 sołectw.

Buk położony jest w odległości ok. 330 km od Warszawy, ok. 250 km od Berlina, ok. 160 km od przejścia granicznego w Świecku i 21 km od międzynarodowego portu lotniczego "Ławica" w

<sup>1</sup> [http://www.Polskawliczbach.pl/gmina\\_Buk#ixzz4y7zHJPix](http://www.Polskawliczbach.pl/gmina_Buk#ixzz4y7zHJPix) [dostęp: 26.01.2018 r.]



Poznaniu oraz około 28 km od terenów Międzynarodowych Targów Poznańskich. Przez teren gminy przebiega autostrada A2 ze znajdującym się tu (pomiędzy Bukiem a Niepruszewem) węzłem Buk.

Buk jest siedzibą Lokalnej Grupy Działania "Źródło", realizującej projekty w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Miastami partnerskimi Boku są Sint-Michielsgestel (Holandia), Hambühren (Niemcy), Verson oraz Tourville-sur-Odno (Francja). Układ miejscowości w gminie ukazuje mapa 1.

Rysunek 1. Mapa gminy Buk.



Wedle art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji<sup>2</sup> „rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji.” Działania takie powinny być prowadzone na podstawie programu rewitalizacji, którego formą jest niniejszy dokument.

W Wielkopolskim Regionalnym Programie Operacyjnym na lata 2014-2020, stanowiącym podstawę wydatkowania środków finansowych na rozwój województwa, w całości tematyce rewitalizacji dedykowane jest działanie 9.2 Rewitalizacja obszarów problemowych w ramach osi priorytetowej 9. Infrastruktura dla kapitału ludzkiego.

Realizację projektów rewitalizacyjnych w ramach Działania 9.2 wspomagać mogą także projekty komplementarne, realizowane w ramach innych Działań finansowanych z EFRR oraz EFS, m.in. w zakresie:

- promowania przedsiębiorczości w ramach Działania 1.3
- modernizacji energetycznej budynków w Działaniu 3.2
- promowania strategii niskoemisyjnych i zrównoważonego transportu miejskiego w Działaniu 3.3
- ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego w Działaniu 4.4
- inwestycji w drogi lokalne w ramach Działania 5.1.

Informacje źródłowe pozyskano bezpośrednio z zasobów Miasta i Gminy Buk, także ze strony internetowej. Cennym źródłem informacji były dokumenty szczebla lokalnego i ponadlokalnego. Dane statystyczne pozyskiwano w dużej mierze z Banku Danych Lokalnych GUS, poza tym bezpośrednio z Urzędu Miasta i Gminy, Powiatowego Urzędu Pracy i Pierwszego Urzędu Skarbowego w Poznaniu.

## Opis powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Analizie poddano dokumenty obowiązujące w trakcie sporządzania LPR, czyniąc wyjątek dla kierunkowych dokumentów Miasta i Gminy Buk, tematycznie powiązanych z głównymi treściami i celami niniejszego Programu.

### Strategia Europa 2020

Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020 to dokument Unii Europejskiej zapoczątkowany w 2010 r. Strategia ma na celu przezwycięzenie problemów wynikających z kryzysu gospodarczego lat 2008-2009. Ponadto ma pomóc skorygować mankamenty europejskiego modelu wzrostu gospodarczego i stworzyć warunki do jeszcze bardziej zrównoważonego wzrostu, sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Plan UE obejmuje pięć celów w zakresie zatrudnienia, innowacji, edukacji, włączenia społecznego oraz zmian klimatu/energii – do osiągnięcia do 2020 r. W każdym państwie członkowskie

---

<sup>2</sup> t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1023 ze zm.



wyznaczyły swoje cele krajowe. Konkretnie działania na poziomie zarówno unijnym, jak i krajowym mają służyć realizacji strategii.

Strategia Europa 2020 obejmuje trzy powiązane ze sobą priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk poprzez szereg działań dotyczących przede wszystkim sfery społecznej, nakierowany jest na realizację ww. priorytetów w skali lokalnej.

### Umowa Partnerstwa na lata 2014-2020

Umowa to zasadniczy dokument, zawierający podstawy prawne oraz ramy organizacyjne i finansowe dla okresu programowania UE 2014-2020. Według wskazań diagnozy tematycznej, jednym z deficytów, które powinny stać się podstawą adresowania środków jest wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego, powiązany z niskim dostępem do usług. Z tymi problemami ściśle powiązane jest zjawisko degradacji społeczno-gospodarczej, którego powodem jest utrata dotychczasowych funkcji wielu obszarów, w tym zurbanizowanych obszarów przemysłowych oraz wsi. To właśnie tam obserwowana jest kumulacja zjawisk kryzysowych.

Odpowiedzią na te problemy jest kompleksowy proces rewitalizacji. Ramy dla takich działań tworzy narodowy program rewitalizacji, natomiast instrumentami realizacji są lokalne programy rewitalizacji. Zapisy części postulatywnej Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk będą obejmować działania obejmujące kompleksową rewitalizację społeczną, gospodarczą i przestrzenną.

### Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia ta, stanowiąca aktualizację średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjęty przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 roku, jest „kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej”<sup>3</sup>, stanowi konkretyzację Planu na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Zasadnicze cele dokumentu są następujące:

Cel główny: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym,

Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,

Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony,

Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) stanowi dokument o dużym stopniu ogólności. Cele LPR wpisują się jednak – w wymiarze lokalnym – szczególnie w cel szczegółowy II SOR.

---

<sup>3</sup> [http://www.mr.gov.pl/media/38943/\\_Strategia\\_na\\_rzecz\\_Odpowiedzialnego\\_Rozwoju.pdf](http://www.mr.gov.pl/media/38943/_Strategia_na_rzecz_Odpowiedzialnego_Rozwoju.pdf) [dostęp: 29.07.2017 r.]

W ramach działań do 2020 r. w Strategii ujęto zresztą Wspieranie realizacji zintegrowanych działań rewitalizacyjnych na podstawie programów rewitalizacji ukierunkowanych na przekształcenie obszarów zdegradowanych (w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzennie-funkcjonalnym, technicznym).

### Krajowa Polityka Miejska 2023

Dokument został przyjęty uchwałą Nr 198 Rady Ministrów z dnia 20 października 2015 r. w sprawie przyjęcia Krajowej Polityki Miejskiej, Dz.U. z 2015 r., poz. 1235. Stanowi następujące cele, które powinny być adekwatnie realizowane w stosunku do ośrodków miejskich i obszarów zurbanizowanych różnej wielkości:

1. Stworzenie warunków dla skutecznego, efektywnego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich.
2. Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji.
3. Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich.
4. Poprawa konkurencyjności i zdolności ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia.
5. Wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, przede wszystkim na obszarach problemowych polityki regionalnej (w tym na niektórych obszarach wiejskich) poprzez wzmacnianie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu.

W Polityce podkreśla się, że „Najbardziej zaawansowanym procesem przemian jest kompleksowa rewitalizacja, realizowana na obszarach zdegradowanych, odnosząca się do konkretnego, wyznaczonego w oparciu o obiektywne kryteria, terytorium i łącząca wysiłki różnych podmiotów, których suma ma spowodować trwałe ożywienie społeczne i gospodarcze obszaru, zwiększenie jego atrakcyjności dla mieszkańców i przedsiębiorców oraz poprawę jakości życia” (s. 56).

Takie też założenia leżą u podstaw niniejszego LPR.

### Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego jest dokumentem wskazującym kierunki rozwoju dla całego województwa, określa również zestaw celów i priorytetów dla rozwoju regionu. Cel generalny, ustanawiający wspólną płaszczyznę dla wszystkich celów określonych w strategii, podkreśla współdziałanie relacji zachodzących między tymi celami i brzmi następująco: „Efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa, służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju.”

Następnie wyodrębniono poszczególne cele strategiczne. Ich osiągnięcie ma być możliwe poprzez realizację poszczególnych celów operacyjnych. Zestawienie celów strategicznych zawiera następujące zapisy:

- Cel strategiczny 1  
Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu



- Cel strategiczny 2  
Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami
- Cel strategiczny 3  
Lepsze zarządzanie energią
- Cel strategiczny 4  
Zwiększanie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie
- Cel strategiczny 5  
Zwiększenie spójności województwa
- Cel strategiczny 6  
Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu
- Cel strategiczny 7  
Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia
- Cel strategiczny 8  
Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa
- Cel strategiczny 9  
Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.

Z tematyką niniejszego dokumentu w szczególny sposób wiąże się Cel operacyjny 5.4. Wsparcie terenów wymagających restrukturyzacji, odnowy i rewitalizacji. Realizację tego zapisu wskazuje się przez następujące kierunki działań:

- Kompleksowe, zintegrowane programy rewitalizacji obejmujące instrumenty stosowane w ramach innych celów, ukierunkowane na specyficzną sytuację na tych obszarach, a także:
- Modernizację oraz lepsze wykorzystanie linii wąskotorowych regionu dla potrzeb turystyki.

Z zakresem Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk powiązany jest pierwszy z kierunków. Projekty zawarte w LPR nawiązują jednak do różnych celów operacyjnych strategii rozwoju województwa wielkopolskiego. Realizacja programu rewitalizacji wpłynie pozytywnie między innymi na:

- ograniczenie skali wykluczeń społecznych, restrukturyzację obszarów o niewłaściwym potencjale rozwojowym (włączono obszary gminy znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji),
- wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego (liczne projekty związane z ochroną zabytków i ich adaptacją pod nowe funkcje),
- poprawę sytuacji demograficznej (realizacja tego celu jest ważnym postulatem w programie rewitalizacji, który będzie realizowany poprzez inwestycje w przestrzeń, infrastrukturę społeczną i projekty miękkie);
- poprawę warunków życia ludzi, zwłaszcza ze słabszych grup społecznych,
- rozwój usług socjalnych (przewiduje się realizację działań miękkich związanych z aktywizacją społeczną mieszkańców obszaru rewitalizacji),
- budowę kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego (zaplanowano projekty, których celem jest aktywizacja społeczna i budowanie tożsamości lokalnej poprzez usługi kultury),
- wzrost udziału sportu i rekreacji w życiu mieszkańców regionu (zaplanowano projekty dotyczące tworzenia stref rekreacji na terenach objętych rewitalizacją).

## Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku

Dokument opracowany w 2010 r.<sup>4</sup> opiera Misję Samorządu Województwa Wielkopolskiego w zakresie polityki społecznej na regule „3W”: wrażliwości, wyobraźni i współuczestnictwie. Jako priorytety strategiczne zostały wskazane:

1. Wielkopolska równych szans i możliwości
2. Zdrowi Wielkopolanie
3. Bezpieczna Wielkopolska
4. Wielkopolska obywatelska
5. Samorząd Województwa Wielkopolskiego partnerem, doradcą i konsultantem lokalnych podmiotów polityki społecznej.

Cele LPR współgrają w większym stopniu z priorytetami 1. – 4. poprzez przyczynianie się do realizacji następujących celów tej strategii:

- wyrównywanie różnic w rozwoju społecznym województwa,
- zwiększanie wrażliwości społecznej na problemy społeczne i pobudzanie aktywności sprzyjającej ich rozwiązywaniu,
- promowanie i poszerzanie udziału mieszkańców w kulturze,
- ochrona zasobów, standardu i jakości życia rodziny, umożliwiających realizowanie funkcji i zadań służących jej rozwojowi,
- tworzenie warunków aktywności sportowej i rekreacyjnej,
- rozwój infrastruktury służącej edukacji kulturalnej i uczestnictwu młodego pokolenia w kulturze oraz przedsięwzięć edukacyjno-szkoleniowych służących przygotowaniu do życia na emeryturze,
- stwarzanie ludziom starszym możliwości prowadzenia niezależnego życia w ich dotychczasowym środowisku społecznym,
- rozwój infrastruktury i warunków dla usuwania i/lub ograniczania barier społecznych i architektonicznych utrudniających funkcjonowanie osób z ograniczeniem sprawności,
- przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu wśród seniorów,
- aktywizowanie zasobów ludzkich i potencjału społecznego na rzecz rozwoju jednostek, grup i społeczności,
- włączanie osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem w działania podmiotów społeczeństwa obywatelskiego.

## Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Plan, zatwierdzony uchwałą Nr XLVI/690/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 kwietnia 2010 r. zalicza miasto i gminę Buk do obszaru funkcjonalnego Poznania, a w związku z tym do strefy potencjalnej urbanizacji i do pasma dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego<sup>5</sup>.

---

<sup>4</sup> <http://rops.poznan.pl/wp-content/uploads/2016/01/strategia-polityki-spoecznej..pdf> [[dostęp: 22.12.2017 r.]

<sup>5</sup> <http://www.wbpp.Poznan.pl/plan/index.html> [dostęp: 15.02.2018 r.]

Gmina zlokalizowana jest w centralnym obszarze problemowym (minimalizacji konfliktów przestrzennych związanych z procesem suburbanizacji i metropolizacji), ale również w:

- strefie dynamicznego rozwoju społeczno - gospodarczego wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych,
- obrębie zewnętrznego pierścienia drogowego dalekiego zasięgu,
- strefie rozwoju działalności logistycznej,
- strefie intensywnej gospodarki rolnej.

W planie zamieszczono też zapisy dotyczące znajdujących się na terenie gminy sieci komunikacji i infrastruktury technicznej. Droga wojewódzka nr 306 została wskazana jako zewnętrzny pierścień drogowy dalekiego zasięgu aglomeracji poznańskiej, co wiązać się może z podniesieniem klasy technicznej drogi do drogi GP (głównej ruchu przyspieszonego) na pewnych odcinkach. Postulat taki dotyczy również drogi krajowej nr 307.

Wskazuje się występowanie złoża ropy naftowej „Buk” na terenie gmin Buk i Opalenica, lecz nie wspomina się o rozwoju wydobyciu tego surowca.

### Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej

Studium wskazuje postulat zachowania walorów naturalnych w gminach stosunkowo uboższych w obszary cenne przyrodniczo, takich jak Buk, gdyż „w miarę wyrównywania różnic w infrastrukturze, jakość otoczenia przyrodniczego będzie miała rosnące znaczenie jako czynnik jakości życia”. Zawiera również zapis o dokończeniu budowy obwodnicy Buku. Zwraca się uwagę na słabą dostępność komunikacji publicznej, której brak w południowej części gminy (na południe od linii kolejowej). Wysoko oceniono ofertę inwestycyjną gminy.

### Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań

W tym opracowaniu z 2016 r. postulowane są działania odnoszące się do specyfiki gminy Buk. Wskazuje się potrzebę ochrony gruntów rolnych przed nadmierną zabudową, a w zakresie zielonej infrastruktury:

- ochronę zielonej infrastruktury i wzmocnienie funkcji korytarzy ekologicznych wokół Jez. Niepruszewskiego oraz terenów podmokłych i łąk w okolicach Otusza,
- wzbogacenie układów przyrodniczych w obrębach Dakowy Suche, Dobieżyn, Dobra-Szynyfin, Szewce, Wielka Wieś, Wiktorowo.

Jako mocne strony gminy wskazano hale sportowe. Prócz Buku i Niepruszewa proponuje się rozwój funkcji turystycznej w Szwach. Rekomenduje się współpracę w zakresie rozwijania produktów turystycznych z gminami Dopiewo i Stęszew. W tym zakresie ważna jest ochrona krajobrazu wokół Jez. Niepruszewskiego.

W zakresie infrastruktury drogowej wśród potrzeb inwestycyjnych wymienia się dokończenie budowy obwodnicy Buku oraz budowę obejścia Niepruszewa, a także znaczny rozwój sieci dróg rowerowych. Silnym postulatem jest skoncentrowanie transportu publicznego wokół planowanego węzła Poznańskiej Kolei Metropolitalnej – stacji Buk.

Centrum Buku zostało wskazane jako obszar do rewitalizacji o uzupełniającym znaczeniu w skali Metropolii.

## Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 roku

Dokument pochodzi z 2016 r. Określona tam misja Samorządu Powiatu Poznańskiego brzmi: „Rozwijamy potencjał społeczny i gospodarczy naszego Powiatu dla dobra jego mieszkańców, dbając o środowisko przyrodnicze w myśl zasad zrównoważonego rozwoju”.

Wizja rozwoju powiatu jest następująca: „Powiat Poznański, tworząc z miastem Poznań wielkomiejską Metropolię, rozwija się dynamicznie i zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Mieszkańcy Powiatu mają dobry dostęp do miejsc pracy, edukacji, opieki zdrowotnej, kultury i wypoczynku oraz zapewnione czyste środowisko i poczucie bezpieczeństwa publicznego. Nowoczesna gospodarka, lokalny kapitał społeczny i wysoki poziom usług publicznych, gwarantują stały rozwój demograficzny i gospodarczy Powiatu oraz wysoki w skali kraju poziom życia jego mieszkańców”.

Wśród celów strategicznych i operacyjnych wyróżnić należy następujące:

1. Ochrona i kształtowanie walorów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego Powiatu Poznańskiego

1.1. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego (w tym 1.1.7. Promocja przedsięwzięć i zachowań proekologicznych oraz edukacja ekologiczna)

1.2. Ochrona i rewaloryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego

1.3. Rozwój potencjału turystycznego powiatu i tworzenie zintegrowanych produktów turystycznych

1.4. Rozwój infrastruktury i oferty sportowo - rekreacyjnej

2. Poprawa zdrowia i zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu oraz wzrost integracji społecznej mieszkańców powiatu poznańskiego. Porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli

2.1. Poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia oraz zwiększenie dostępności do opieki zdrowotnej

2.2. Wzmocnienie integracji społecznej

2.3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i rozwój społeczeństwa obywatelskiego

2.4. Rozwój działalności kulturalnej

Z powyższym zestawem celów tematycznie koreluje Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk.

## Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego 2014 – 2020

Szczególną uwagę w treści strategii zwraca cel 4. (6.4) Wzrost zakresu pomocy dla osób starszych i schorowanych - profilaktyka i przeciwdziałanie chorobom, a w tym zakresie szczególnie Cel operacyjny 2 Aktywizacja seniorów powiatu poznańskiego.

Wart przytoczenia jest też cel 5. (6.5) Rozwój i aktywizacja potencjału społecznego na rzecz rozwoju powiatu poznańskiego z uwagi na Cel operacyjny 1 Zwiększenie uczestnictwa w kulturze, ze szczególnym uwzględnieniem działań skierowanych dla dzieci i młodzieży, ale także na cel operacyjny 3 (6.3) Wzbogacenie standardowej oferty dydaktycznej inicjatywami wspierającymi rozwój i potencjał młodego pokolenia. Cel ten będzie realizowany poprzez:

- A. Wspieranie działań edukacyjnych integrujących dzieci i młodzież z powiatu poznańskiego (np. konkursy, programy edukacyjne, cykle zajęć edukacyjnych);
- B. Inspirowanie, zachęcanie instytucji oraz organizacji zajmujących się ochroną środowiska naturalnego w procesie edukacji ekologicznej i działalności na rzecz ochrony zasobów naturalnych;
- C. Zachęcanie/włączanie w proces dydaktyczny programów otwierających świadomość młodego pokolenia na problemy osób starszych i ludzi niepełnosprawnych oraz zagrożenia cywilizacyjne.

Te właśnie cele realizować będą w pierwszej kolejności projekty zamieszczone w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk.

## Program ochrony środowiska dla Powiatu Poznańskiego na lata 2016-2020

Dokument strategiczny, przyjęty uchwałą Nr XIX/243/V/2016 Rady Powiatu w Poznaniu z dnia 29 czerwca 2016 r. zawiera następujące zestawienie celów:

- ochrona jakości powietrza,
- ochrona wód i ziemi,
- prawidłowa gospodarka odpadami,
- ograniczenie akustycznych zagrożeń środowiska,
- zapobieganie ponadnormatywnej emisji pól elektromagnetycznych,
- monitoring podmiotów korzystających ze środowiska,
- ochrona przyrody,
- edukacja ekologiczna,
- promocja walorów przyrodniczych i turystycznych powiatu.

Część projektów zawartych w LPR odnosi się pośrednio do powyższych celów.

## Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta i Gminy Buk 2004-2015

Zaktualizowana strategia rozwoju gminy została przyjęta uchwałą Uchwały Nr XX/139/08 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 29 stycznia 2008 r. Misja strategii brzmiała: „Miasto i Gmina Buk – obszar dobrze funkcjonującej infrastruktury społecznej i gospodarczej zintegrowanej z obszarem Aglomeracji Poznańskiej. Gmina z dobrą ofertą turystyczną opartą na Jeziorze Niepruszewskim i gospodarczą w obszarach głównych ciągów komunikacyjnych. Bezpieczny samorząd sprzyjający rozwojowi różnych form usług, kultury i rekreacji”.

Kierunki rozwoju Miasta i Gminy Buk ujęto w 5 dziedzinach (priorytetach): ekologia, gospodarka, infrastruktura, przestrzeń, społeczeństwo.

W zakresie priorytetu Ekologia jako cel pierwszorzędny jest wymieniane Promowanie edukacji ekologicznej. Jednym z priorytetów dokumentu była Przestrzeń. W obu zakresach cele i kierunki działań Lokalnego Programu Rewitalizacji są zbieżne i pokrywają się zapisami sformułowanymi w Strategii Miasta i Gminy Buk. W LPR planuje się realizację działań związanych ze sferą społeczną, z poprawą stanu przestrzeni publicznej oraz odnową budynków, a także z edukacją ekologiczną.

## Aktualizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Buk na lata 2009 – 2015

Dokument został opracowany w 2012 r. Jako misję Gminy w tej dziedzinie wskazuje się:



- sprawnie funkcjonujący, zintegrowany system wspierania dzieci, młodzieży, osób samotnych oraz rodzin znajdujących się czasowo lub na stałe w trudnej sytuacji materialnej lub obciążonych niekorzystnymi dla ich rozwoju zjawiskami socjologicznymi,
- pomoc społeczna zgodna z potrzebami społecznymi,
- Miasto i Gmina Buk obszarem skutecznych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych opartych na nowatorskich projektach tworzonych partnerstw publiczno–prywatnych i publiczno–społecznych.

W poszczególnych priorytetach jako zbieżne z kierunkami działań aktualnie sporządzanego Lokalnego Programu Rewitalizacji można wskazać poniższe cele i kierunki:

#### Priorytet 1. Edukacja:

1.2. Działać na rzecz wzmocnienia struktury oświaty w zakresie działań edukacyjnych i profilaktycznych.

1.2.2. Autorskie programy edukacyjne na poziomie szkół podstawowych i gimnazjalnych.

#### Priorytet 2. Problemy społeczne:

2.4. Podejmować działania w kierunku likwidacji barier infrastrukturalnych i instytucjonalnych dla zwiększania dostępności do obiektów publicznych i miejsc zamieszkania oraz rozwój systemu pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym.

2.4.3. Stworzenie osobom niepełnosprawnym i starszym warunków do samodzielnego życia w rodzinie i środowisku lokalnym.

2.4.4. Działanie na rzecz integracji osób niepełnosprawnych i starszych z otoczeniem aktywnym społecznie i gospodarczo.

#### Priorytet 4. Infrastruktura:

4.2. Tworzenie właściwej i o wysokim standardzie bazy dla realizacji zadań społecznych.

4.2.1. Adaptacja lub budowa całodobowej placówki dla osób starszych.

4.3. Efektywnie wykorzystywać funkcjonowanie świetlic na terenie miasta i gminy Buk.

4.3.2. Stworzenie realnych programów funkcjonalno–użytkowych dla świetlic.

### Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Buk

Gmina Buk posiada obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Ostatnia zmiana dokumentu została przyjęta w 2007 roku (Uchwała Rady Miasta i Gminy Buk nr XII/54/07 z dnia 26.06.2007 roku). Tekst studium został ujednoczony zarządzeniem zastępczym Wojewody Wielkopolskiego nr KN-I.4102.2.2015 z dnia 26 marca 2015 r. w zakresie udokumentowanych złóż kopalin. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest podstawowym dokumentem określającym politykę przestrzenną gminy, czyli terytorialne ramy rozwoju społeczno-gospodarczego w wymiarze lokalnym.

W studium przewidziano między innymi:

- budowę małej obwodnicy śródmiejskiej, wyprowadzenie ruchu w stronę Stężewa przez planowany wiadukt nad linią kolejową i dokończenie obwodnicy miejskiej<sup>6</sup>, oraz budowę obwodnicy Niepruszewa.
- powstanie następujących tras (ścieżek) rowerowych Placu Przemysława w Buku w kierunku terenów rekreacyjnych w okolicach miejscowości Huby (Otusz), jeziora Niepruszewskiego i Kalw oraz z dworca kolejowego Otusz w kierunku ww. terenów rekreacyjnych.

Szczególnie na obszarze miasta przewiduje się „wprowadzenie ładu przestrzennego, uatrakcyjnienie przestrzeni publicznej w strefach decydujących o wizerunku miasta i gminy”, między innymi przez „przebudowę infrastruktury technicznej, która pozwoli na odzyskanie rezerw terenowych” oraz „rewaloryzację i eksponowanie wartości kulturowych miasta i gminy”.

Zespół zabudowy wielorodzinnej (Osiedla: Przyjaźni, 700-lecia Miasta), usytuowany po wschodniej stronie ulicy Dworcowej, znajdujący się częściowo w strefie ochrony konserwatorskiej, wskazany został do rehabilitacji przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tereny produkcyjne położone po nawietrznej, północno-zachodniej stronie miasta (mleczarnia i okoliczne) przewiduje się do „proekologicznej sanacji” i przekształcenia w obszary usługowe.

W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Buk stwierdzono, że sytuację zagrożenia dla wartości historycznych, zabytkowych i kulturowych powoduje „destrukcja zabudowy staromiejskiej przy jednoczesnym braku propozycji na temat zasad rehabilitacji i sanacji, nierozwiązany problem komunikacji w obrębie historycznego centrum i związane z tym zagadnieniem niekorzystne zjawiska w przestrzeni miasta”.

Projekty LPR wpisują się w zasady lokalnej polityki przestrzennej Gminy Buk oraz są zgodne z funkcjami poszczególnych obszarów miasta, które zostały określone w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Buk.

Został opracowany projekt nowego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Buk wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Dokument jest po etapie wyłożenia do publicznego wglądu. Nowy projekt zawiera syntetyczną diagnozę uwarunkowań rozwoju gminy, która wydaje się dobrą kanwą do rozwinięcia części diagnostycznej niniejszego Programu.

Jako ograniczenia rozwoju wskazano:

- w zakresie jakości życia mieszkańców i demografii:
  - problemy społeczne i materialne mieszkańców,
  - zły stan techniczny części budynków mieszkalnych,
  - niski poziom usług na wsi.
- w zakresie aktywności gospodarczej:
  - dużą konkurencję gmin w staraniach o pozyskanie inwestorów z kapitałem zewnętrznym,
  - niewielki procent gruntów komunalnych w strukturze własnościowej gminy.

---

<sup>6</sup> Obwodnica ta ma w założeniu otaczać okręgiem całe miasto. Wybudowano już odcinki: wschodni i południowy w ciągu drogi wojewódzkiej nr 307 (ul. Jana Pawła II).

- w zakresie środowiska przyrodniczego i rolnictwa:
  - rozdrobnienie gospodarstw rolnych,
  - niewielki odsetek większych zakładów przetwórczych powiązanych z rolnictwem na terenie gminy.
- w zakresie komunikacji:
  - brak nawierzchni utwardzonej na części dróg gminnych,
  - uciążliwości akustyczne w sąsiedztwie dróg wojewódzkich.
- w zakresie infrastruktury technicznej:
  - niepełne skanalizowanie.

Inne ograniczenia rozwoju wymieniane w projekcie studium to:

- zanieczyszczenie powietrza,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych,
- nie dość dobrze rozwinięta infrastruktura turystyczna i rekreacyjna.

Do czynników sprzyjających rozwojowi należą:

- w zakresie jakości życia mieszkańców i demografii:
  - duża aktywność gospodarcza mieszkańców,
  - zaangażowanie mieszkańców w sprawy gminy - samorządność.
- w zakresie mieszkalnictwa:
  - położenie gminy w aglomeracji poznańskiej,
  - potrzeba rozwoju terenów pod zabudowę mieszkaniową.
- w zakresie aktywności gospodarczej:
  - rosnąca liczba aktywnych podmiotów gospodarczych,
  - aktywność gminy i działania zw. z planowaniem przestrzennym w zakresie przygotowania terenów pod inwestycje,
  - popyt na tereny przemysłowe.
- w zakresie rolnictwa:
  - dobre warunki do rozwoju produkcji rolniczej i zwierzęcej,
  - możliwości powiązania rolnictwa z turystyką (agroturystyka).
- w zakresie komunikacji:
  - przebieg autostrady A2 i linii kolejowej Warszawa-Berlin,
  - dogodne połączenie z miastem Poznań.
- w zakresie infrastruktury technicznej:
  - kompleksowe rozwiązania w zakresie zagospodarowania odpadów,
  - wysokie zwodociągowanie gminy,
  - wysoki stopień gazyfikacji gminy.

Do innych czynników sprzyjających rozwojowi zaliczono:

- walory środowiska przyrodniczego,
- walory środowiska kulturowego.

W stosunku do dotychczasowego studium, w omawianym projekcie przewiduje się między innymi:

- W zakresie rozwoju turystyki i rekreacji:

- tworzenie bazy turystyczno-noclegowej na atrakcyjnych krajobrazowo terenach w Niepruszewie ale i w Cieślach,
- organizację i promocję tras wycieczkowych, pieszych i rowerowych,
- rewitalizację w kierunku turystycznym posiadanych zabytków architektury,
- rozwijanie funkcji wystawienniczej w zakresie zabytków ruchomych.
- W zakresie komunikacji:
  - mniejszy zakres rozbudowy układu drogowego – nie wskazano dokończenia obwodnicy śródmiejskiej i nowej trasy wylotowej w kierunku Stęszewa,
  - uściślono zasady organizacji parkowania, w strefach z deficytem miejsc parkowania dopuszczono wprowadzenie zarządzania ich zasobem.

Ściślej sformułowano zasady ochrony dziedzictwa kulturowego w zakresie umieszczania reklam czy wykonywania dociepleń, dostosowując zapisy do aktualnych wymogów prawa.

## Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Buk

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Buk (PGN) został opracowany w ramach PGN dla Metropolii Poznań i został zatwierdzony uchwałą Nr XV/102/2015 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 29 grudnia 2015 r. Dokument ten jest zgodny z zakresem określonym w umowie oraz ze Szczegółowymi zaleceniami dotyczącymi struktury planu gospodarki niskoemisyjnej, w ramach działania 9.3 konkursu nr 2/POIiŚ/9.3/2013 - Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej - plany gospodarki niskoemisyjnej – PGN.

PGN jest zbieżny z LPR w zakresie działań planowanych w sektorach Budownictwo i gospodarstwa domowe, Transport oraz Edukacja i dialog społeczny. W ramach działań krótkoterminowych zamieszczono m. in. zadania:

- Termomodernizacja i modernizacja energetyczna budynków podlegających miastu i gminie,
- Budowa ścieżki rowerowej o długości 1,6 km Kalwy - Niepruszewo (wzdłuż jeziora Niepruszewskiego),
- Rozwój systemu ścieżek rowerowych i spacerowych oraz poprawa ich jakości,
- Zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dla transportu pieszego, rowerowego i komunikacji publicznej,
- Wprowadzenie bezpłatnych miejsc parkingowych dla pojazdów niskoemisyjnych; lokalizację parkingów wskazano przy ul. Wielkowiejskiej i Mury,
- Realizacja planów edukacyjnych dla szkół z zakresu OZE.

## Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Buk na lata 2010 – 2013

Program został uchwalony jako uchwała Nr XLVIII/297/10 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 9 lutego 2010 roku. Aczkolwiek dokument formalnie przestał obowiązywać ponad 4 lata temu, założenia tego programu, z uwagi na trwałość i konieczność, postulat zachowania dziedzictwa historycznego wydają się aktualne. Następujące kierunki realizacji i działania warto przytoczyć w kontekście treści LPR:

6.2. Promocja regionu i edukacja przez prezentację lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego.

6.2.1. Działanie – udostępnianie i promocja zabytków nieruchomych.

6.2.2. Działanie – edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzona w szkołach i instytucjach kultury znajdujących się na terenie miasta i gminy Buk.

6.3. Sprawowanie opieki nad zachowanymi zabytkami w regionie.

6.3.1. Działanie – zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

W tym przypadku wydaje się zasadnym zwrócenie uwagi na zabytkowy charakter i status układu urbanistycznego staromiejskiej części Buku.

## Program ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Buk na lata 2017–2020 z perspektywą do roku 2024

W programie wskazano 10 obszarów interwencji:

1. Ochrona klimatu i jakości powietrza,
2. Zagrożenia hałasem,
3. Pola elektromagnetyczne,
4. Gospodarowanie wodami,
5. Gospodarka wodno-ściekowa,
6. Zasoby geologiczne,
7. Gleby,
8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów,
9. Zasoby przyrodnicze,
10. Zagrożenia poważnymi awariami.

Niniejszy LPR jest zbieżny z Programem ochrony środowiska w zakresie obszaru 1., gdzie umieszczono kierunki takie jak:

- Systematyczna poprawa jakości powietrza na obszarze miejskim,
- Utrzymanie jakości powietrza na obecnym poziomie na terenach nieurbanizowanych,
- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych,
- Promowanie działań termomodernizacyjnych wśród mieszkańców gminy,
- Wymiana nośników ciepła w lokalnych kotłowniach i gospodarstwach domowych oraz promowanie korzystania z proekologicznych nośników energii.

## Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

Diagnoza ma charakter kontekstowy – podstawowe zagadnienia związane z zakresem pojęcia rewitalizacji zostały opisane w skali Miasta i Gminy Buk na tle Polski, województwa wielkopolskiego i powiatu poznańskiego.

Zawarte w opracowaniu dane pochodzą w przeważającej mierze z BDL GUS oraz serwisu Polska w liczbach<sup>7</sup> i zasadniczo dotyczą lat 2010-2016 (niekiedy 2010-2015). W przypadku korzystania

<sup>7</sup> [http://www.polskawliczbach.pl/gmina\\_Buk](http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Buk)



z innych źródeł wskazano to w przypisach. Jeśli nie podano inaczej, poszczególne wielkości podano według stanu na dzień 31.12.2016 r.

Jeśli w dalszej części będzie mowa o niniejszym Lokalnym Programie Rewitalizacji, w odróżnieniu od innych programów rewitalizacji czy dokumentów programowych sporządzanych na innych szczeblach, dokument ten będzie określany słowem Program (pisanym z wielkiej litery) albo LPR.

## Sfera społeczna

### Demografia

Jak wspomniano wcześniej, gminę Buk zamieszkuje 12 414 mieszkańców. Z tej liczby 6 126 osób mieszka w samym Buku, pozostałe w miejscowościach wiejskich, z których największe, liczące powyżej 1 000 mieszkańców, to Niepruszewo, Dobieżyn i Wielka Wieś<sup>8</sup>. Liczba ludności gminy wzrosła od 2010 r. o prawie 200 osób (z 12 215), przy czym w Buku spada od 2013 r., kiedy osiągnięto maksymalne zaludnienie 6 225 osób. Gęstość zaludnienia gminy wynosi 137 osób na km<sup>2</sup>, w samym Buku 2070 osób/km<sup>2</sup>. Miasto i gminę zamieszkuje 3,3% ludności powiatu poznańskiego na powierzchni stanowiącej 4,8% powierzchni powiatu.

---

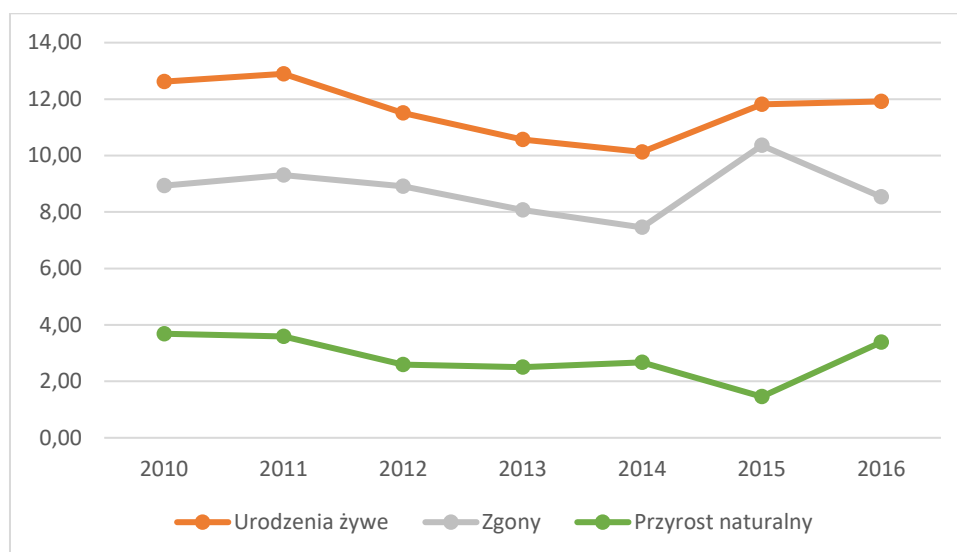
<sup>8</sup> w źródłach lokalnych występuje też forma Wielkawieś

Tabela 1. Podstawowe dane demograficzne Miasta i Gminy Buk w latach 2010 – 2016.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
<b>Urodzenia żywe</b>	154	158	142	131	125	146	148
<b>Zgony</b>	109	114	110	100	92	128	106
<b>Przyrost naturalny</b>	45	44	32	31	33	18	42
<b>Zameldowania</b>	107	171	143	146	129	x	142
<b>Wymeldowania</b>	114	133	146	156	146	x	114

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

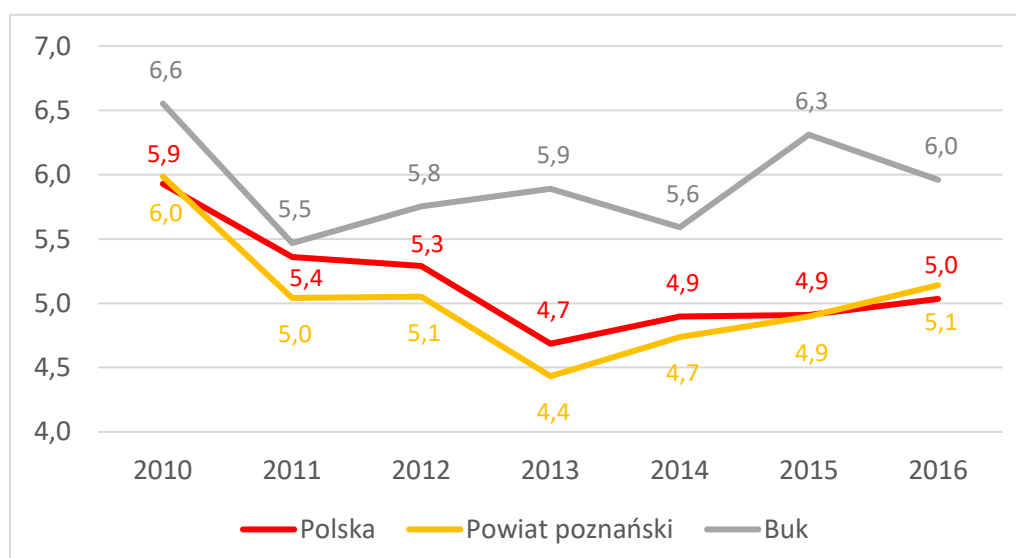
Rysunek 2. Ruch naturalny ludności (w ‰) w mieście i gminie Buk w latach 2010-2016.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Ogólny współczynnik małżeństw (liczba małżeństw na 1000 ludności) w 2016 roku wyniósł 6,0 i jest wyższy niż średnia wartość dla Polski (5,0) oraz powiatu poznańskiego (5,1). Mimo zauważalnych znacznych wahań wartości wskaźnika w Buku, utrzymuje się on cały czas na wysokim poziomie, osiągając wartości powyżej średnich powiatowych i krajowych.

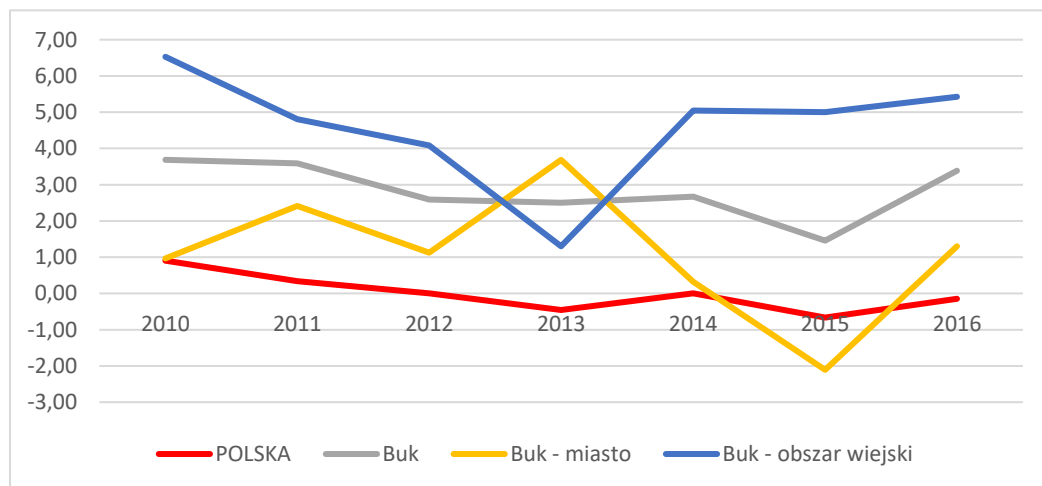
Rysunek 3. Ogólny współczynnik małżeństw na 1000 ludności w latach 2010 – 2016.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w gminie utrzymuje wartości dodatnie. Jest to spowodowane rosnącym od 2013 roku wskaźnika urodzeń żywych na 1000 mieszkańców oraz

Rysunek 4. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w latach 2010 – 2016.



utrzymującym się na podobnym poziomie współczynnika zgonów. Współczynnik zgonów na 1000 ludności (8,5‰), jest znacznie niższy niż w Wielkopolsce (9,3‰) i całej Polsce (10,1‰). Niski jest także wskaźnik zgonów przedwczesnych – przed ukończeniem 65. roku życia (2,2 na 1000 osób wobec 2,9 w województwie i 3,2 w Polsce).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że przyrost naturalny na obszarach wiejskich osiąga znacznie wyższe wartości niż w mieście. Obie te wartości utrzymują się generalnie na powyżej średniej dla Polski. Współczynnik dzietności ogólnej<sup>9</sup> wyniósł w 2016 r. 1,70 i był znacznie wyższy niż w Wielkopolsce (1,47) i kraju (1,36), jednak współczynnik reprodukcji brutto<sup>10</sup> jest wciąż za niski by osiągnąć choćby prostą zastępowalność pokoleń (0,81), choć wyraźnie wyższy niż w województwie (0,71) i skali Polski (0,66). W latach 2002-2016 liczba mieszkańców wzrosła o 5,5%.

W 2016 roku 37,4% zgonów w gminie spowodowanych było chorobami układu krążenia (w Wielkopolsce 39,8% w całej Polsce 45,7%), przyczyną 31,0% były nowotwory (w województwie 27,4%, w kraju 26,7%), a 7,2% zgonów wynikało z chorób układu oddechowego (w województwie 6,5%, w Polsce 6,1%). Rośnie wskaźnik zgonów z powodu nowotworów.

Wzrost liczby ludności gmina zawdzięcza w dużej mierze zjawisku migracji, które jest kształtowane niemal wyłącznie przez migracje wewnątrz kraju. W 2016 roku w ruchu wewnętrznym zarejestrowano 142 zameldowań oraz 113 wymeldowań, czyli saldo dla gminy Buk wyniosło 29. Zanotowano też 1 wymeldowanie za granicę. Migracje odbywają się najczęściej na niewielkie odległości – sporadycznie poza województwo wielkopolskie. Saldo migracji na 1000 osób w latach 2011 – 2014 wyraźnie spadło z 3,1 (2011) do -1,4 (2014). W kolejnych latach jednak wzrasta i zbliża się do najwyższej zaobserwowanej w ciągu ostatnich siedmiu lat wartości. Zmienił się jednak charakter migracji. Wcześniej większą skalę miały migracje do Poznania i Opalenicy. Obecnie corocznie kilka

<sup>9</sup> Liczba dzieci, urodzonych przez przeciętną kobietę w ciągu całego okresu rozrodczego, 15 - 49 lat

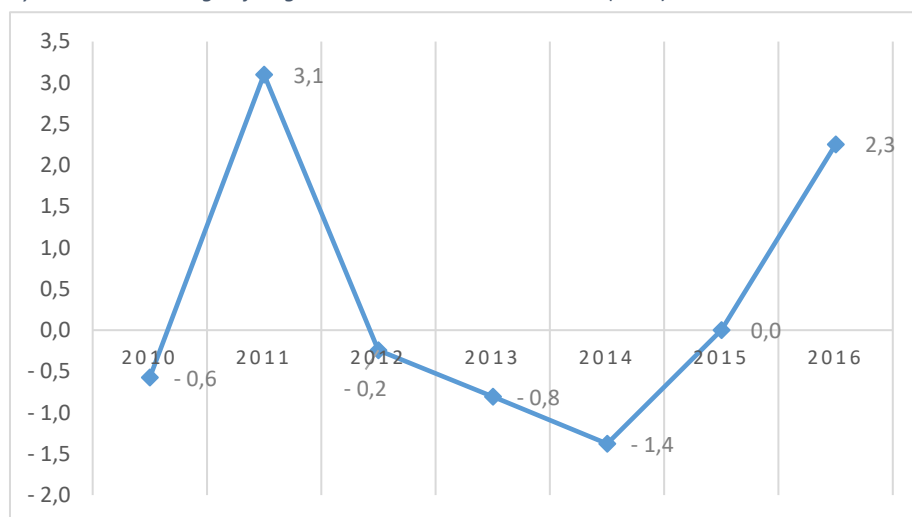
<sup>10</sup> Średnia liczba córek urodzonych przez kobietę w wieku rozrodczym, 15 - 49 lat

osób rocznie melduje się (głównie do Buku) z okolicznych gmin w sąsiednich powiatach, takich jak Opalenica, Granowo, Grodzisk, Nowy Tomyśl. Więcej natomiast przybywa z gm. Duszniki – w tym przypadku na obszar wiejski. W odwrotną stronę z gminy migrują pojedyncze osoby. Może być to spowodowane faktem, że gmina Buk stanowi część aglomeracyjnego rynku pracy.

Znaczna liczba wymeldowań pochodzi z obszarów miejskich gminy. W Buku występuje więc zauważalne w całym kraju zjawisko dezurbanizacji (odpływu ludności z miast). Z drugiej strony jednak największa liczba zameldowań pochodzi z innych obszarów miejskich, czego przyczyny można szukać w procesach suburbanizacji aglomeracji Poznańskiej. Od wielu lat corocznie ludność gminy zasila ponad 20 mieszkańców Poznania, z których 3/4 melduje się na wsi.

Podobny charakter odzwierciedlają migracje wewnątrzgminne. Największą skalę mają zresztą przepływy wewnętrzne między miastem a terenem wiejskim. Ich skala dochodzi lub przekracza 20

Rysunek 5. Saldo migracji w gminie Buk w latach 2010 - 2016 (w ‰).

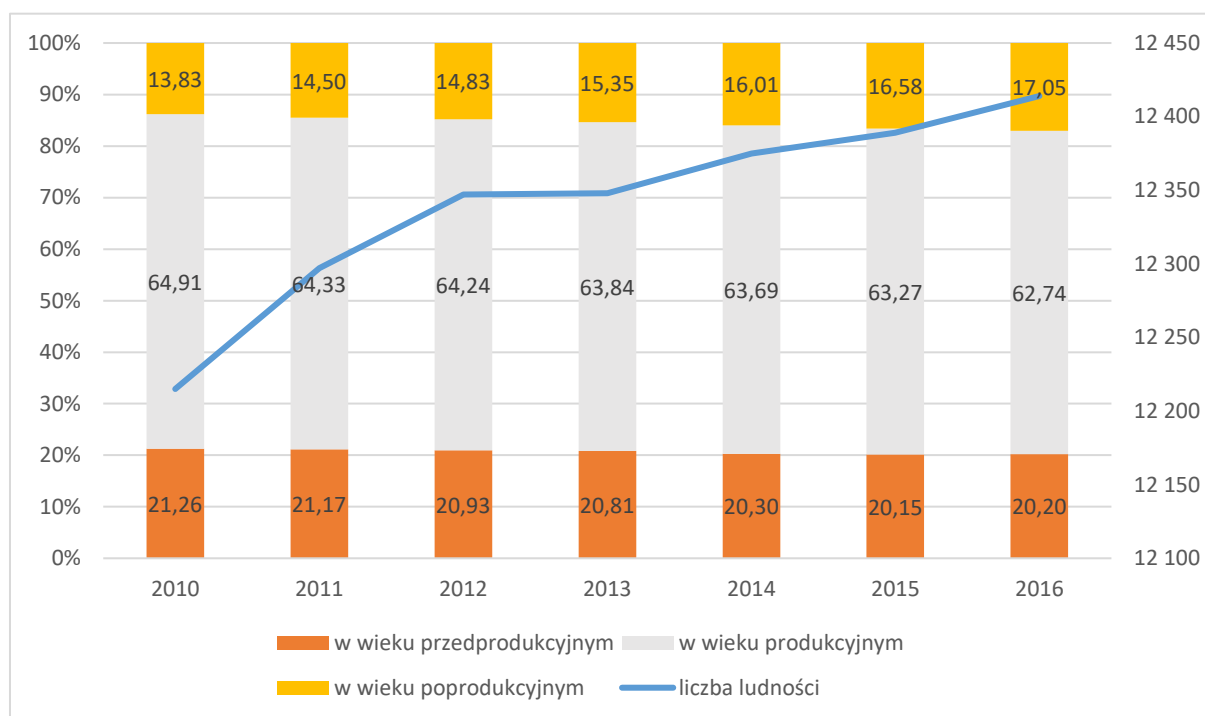


osób rocznie, przy czym więcej osób wyprowadza się z Buku do okolicznych miejscowości.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2016 roku kształtowała się następująco: ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 20,2%, ludność w wieku produkcyjnym 62,74%, natomiast mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym 17,06%. Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w 2016 roku wyniósł 59,38 i jest nieznacznie niższy niż średnia wartość dla województwa (61,29). Wartość wskaźnika od 2010 roku (54,05) systematycznie rośnie. Mimo iż sytuacja demograficzna w mieście i gminie jest generalnie korzystna, następują więc procesy starzenia się społeczeństwa gminy. Procesy te są jednak mniej zaawansowane niż w województwie i kraju, choć na tle powiatu poznańskiego gmina Buk ma jedną ze starszych struktur ludności.

Rysunek 6. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w gminie Buk w latach 2010-2016.



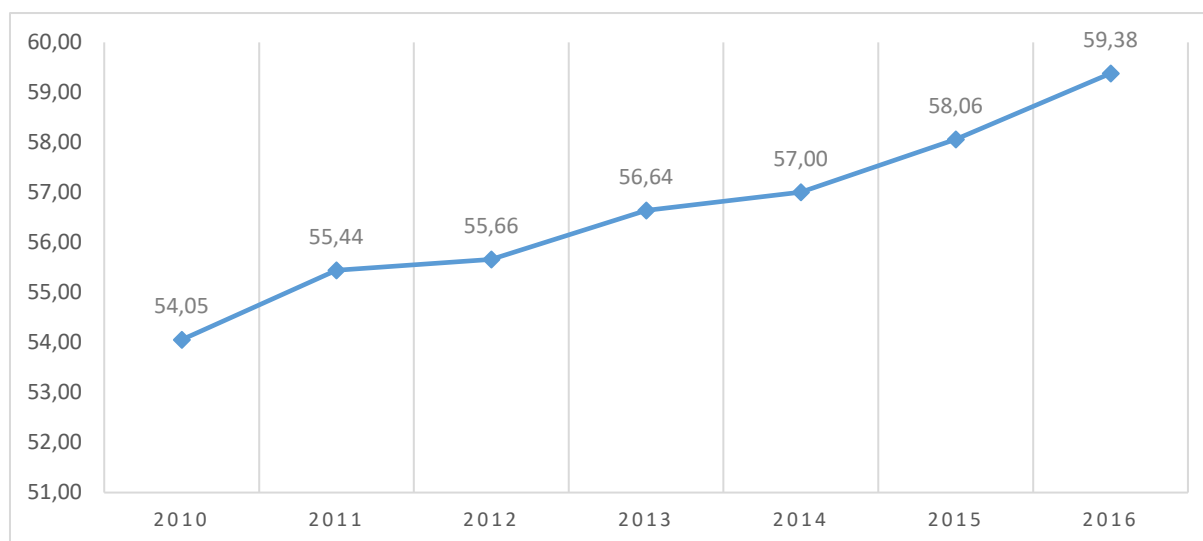
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

28,0% mieszkańców gminy Buk jest stanu wolnego, 60,5% żyje w małżeństwie, 4,1% mieszkańców jest po rozwodzie, a 7,3% to wdowy bądź wdowcy. Średni wiek mieszkańców wynosi 38,4 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa wielkopolskiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Liczba mężczyzn w 2016 roku zamieszkujących gminę wyniosła 6 044 (48,68%), a kobiet 6 370 (51,32%). Na każde 100 mężczyzn przypada więc 105 kobiet, i jest to struktura podobna do krajowej i wojewódzkiej.



Rysunek 7. Dynamika wzrostu obciążenia demograficznego na terenie gminy Buk w latach 2010 – 2016.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Średni wzrost liczby ludności od roku 2005 wyniósł 41,4 osób/rok. Prognozuje się<sup>11</sup>, iż proces ten może nabrać większej dynamiki w związku ze wzrostem liczby ludności powiatu poznańskiego.

Mając powyższe na uwadze dotychczasowy średni wzrost liczby ludności do roku 2020 ustalono na poziomie 42 osoby/rok, a od roku 2021 powiększono o dodatkowe 50% - czyli 63 osoby/rok. W tej sytuacji 2023 r. gminę zamieszkiwać może 12 788 osób.

## Mieszkalnictwo

W latach 2010 – 2016 liczba mieszkań w gminie Buk zwiększyła się o 188, osiągając wartość 3 734. W rezultacie poprawiły się wszystkie wskaźniki w zakresie mieszkalnictwa. Wzrosła przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania do 96,6 m<sup>2</sup> oraz przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę do 29 m<sup>2</sup>. Jednocześnie zaobserwowano nieznaczny wzrost średniej liczby izb na jedno mieszkanie, a także liczby mieszkań na 1000 mieszkańców (do 300,8). Gmina Buk wciąż zajmuje jednak przedostatnie (przed gminą Kostrzyn) miejsce w powiecie w zakresie tej ostatniej kategorii. Mieszkania są dość ludne, co jest związane z charakterem zabudowy. Świadczy to też o istnieniu tu przeciętnie większych gospodarstw domowych, co pośrednio łączy się z przywiązaniem do życia rodzinnego. Średnie zaludnienie 1 mieszkania wynosi 3,32 os. i jest znacznie większe niż w Polsce (2,69 os.), województwie (2,92 os.) i powiecie (2,99 os.). Są to proporcje stale się utrzymujące. Stale też liczniejsze są gospodarstwa domowe w miejscowościach wiejskich (3,56 os.) niż w Buku (3,11 os.).

Warto zauważyć, że w 2016 roku przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oraz średnia liczba izb na jedno mieszkanie uzyskuje wartości wyższe niż średnia dla województwa wielkopolskiego (81,2 m<sup>2</sup> i 4,05 izby/mieszkanie) i kraju (73,8 m<sup>2</sup> i 3,82 izby/mieszkanie). Również przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę jest wyższa niż w województwie (27,8 m<sup>2</sup>) i Polsce (27,4 m<sup>2</sup>). Wskaźniki te są jednak niższe niż w powiecie poznańskim, gdzie bardzo znaczący udział ma współczesne budownictwo jednorodzinne.

<sup>11</sup> Z analiz prowadzonych na potrzeby nowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, tekst studium, s. 39.

Tabela 2. Podstawowe dane w zakresie zasobów mieszkaniowych w gminie Buk w latach 2010-2016.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
<b>Ogółem liczba mieszkań w gminie</b>	3 546	3 567	3 599	3 644	3 663	3 690	3734
<b>Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania</b>	94,3 m <sup>2</sup>	94,7 m <sup>2</sup>	95,2 m <sup>2</sup>	95,4 m <sup>2</sup>	95,6 m <sup>2</sup>	96,2 m <sup>2</sup>	96,6 m <sup>2</sup>
<b>Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę</b>	27,4 m <sup>2</sup>	27,5 m <sup>2</sup>	27,8 m <sup>2</sup>	28,2 m <sup>2</sup>	28,3 m <sup>2</sup>	28,6 m <sup>2</sup>	29,0 m <sup>2</sup>
<b>Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu</b>	4,46	4,47	4,48	4,48	4,48	4,49	4,50
<b>Mieszkania na 1000 mieszkańców</b>	290,3	290,1	291,5	295,1	296,0	297,8	300,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Według *Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Buk na lata 2014 – 2019* mieszkaniowy zasób gminy Buk stanowi 75 lokale, w tym 9 lokali socjalnych. Powierzchni tych mieszkań są małe. Przeciętna powierzchnia mieszkania komunalnego to 41,6 m<sup>2</sup>, a lokalu socjalnego zaledwie 20,3 m<sup>2</sup>. Z wyżej wymienionego zasobu 56 lokali znajdują się w trzynastu budynkach stanowiących własność gminy, natomiast 19 lokali mieszkalnych w dziewięciu budynkach wspólnot mieszkaniowych. Wiek budynków mieszkaniowego zasobu gminy mieści się w przedziale od około 1900 r. do 1970 r. Są to budynki o trwałej konstrukcji, murowane z cegły, zaś dachy pokryte są dachówką lub papą. Budynki wyposażone są w instalację wodociągową (100%), instalację kanalizacyjną (100%) i centralne ogrzewanie (19%). Większość lokali znajdujących się w mieszkaniowym zasobie gminy wymaga niezbędnych remontów. W wyniku zbycia lokali mieszkalnych na rzecz najemców wielkość lokali mieszkaniowego zasobu gminy w latach 2008 - 2013 uległa umniejszeniu o 12 mieszkań. Niewielkie zainteresowanie wykupem lokali przez najemców wynika z braku środków finansowych. Miasto i Gmina najczęściej odzyskuje małe lokale po zmarłych samotnych osobach, które następnie zostają przez Społeczną Komisję Mieszkaniową przydzielone osobom sądownie uprawnionym do lokali socjalnych<sup>12</sup>.

Tabela 3. Liczba lokali socjalnych w gminie Buk w latach 2009-2015.

	2009	2011	2012	2013	2014	2015
<b>Buk (ogółem)</b>	7	8	8	9	9	9
<b>Buk - miasto</b>	6	7	7	7	7	7
<b>Buk - obszar wiejski</b>	1	1	1	2	2	2

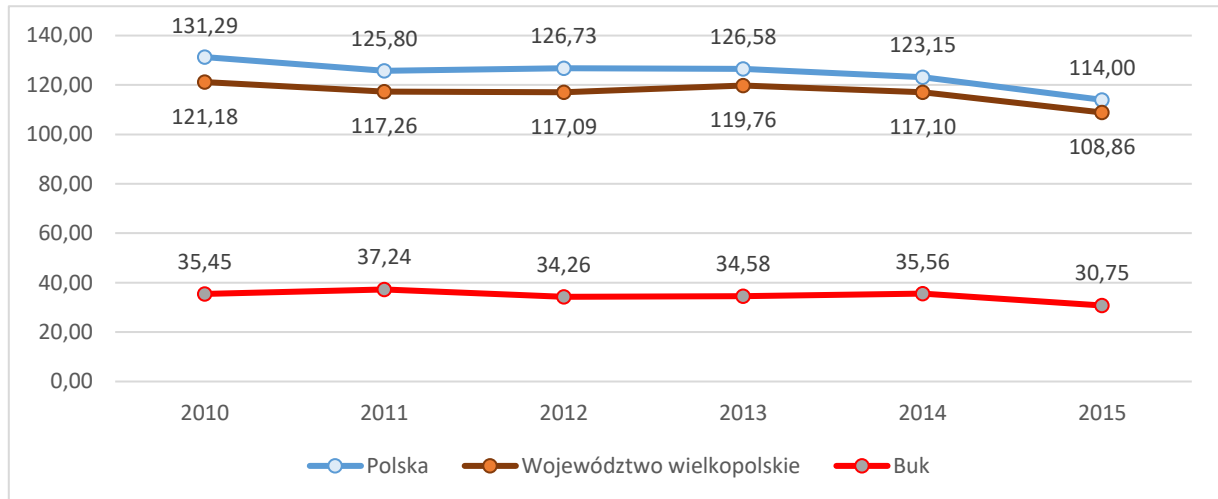
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

W latach 2010 – 2015 zanotowano nieznaczny spadek wypłacanych dodatków mieszkaniowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. W 2010 roku było to 35,45 natomiast w 2015

<sup>12</sup> Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Buk na lata 2014 - 2019

już 30,75. Warto jednak zauważyć, że liczba wypłaconych dodatków jest zdecydowanie niższa niż w województwie i kraju. Sytuacja gminy jest więc znacząco lepsza niż w pozostałych częściach Polski, do czego przyczynia się znaczny udział mieszkań prywatnych, w tym w domach jednorodzinnych i siedliskach gospodarstw rolnych. W 2016 r. liczba takich dodatków ponownie spadła (z 381 do 352), spadła też ogólna kwota wypłaconych dodatków, przy czym wzrost nastąpił w zakresie mieszkań spółdzielczych oraz prywatnych w budynkach wspólnot mieszkaniowych. Na tle ogólnie dobrej sytuacji mieszkaniowej następują więc pewne zauważalne zjawiska rozwarstwienia w poziomie życia.

Rysunek 8. Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców w gminie Buk w latach 2010 – 2015 na tle

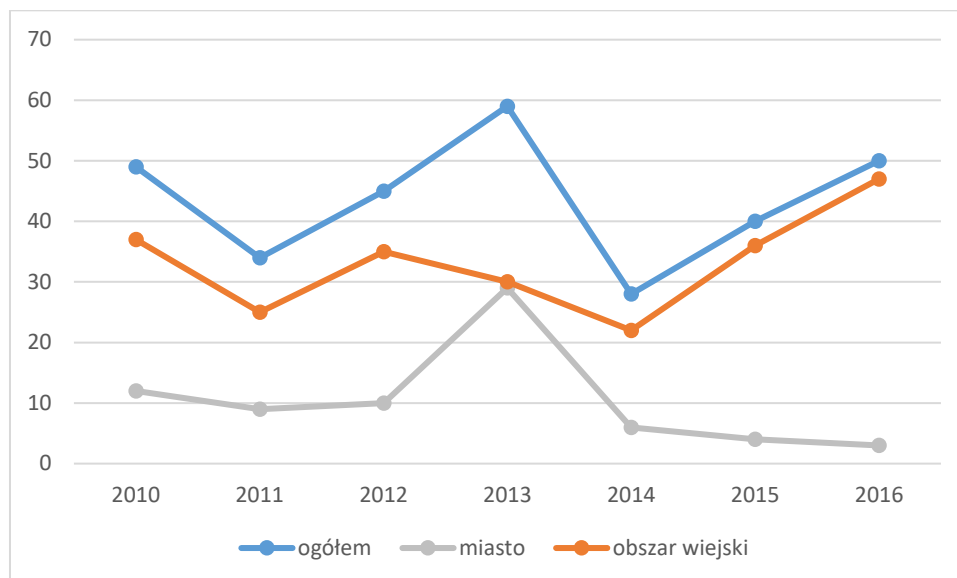


województwa wielkopolskiego i Polski.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Liczba budowanych rokrocznie mieszkań w latach 2010-2016 wahała się w gminie Buk w przedziale 30-60. W 2016 roku tu oddano do użytku 50 mieszkań. Na każdych 1000 mieszkańców wybudowano niewiele ponad 4 nowe lokale. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa wielkopolskiego (4,71) oraz mniejsza niż dla całej Polski (4,25). 96,0% z nowooddanych mieszkań zostało przeznaczonych na cele indywidualne a 4,0% na sprzedaż lub wynajem. Wśród mieszkań powstałych w budownictwie indywidualnym 83,3% przeznaczono na użytek własny, a 16,7% na sprzedaż lub wynajem.

Rysunek 9. Liczba oddawanych mieszkań w mieście i gminie Buk w latach 2010-2016.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Przeciętna izb w nowo oddanych mieszkaniach w gminie Buk osiągnęła 5 i jest znacznie większa od przeciętnej dla województwa wielkopolskiego (4,15) oraz znacznie większa od przeciętnej całej Polsce (3,96). Przepiętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytku w 2016 roku w gminie wyniosła 133,20 m<sup>2</sup>, co jest wielkością znacznie większą od przeciętnej powierzchni użytkowej dla Wielkopolski (100,5 m<sup>2</sup>) oraz znacznie większa od przeciętnej powierzchni lokalu mieszkalnego w całej Polsce (94,5 m<sup>2</sup>). Jest to podyktowane tym, że w mieście i gminie nie powstały od lat mieszkania w budownictwie wielorodzinnym. Nie buduje się więc także mieszkań komunalnych i socjalnych. Ostatnie mieszkania spółdzielcze (23) powstały w 2001 r.

Powierzchnia oddawanych mieszkań od kilku lat wykazuje trend wzrostowy (inaczej niż na obszarach porównawczych) i jest wyraźnie większa w mieście Buk niż na wsi. Wyposażenie mieszkań w instalacje w instalacje zostanie opisane w punkcie „Infrastruktura techniczna”.

## Zatrudnienie i bezrobocie

W gminie Buk zatrudnionych było na koniec 2016 r. 3907 osób. Oznacza to 315 pracujących na 1000 mieszkańców, co jest liczbą wysoką w porównaniu z województwem (271) i Polską (240)<sup>13</sup>. Gmina stanowi więc silny ośrodek zatrudnienia. W liczbie pracujących było 1605 kobiet i 2303 mężczyzn. W strukturze zatrudnienia przeważają więc wyraźnie mężczyźni (58,9% mężczyzn) i ta relacja utrzymuje się w całym badanym okresie. Znaczący rozwój gminnego rynku pracy datuje się od 2005 r. i powołania Parku Przemysłowego „BUK” w Niepruszewie. Od tamtej pory narastała też dysproporcja liczby pracujących mężczyzn i kobiet.

Miasto i Gmina Buk stanowi część rynku pracy aglomeracji poznańskiej. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy 1 731 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 1 157 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy. Saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi więc -574. Z uwagi na bliskość położenia i różnicę wielkości ośrodków, największa liczba zatrudnionych poza

<sup>13</sup> W tej liczbie nie ujmuje się pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; nie wliczono także zatrudnienia w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób

gminą pracuje w niedalekim Poznaniu. W 2011 r., według danych Narodowego Spisu Powszechnego<sup>14</sup>, było to 254 mieszkańców Buku i 272 osób z okolicznych miejscowości wiejskich. Znaczna liczba mieszkańców pracuje w sąsiednich gminach: Dopiewo (135 mieszkańców miasta i 151 mieszkańców wsi) oraz Tarnowo Podgórne (odpowiednio 101 i 150).

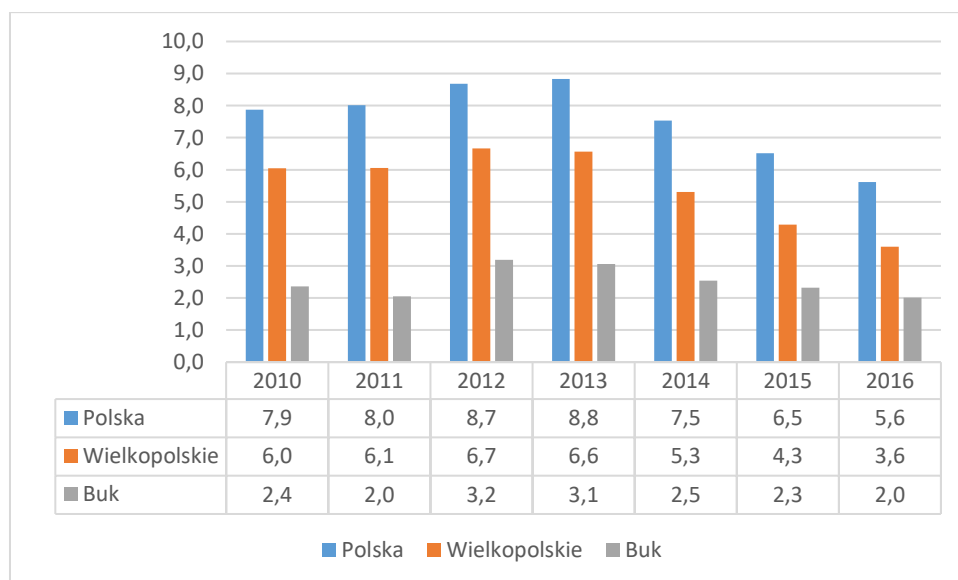
Największe przepływy zatrudnionych na teren gminy miały natomiast miejsce z gminy Opalenica, zwłaszcza z samej Opalenicy (łącznie 273 osób do Buku i 96 na teren wiejski), poza tym z Poznania (odpowiednio 117 i 96) oraz gmin Duszniki, Stęszew, Kuślin i Nowy Tomyśl. Przepływy wewnątrz gminy były również znaczne: 147 mieszkańców Buku pracowało w sąsiednich miejscowościach, w przeciwnym kierunku dojeżdżało 261 osób. Podane dane świadczą o dość zrównoważonej ofercie zatrudnienia w gospodarce lokalnej, ale i znacznej sile przyciągania gminy Buk, w tym także firm działających poza granicami miasta.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie (brutto) w powiecie poznańskim wyniosło w 2016 r. 3 856 zł wobec 3 894 zł w województwie i 4 291 zł w kraju<sup>15</sup>.

Odsetek pracujących w gminie Buk na tle województwa i całego kraju osiąga znacznie wyższe wartości. Począwszy od roku 2010 wielkość ta stale wzrasta. Wzrost wartości zanotowano również w Wielkopolsce i Polsce, jednak jest to wolniejszy przyrost niż w przypadku Buku. Wzrost liczby pracujących wiąże się bezpośrednio z obniżeniem stopy bezrobocia w gminie.

W latach 2010-2016 w gminie Buk udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym utrzymywał się na znacznie niższym poziomie niż w województwie wielkopolskim i całym kraju. Swój najwyższy poziom udział bezrobotnych osiągnął w 2012 roku (3,2%), i od tamtego czasu notowano ciągły spadek, zarówno w Buku jak i w całej Polsce. Różnice w udziale bezrobotnych w Buku i pozostałych jednostkach administracyjnych są znaczne (Buk 2%, Wielkopolska 3,6%, Polska 5,6%).

Rysunek 10. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Buk w latach 2010 – 2016.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

<sup>14</sup> Dane nie obejmują osób zatrudnionych w indywidualnych gospodarstwach rolnych – ubezpieczonych w KRUS.

<sup>15</sup> [http://www.polskawliczbach.pl/gmina\\_Buk#ixzz55PnSmYfC](http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Buk#ixzz55PnSmYfC) [dostęp: 27.01.2018 r.]

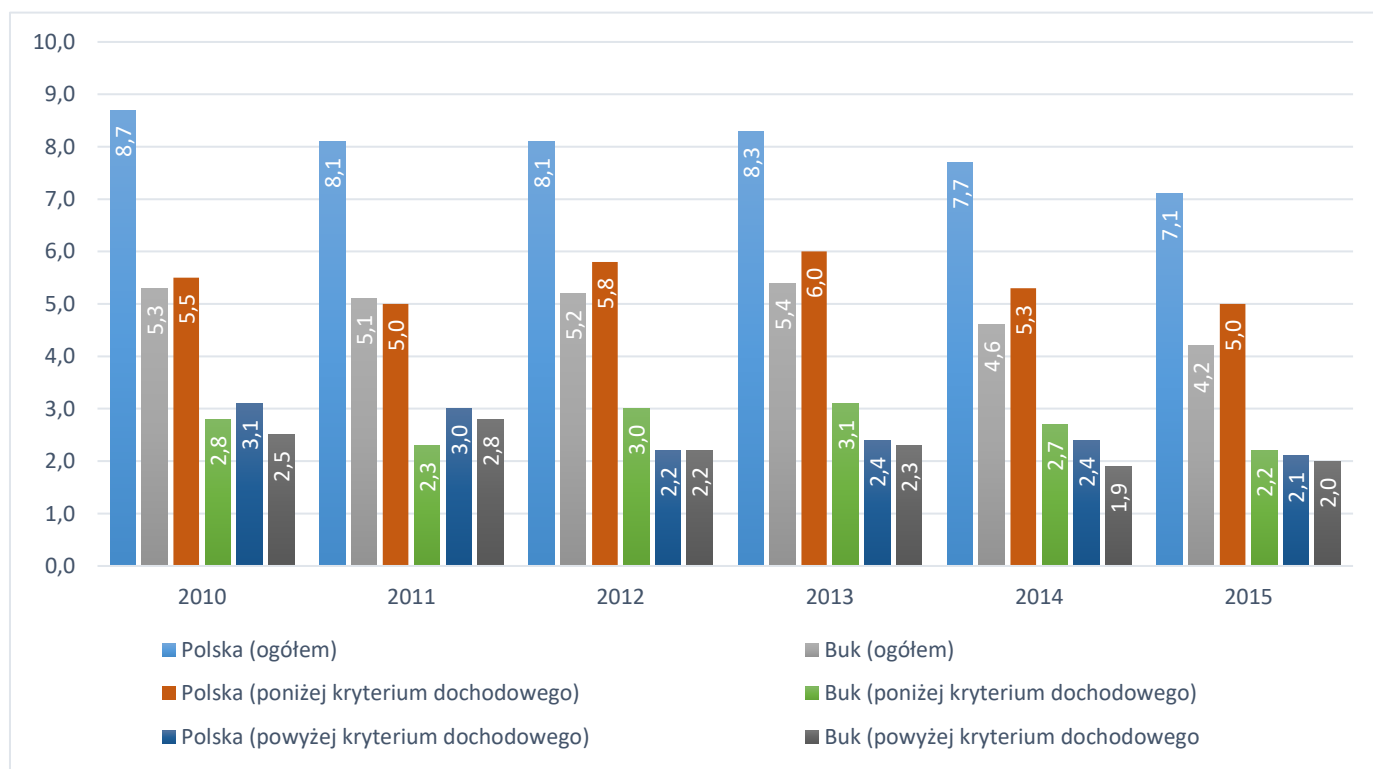


Natomiast bezrobocie rejestrowane<sup>16</sup> w gminie Buk wynosiło w 2016 roku 2,7% (3,5% wśród kobiet i 1,9% wśród mężczyzn), natomiast bez pracy pozostawały 153 osoby (w 2012 249). W porównaniu z 2010 rokiem udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w gminie spadł o ponad 50%. Natomiast w stosunku 2012 r. wzrósł udział kobiet wśród bezrobotnych. W 2012 r. udział ten wynosił 54,8%, w 2016 r. 61,8%. Wysoki jest odsetek długotrwale bezrobotnych (osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy). Osób takich było w 2016 r. 87. Ich odsetek prawie w każdej miejscowości powyżej 50% ogólnej liczby bezrobotnych; w Buku zjawisko dotyczy 44 osób na 78 odnotowanych w PUP. W związku z podaną wcześniej strukturą zatrudnienia w gminie występuje przewaga szans na pracę dla mężczyzn.

## Pomoc społeczna i ochrona zdrowia

W 2016 roku na terenie gminy objętych środowiskową pomocą społeczną zostało 401 osób tworzących 161 rodzin, co stanowiło 3,2% ogółu mieszkańców. W porównaniu do średnich wartości osiągniętych w Polsce (6,5%) oraz województwie wielkopolskim (5,7%) jest to wartość dość niska. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2010 – 2016 znacząco zmalała, z 647 osób w 2010 i 673 (z 222 rodzin) w 2013 roku. Znacznie większy spadek miał miejsce na terenie wiejskim niż w samym Buku, co wskazuje na relatywnie większą poprawę kondycji wiejskich gospodarstw domowych. Udział osób poniżej kryterium dochodowego jest ponad dwukrotnie niższy niż w średnia dla Polski, natomiast w przypadku osób powyżej kryterium dochodowego różnice są mniejsze.

Rysunek 11. Zasięg korzystania z pomocy społecznej w gminie Buk w latach 2010 – 2016.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie gminy 334 rodziny otrzymują zasiłki rodzinne na 655 dzieci, i w odróżnieniu od poprzedniej grupy, liczby te od 2014 r. nieznacznie rosną. Mimo stosunkowo niewielkiego odsetka

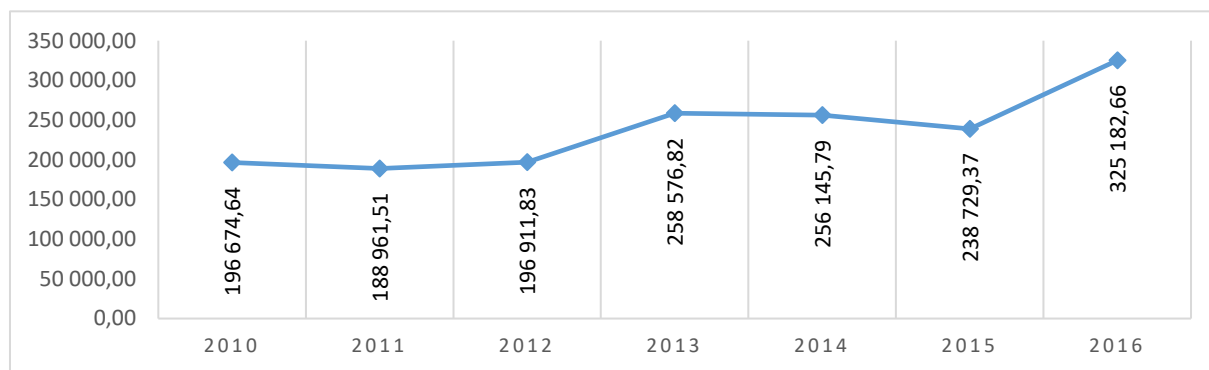
<sup>16</sup> stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo

klientów pomocy społecznej (jak i bezrobotnych) sprawy te każdorazowo wiążą się z osobistymi i rodzinnymi problemami, co przekłada się także na lokalną społeczność.

W Otuszu działa filia Warsztatów Terapii Zajęciowej "Promyk" z siedzibą w Komornikach. Placówka

Sektor placówek leczniczych jest rozwinięty – na terenie gminy występują trzy przychodnie świadczące podstawową opiekę zdrowotną, w tym jedna z filią w Niepruszewie, trzy gabinety stomatologiczne, gabinet rehabilitacyjny, pracownia RTG, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz Podstacja Pogotowia Ratunkowego w Buku<sup>17</sup>. Gmina Buk stanowi ośrodek ponadlokalny w zakresie opieki medycznej – do tutejszych przychodni są zapisani i przybywają licznie mieszkańcy sąsiednich gmin<sup>18</sup>.

Wydatki z budżetu miasta w zakresie ochrony zdrowia w 2016 roku osiągnęły wartość 325 182,66 zł. Była to najwyższa kwota zanotowana w przeciągu ostatnich siedmiu lat.



Rysunek 12. Wydatki w Dziale 851- Ochrona zdrowia w złotych w gminie Buk w latach 2010 – 2016.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Przy przedszkolu „Pluszak” w Buku funkcjonuje żłobek.

## Edukacja

3 190 mieszkańców gminy Buk jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) (w tym 1 560 kobiet oraz 1 630 mężczyzn). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 23,0% ludności posiada wykształcenie wyższe, 2,4% wykształcenie policealne, 12,8% średnie ogólnokształcące, a 16,5% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 24,9% mieszkańców gminy Buk, gimnazjalnym 5,0%, natomiast 14,5% podstawowym ukończonym. 0,9% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

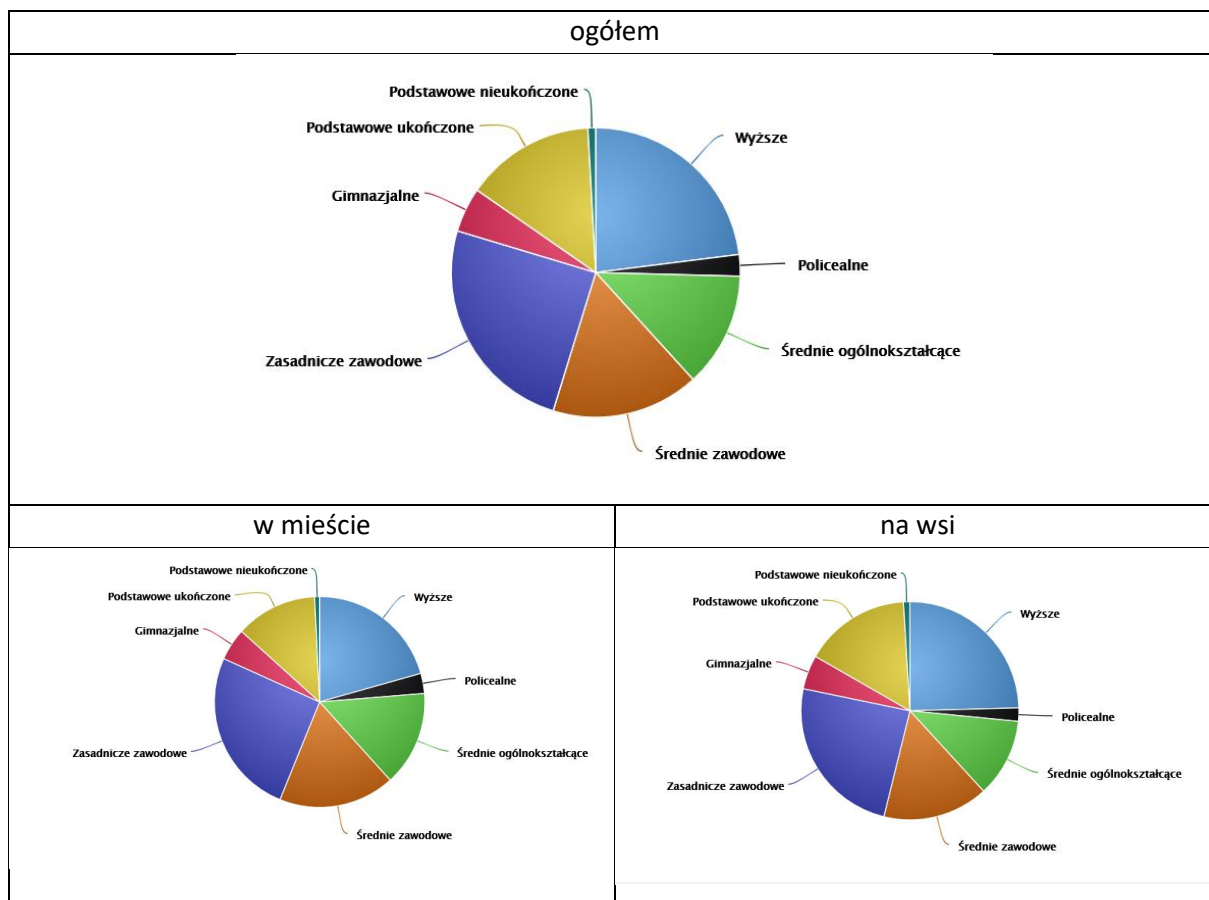
W porównaniu do całego województwa wielkopolskiego mieszkańcy gminy Buk mają wyższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Buk największy odsetek ma wykształcenie wyższe (25,2%) oraz zasadnicze zawodowe (18,5%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (31,7%) oraz wyższe (20,6%). Co interesujące, większy udział osób z ukończonymi studiami jest na terenie wiejskim (24%) niż w samym Buku (20,6%).

<sup>17</sup> Na podstawie: [www.buk.gmina.pl/57-informator.html](http://www.buk.gmina.pl/57-informator.html)

<sup>18</sup> Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej, op. cit.

Od 2011 r. udział osób z wykształceniem wyższym zwiększył się w stosunku do odsetka absolwentów szkół zasadniczych zawodowych, lecz generalne proporcje nie zmieniły się znacząco.

Rysunek 13. Poziom wykształcenia mieszkańców gminy Buk w 2011 r.



Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011, [http://www.polskawliczbach.pl/gmina\\_Buk#edukacja-i-szkolnictwo](http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Buk#edukacja-i-szkolnictwo) [dostęp: 5.02.2018 r.]

Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 879 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Liczba ta jest większa niż skali kraju (842) i województwie (876). Dostęp do wychowania przedszkolnego nie kształtuje się na terenie gminy tak korzystnie. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypada 1,31 dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat), podczas gdy w regionie 1,05 a w skali ogólnopolskiej 1,12.

Wychowanie przedszkolne zapewniają placówki samorządowe:

- Przedszkole im. Krasnala Hałabały w Buku (6 oddziałów),
- Przedszkole w Niepruszewie (2 oddziały; placówka działa w ramach Zespołu Szkolno-Przedszkolnego)

oddziały przedszkolne działają w Szkołach Podstawowych w Dobieżyńcu i w Szewcach.

Oraz:

- Przedszkole Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego Paulo w Buku (placówka 3-oddziałowa),

A także:

- Niepubliczne Przedszkole i Żłobek "Pluszak" w Buku

Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 20 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) wynosi 91,75. W gminie Buk funkcjonują następujące szkoły podstawowe:

- Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Bukowskich w Buku,
- Szkoła Podstawowa im. dr. L. Siudy w Szewcach z oddziałem w Dakowach Suchych,
- Szkoła Podstawowa im. o. Ignacego Cieślaka w Dobieżynie,
- Szkoła Podstawowa im. dr. Wandy Błęńskiej 26 w Niepruszewie (Zespół Szkolno-Przedszkolny),

Gimnazjum im. płk. Kazimierza Zenktelea w Buku jest wygaszane i włączane w struktury szkoły podstawowej w związku z reformą edukacji z 2016 r. Na 1 oddział w gimnazjum przypada 23 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach gimnazjalnych do osób w wieku 13-15 lat) wynosi 98,36.

Na poziomie szkoły średniej kształcą następujące placówki w Buku:

- Szkoła Branżowa I st. (wcześniej ZSP), kształcąca w oddziałach wielobranżowych (obecnie 22 zawody),

a także szkoły niepubliczne, prowadzone przez CDS-LIDER, firmę zajmującą się kształceniem ustawicznym w skali całej Wielkopolski i nie tylko:

- Technikum Mechanizacji Rolnictwa LIDER przy ul. Niegolewskich 11 w Buku, kształcąca w zawodach: technik mechanizacji rolnictwa, technik żywienia i usług gastronomicznych, *technik budownictwa*
- Szkoła Branżowa I st. oferująca przygotowanie do zawodów mechanik - operator pojazdów i maszyn rolniczych, kucharz *i do zawodów budowlanych*.
- Szkoły dla dorosłych: Policealna i Liceum Ogólnokształcące

Ważnym miernikiem jakości edukacji, ale też i ogólnej sytuacji społecznej uczniów są wyniki sprawdzianów i egzaminów<sup>19</sup>. W gminie Buk wyniki sprawdzianu przeprowadzanego w 6. klasie szkoły podstawowej w 2016 r. nie dorównywały wynikom w kraju, województwie i powiecie. W układzie szkół podstawowych najlepsze wyniki uzyskali uczniowie SP w Dobieżynie, przewyższając w zakresie języka polskiego i matematyki średnie dla pozostałych obszarów. Z kolei wyniki z języka angielskiego były tu najłabsze w gminie. Zbliżone do średnich w powiecie, województwie i kraju wyniki uzyskali też uczniowie SP w Buku.

Wyniki bukowskich gimnazjalistów należą do najniższych w powiecie poznańskim w każdej niemal kategorii, a szczególnie w części humanistycznej (język polski, historia, wiedza o społeczeństwie).

---

<sup>19</sup> Por. Walaszek M. 2015, Zróżnicowanie przestrzenne dostępności szkół oraz warunków i wyników nauczania w aglomeracji poznańskiej, praca doktorska UAM Poznań, <https://repozytorium.amu.edu.pl/handle/10593/14089> [dostęp: 22.11.2017 r.]

## Kultura i dziedzictwo. Aktywność społeczna. Sport i turystyka

Nazwa Buk miasta wywodzi się od kniej bukowych niegdyś porastających ten obszar. Choć dzieje archidiecezji poznańskiej nie wykluczają istnienia w Buku parafii już w XI wieku, pierwsza udokumentowana wzmianka o Buku pochodzi z 1257 roku. Już wtedy była to wieś z miastem i kościołem, posiadająca prawo bicia monety i pobierania cła. Niektórzy uważają tę datę za powstanie miasta na prawie polskim. Powszechniej przyznanie praw miejskich łączy się z lokowaniem na prawach magdeburskich w 1289 roku. Aktu tego dokonał książę Przemysław II, późniejszy król Polski. Miasto zostało otoczone murami.

Miasto może poszczycić się XIII-wiecznym układem urbanistycznym. Centralnym punktem jest rynek (Pl. Przemysława), z którego narożników wychodzą cztery pary niemal prostopadłych ulic, a całość okala ul. Mury biegnąca śladem dawnych obwarowań. Do miasta napływali kupcy, także spoza ziem polskich.

Największy rozkwit miasto przeżywało w czasach Jagiellonów. Buk był wówczas zaliczany do najważniejszych ośrodków Wielkopolski. W XVI w. zbudowano pierwszy drewniany wodociąg. Wcześniej zaistniały tu: szkoła, szpital i łaźnia. Szkoła przyparafialna funkcjonowała przez stulecia przy bukowskiej farze. Do najznamienitszych absolwentów szkoły należą Andrzej z Buku – dwukrotny rektor Uniwersytetu Krakowskiego (XIV/XV w.), Stanisław z Buku – skryptor, główny twórca Graduału Jana Olbrachta (XV/XVI w.) oraz Stanisław Reszka (XVI w.) – królewski dyplomata, ksiądz, humanista, budowniczy kościoła polskiego w Rzymie, a także fundator tutejszego szpitala w 1560 r. Działały liczne bractwa kościelne, jak Bractwo Literackie, a także charakterystyczne dla ówczesnych czasów stowarzyszenia i organizacje społeczne, jak Bractwo Strzeleckie, zwane Kurkowym. Powstawały liczne cechy rzemieślnicze, jednak największą rolę odgrywało włókiennictwo i tkactwo. Okoliczne miejscowości posiadały zawsze rolniczy charakter.

Miasto odwiedzali polscy królowie, tym bardziej że było własnością i rezydencją biskupów poznańskich. Buk i okolice to gniazdo słynnego rodu Niegolewskich. Miasto podupadło w XVII i na początku XVIII w. po wojnach szwedzkich i epidemiach, nie odzyskując, mimo rozwoju, wcześniejszej pozycji.

Miasto było w czasach zaboru pruskiego (1793-1919) znanym ośrodkiem pracy organicznej. Władze zaborcze osadzały tu Niemców. Pamiątką po społeczności niemieckiej, ewangelickiej jest ukształtowanie Pl. S. Reszki, który stanowi jakby satelitarny rynek. Na środku placu stał kościół ewangelicki. W mieście zamieszkiwała też społeczność żydowska osiągająca liczbę 250 osób. Odsetek Polaków zawsze jednak przekraczał 75%. Mimo germanizacji tutejsi polscy mieszkańcy zachowali język i kulturę. Tutejsza ludność odegrała znaczącą rolę w zwycięstwie Powstania Wielkopolskiego (1918/1919), formując liczące około 400 żołnierzy kompanie bukowskie. W okresie zaborów i walk o niepodległość do najstojniejszych tutejszych obywateli należeli Andrzej Marcin Niegolewski i jego syn Władysław Maurycy, ks. Stanisław Niziński, doktor Kazimierz Wróblewski, płk Kazimierz Zenkteler, Witold Wegner.

W międzywojennym dwudziestolecu Buk był miastem dobrze funkcjonującym, o rozwiniętej infrastrukturze. Bukowian skupiało ponad 40 różnego rodzaju organizacji społecznych. Działały założone jeszcze w czasach pruskich spółdzielnie. Za opór w czasie II wojny światowej i wspomnienie wcześniejszego tutejszego społeczeństwa zapłaciło w czasie okupacji nazistowskich Niemiec wielką daninę krwi. Zniszczeniu uległo nie tylko wiele zabytków i znaczna część dziedzictwa kulturowego, ale także mienie przedsiębiorców i zwykłych mieszkańców.

Po II wojnie światowej, w nowych warunkach ustrojowych miała miejsce odbudowa i dalszy rozwój, także terytorialny, miasta. Powstały zakłady przemysłowe, osiedla, obiekty sportowe. Okresem jeszcze większego ożywienia inwestycyjnego, tym razem szczególnie na terenie gminy był czas po przełomie 1989 r. i odrodzeniu samorządów terytorialnych.

Do najcenniejszych zabytków gminy należą:

- drewniany kościół p.w. św. Krzyża wybudowany w 1760r. wraz z dzwonnica – najstarsza zachowana świątynia w Buku,
- późnoklasycystyczny kościół farny p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Buku, projektu Karla Fryderyka Schinkla z lat 1838-1846, odbudowany po II wojnie światowej,
- gotycka świątynia p.w. św. Wawrzyńca w Niepruszewie z 1580r. – najstarszy kościół w gminie,
- okazała brama – dzwonnica z 1782 roku w Niepruszewie,
- eklektyczny pałac z 1890 r. wraz z parkiem w Niepruszewie, w malowniczym położeniu nad jeziorem,
- zespół dworski w Cieślach.

Inne obiekty zabytkowe na terenie Buku to:

- budynek kanonii z XVIII w.,
- dawny szpital św. Ducha z pocz. XVII w.,
- dawny pałac biskupów poznańskich (XVIII – XIX w.),
- neoromańska synagoga z 1897 r.,
- gmach byłego sądu powiatowego i więzienia (pocz. XIX w.),
- Dom Katolicki z początków XX wieku.

Najstarszym znanym zabytkiem z terenu gminy jest drewniana łódź dębiana odnaleziona we wsi Cieśle, datowana na 1700 r.p.n.e.

Szczególnie cennymi pamiątkami przeszłości są historyczne założenie przestrzenne miasta Buk oraz zespoły folwarczne w Cieślach i Wysoczce. Dawny kościół ewangelicki w Buku utracił cechy zabytkowe. Do rejestru zabytków nie jest wpisany dobrze zachowany i utrzymany cmentarz żydowski na terenie Wielkiej Wsi. Dawny kościół ewangelicki, wypalony w latach 50. XX w. od uderzenia pioruna, został przebudowany w 1962 r. tak, że nie przypomina obecnie domu modlitwy. W obiekcie mieści się obecnie kino i biblioteka.



Zdjęcie 1. Buk – widok ogólny centrum.



Zdjęcie 2. Krajobraz gminy z wieżą ciśnień w Buku.



Zdjęcie 3. Kościół pw. Św. Krzyża w Buku.



Zdjęcie 4. Bukowski Rynek - Plac Przemysława z d. pałacem biskupów poznańskich.



Zdjęcie 5. Synagoga w Buku.



Zdjęcie 6. Bukowska fara pw. Św. Stanisława Biskupa.



Zdjęcie 7. Kościół pw. Św. Wawrzyńca w Niepruszewie.



Zdjęcie 8. Widok Jez. Niepruszewskiego.



Zdjęcie 9. Park Przemysłowy „Buk” w Niepruszewie.



Fot. UMiG Buk.

Z inicjatywy P. Elżbiety Cichej, od 1975 r. działa Koło "Senior" przy PTTK w Buku. Historyczny Szlak Rowerowy stanowi pętlę na trasie Buk – Otusz – Skrzyńki (gm. Stęszew) – Cieśle – Brzoza (gm. Duszniki) – Żegowo – Wysoczka i przez Wielką Wieś do Buku.

Na terenie gminy funkcjonują samorządowe instytucje kultury:

- Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury,
- Biblioteka i Kino Miasta i Gminy Buk.

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury jest znaczącym animatorem działań kulturalnych. Stworzono w nim Klub Hafciarski, zajęcia z tańca typu break dance, towarzyskiego oraz baletu dla dzieci. Na terenie ośrodka odbywają się również rozmaite zajęcia muzyczne, m.in.: nauka gry na gitarze, ognisko muzyczne. W ofercie M-GOK znajdują się pracownie: muzyczno – ruchowa, plastyczna i modelarska. Ośrodek stanowi miejsce spotkań kilki zespołów muzycznych: Zespołu Kameralnego „Amici Canti”, Zespołu Fletowego, Kapeli Ludowej oraz Zespołu Folklorystycznego „Złote Kłosy”.

M-GOK w Buku jest głównym organizatorem Gminnego Dnia Seniora, Wczasów Dochodzących dla Seniorów, comiesięcznych spotkań kulturalnych. Organizuje także ferie zimowe i wakacje letnie, liczne koncerty, warsztaty i zajęcia teatralne dla dzieci i młodzieży. Poza tym realizuje cykliczne imprezy, jak: Koncert Noworoczny, Festyn Junka z Buku, Dożynki Gminne, Piknik z mamą -



piknik z tatą, gra miejska. Wydaje też miesięcznik samorządowy „Kosynier Bukowski”, ukazujący się od niemal ćwierć wieku. Działalność wydawniczą prowadzą również parafie.

Podstawowe charakterystyki uczestnictwa w życiu kulturalnym gminy przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Podstawowe dane w zakresie życia kulturalnego w gminie Buk w latach 2011 – 2016.

<b>Uczestnicy życia kulturalnego</b>	<b>2011</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>
Festiwale i przeglądy artystyczne	-	-	-	-	5100	1000
Koncerty	-	-	-	-	350	5500
Występy zespołów amatorskich	9000	27000	1100	180	-	-
Prelekcje, spotkania, wykłady	540	210	750	550	580	600
Imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne	210	235	245	250	450	405
Pokazy teatralne	-	-	-	-	1700	1200

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Biblioteka Publiczna dysponuje rozbudowaną siecią filii wiejskich w Dakowach Suchych, Dobieżynie, Niepruszewie i Szewcach oraz główną siedzibą w Buku. Placówka ma bogaty księgozbiór, coraz więcej osób korzysta też z zasobów elektronicznych. Wskaźniki czytelnictwa, będące podstawowym miernikiem uczestnictwa w kulturze, kształtują się w mieście gminie Buk korzystnie na tle kraju i województwa. Wielkości te wykazują znaczną stabilność, wahania na przestrzeni lat są niewielkie, aczkolwiek wielkości bezwzględne są wyraźnie mniejsze niż w poprzedniej dekadzie.

Zdjęcie 10. Przedstawienie DDP „Pogodna Jesień”.



Fot. UMiG Buk.

Zdjęcie 11. Koncert noworoczny w Buku.



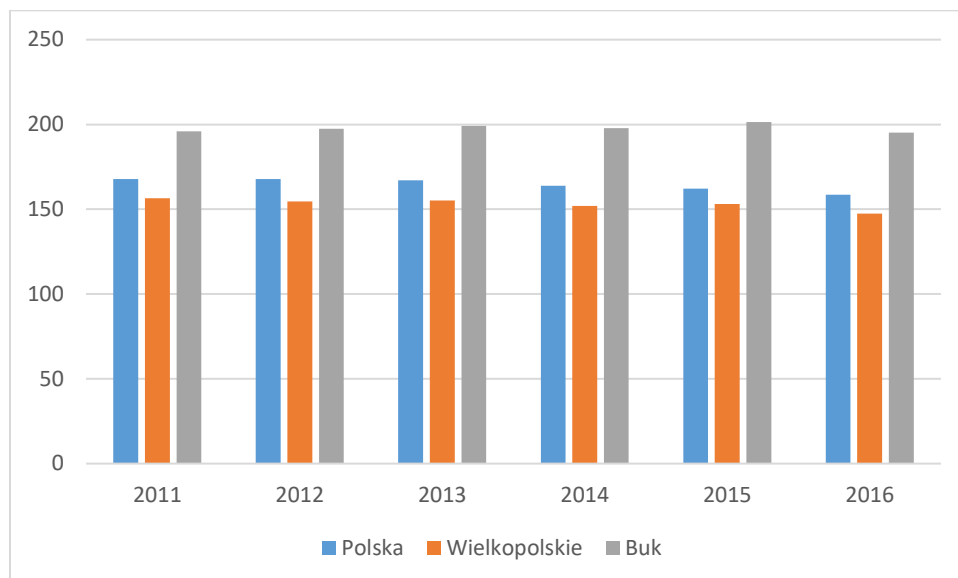
Fot. M-GOK Buk.

Zdjęcie 12. Powstańczy mural na ścianie hali sportowej w Buku.



Fot. UMiG Buk.

Rysunek 14. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w gminie Buk w latach 2010 – 2016.



Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Nawiązując do tradycji stanisławowskich, biblioteka organizuje „spotkania czwartkowe”, o charakterze wydarzeń klubowych. Należą do nich są wrześniowe Literackie Spotkania Odpustowe nawiązujące do historii Bractwa Literatów i cudownego obrazu Matki Bożej Bukowskiej – Literackiej z bukowskiej fary. W podziemiach biblioteki działa też Izba Muzealna Ziemi Bukowskiej. Wśród eksponatów Izby znajdują się zabytki archeologiczne, historyczne sztandary, miniatury budynków, stare zdjęcia oraz archiwalia.

Pod patronatem M-GOK działa Teatr Bezdomny-pl, skupiający utalentowanych aktorów-amatorów. Występy zespołu spotykają się z życzliwym przyjęciem, a zajęcia odbywają się w świetlicy środowiskowej przy ul. W. Wegnera.

Buk, choć jest niewielkim miastem, dysponuje kinem. Placówka uruchomiona ponownie w 2015r. po gruntownym remoncie i cyfryzacji oferuje najwyższy standard dźwięku i obrazu, także w formacie 3D. Kino „Wielkopolanin” notuje znaczne przyrosty frekwencji, przyciągając także widzów z okolicznych gmin. W 2016 r. w seansach w 633 seansach (w tym 141 z filmami produkcji polskiej) wzięło udział ponad 32 tys. widzów.

W Buku funkcjonuje Dom Dziennego Pobytu „Pogodna jesień”, który organizuje wiele rodzajów zajęć w których seniorzy powyżej 60 roku życia mogą uczestniczyć. Dom angażuje się w przygotowywanie przedstawień i organizację spotkań tematycznych na wysokim poziomie.

W mieście, przy Ochotniczej Straży Pożarnej, działa Bukowska Orkiestra Dęta. W dziedzinie kultury działają liczne organizacje pozarządowe. Według stanu bazy NGO w gminie działa 25 organizacji pozarządowych, z tego 17 w Buku<sup>20</sup>. Znaczna część z nich to kluby sportowe, a na terenach wiejskich są to przeważnie ochotnicze straże pożarne, które pełnią tradycyjnie rolę integrującą małe społeczności, także koła gospodyń wiejskich czy mające wielopokoleniowe tradycje kółka rolnicze.

<sup>20</sup> <http://bazy.ngo.pl/wyszukiwarka> [dostęp: 24.01.2018 r.]

Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców stopniowo rósł w latach 2010-2016 z 18 do 22, utrzymuje się jednak znacznie poniżej wielkości dla kraju i regionu (37 - 38).

Frekwencja wyborcza jest w gminie najczęściej wysoka na tle Polski i Wielkopolski, choć przeważnie niższa niż w wyróżniającym się na tle kraju powiecie poznańskim. Najwięcej osób idzie do urn w Buku, mniej w obwodach wiejskich. Różnica wynosi zazwyczaj około 5%.

Tabela 5 Frekwencja w wyborach w gminie Buk w latach 2009-2015.

Wybory	Frekwencja			
	Polska	Województwo wielkopolskie	Powiat poznański	Gmina Buk
Wybory do Parlamentu Europejskiego 2009	24,53%	24,13%	28,62%	24,15%
Wybory Prezydenta RP 2010 - I tura	54,94%	55,95%	61,22%	57,45%
- II tura	55,31%	54,33%	60,1%	55,81%
Wybory samorządowe 2010	47,32%	47,1%	48,27%	48,27%
Wybory do Sejmu/Senatu 2011	48,92%	- <sup>21</sup>	56,71%	50,99%
Wybory do Parlamentu Europejskiego 2014	23,83%	22,43%	27,02%	22,69%
Wybory samorządowe 2014	47,43%	47,2%	48,55%	50,2%
Wybory Prezydenta RP 2015 - I tura	48,96%	47,92%	53,67%	48,97%
- II tura	55,34%	55,46%	61,87%	59,28%
Wybory do Sejmu/Senatu 2015	50,9%	50,2%	58,08%	51,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Teren miasta i gminy jest w miarę równomiernie wyposażony w infrastrukturę spędzania czasu wolnego, w tym sportową i rekreacyjną (boiska, place zabaw, siłownie zewnętrzne). Funkcjonuje kilka kompleksów sportowych:

- Ośrodek Sportu i Rekreacji z nowoczesną halą sportową, ul. Szarych Szeregów 10,
- Stadion miejski, ul. Sportowa 12,
- Stadion sportowy w Niepruszewie, ul. Starowiejska,
- Kompleks boisk Orlik w Dobieżynie, ul. Powstańców Wielkopolskich,
- Boisko w Otuszu.

Gmina konsekwentnie inwestuje w rozwój infrastruktury sportowej. W ostatnich latach powstały kompleksy „Orlik” w Niepruszewie i Dobieżynie z boiskami ze sztuczną nawierzchnią do gier zespołowych oraz boiska (między innymi „Blisko boisko”) i korty tenisowe ze sztuczną nawierzchnią w Buku.

Na terenie gminy istnieją pewne warunki do rozwoju turystyki i rekreacji - położenie geograficzne, walory krajobrazowe w tym lokalizacja Jeziora Niepruszewskiego – przyciągają zwłaszcza mieszkańców aglomeracji poznańskiej. W sezonie letnim działa tam strzeżone kąpielisko

<sup>21</sup> Odmienne granice okręgów wyborczych

wraz z mariną i wypożyczalnią sprzętu pływającego. Administratorem obiektów jest Ośrodek Sportu i Rekreacji w Buku.

W gminie działają cztery kluby piłkarskie: „MKS Patria Buk”, „NKS Niepruszewo” oraz „UKS Skra Wielkopolska” z Otusza oraz Mała Akademia – Same Kozaki z Dobrej. Znamienite tradycje piłki ręcznej kontynuują „UKS Bukowia”, „UKS Spartakus” i „Red Hot Czili Buk”. Odbywają się też zajęcia sportów walki w ramach których działają: Bukowski Klub Karate „EMPI”, Klub Sportowy Akademia Judo oraz Klub Sportowy Junek Boks, biegów, wędkarskie czy strzelectwa sportowego. Organizowane są zawody w powożeniu zaprzęgami konnymi.

Obszarem atrakcyjnym turystycznie jest także historyczne centrum Buku. Baza turystyczno-noclegową jest jednak w gminie niewielka. W Buku zlokalizowane są dwa hotele oraz niewielkie obiekty posiadające w ofercie pokoje gościnne. Jeden obiekt agroturystyczny zlokalizowany jest w Szewcach. Bazę noclegową uzupełniają niewątpliwie obiekty położone poza granicami gminy.

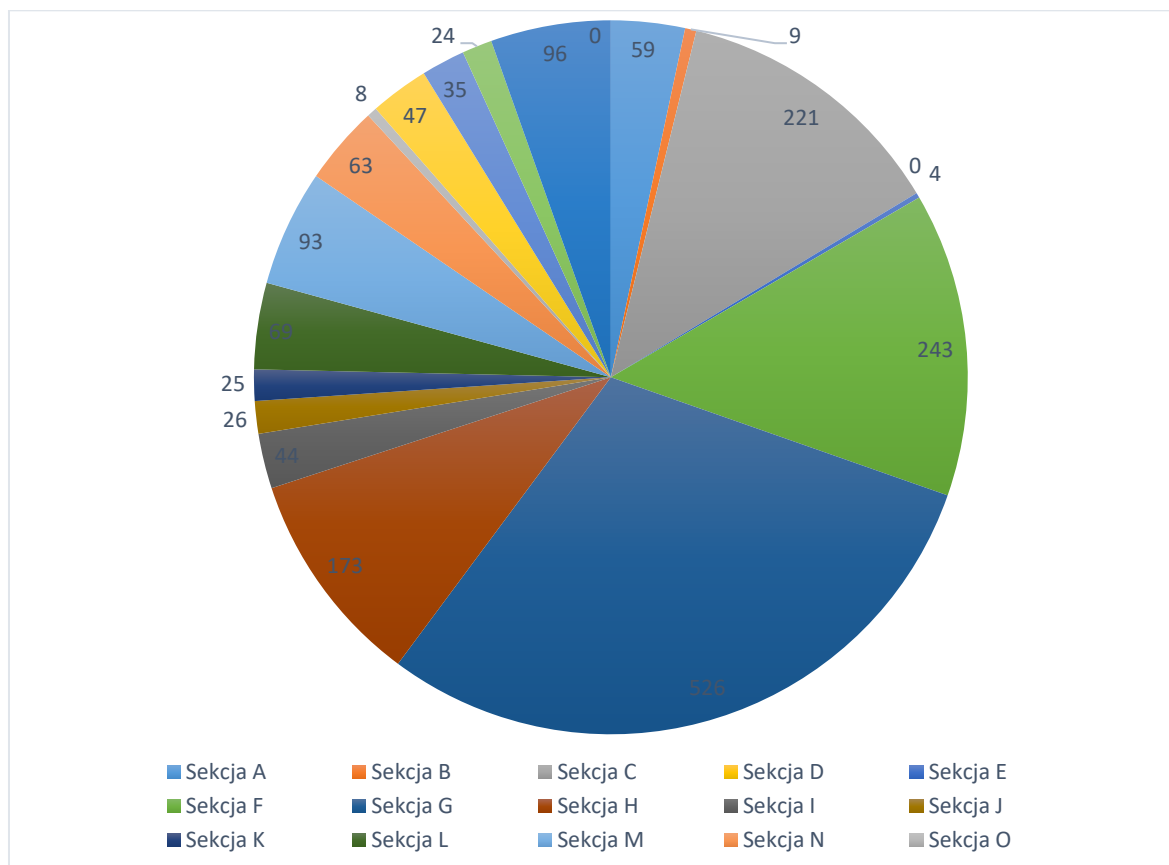
## Sfera gospodarcza

### Przedsiębiorczość. Struktura gospodarki lokalnej

W 2016 r. było w gminie zarejestrowanych 1 766 podmiotów gospodarczych. Dominującą sekcją w strukturze gospodarczej gminy Buk jest sekcja G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle). W sekcji G istnieje aż 526 podmiotów gospodarczych. Następne w kolejności sekcje stanowią o połowę mniejszy udział w gospodarce, i są to sekcje F – budownictwo (243 podmioty), C - przetwórstwo przemysłowe (221) oraz H - transport i gospodarka magazynowa (173 podmioty). Pozostałe sekcje mają niewielki udział w strukturze gospodarczej miasta i gminy, z udziałem w przedziale od 0 do 5%. Należy zwrócić jednak uwagę na niedowartościowanie rolnictwa, jako że w tym sektorze gospodarki dominujący udział mają gospodarstwa rodzinne, indywidualne, niebędące podmiotami gospodarczymi. Rolnictwo stanowi wciąż ważną gałąź gospodarki lokalnej, podstawę funkcjonowania na przeważającej części obszaru wiejskiego.

Według danych dotyczących podatku rolnego na koniec 2016 r. na terenie gminy wykazano 1085 gospodarstw rolnych, w tym 1044 indywidualnych. Większość posiadała arealy małe - poniżej 2 ha. Do tej grupy należało 41,9 % ogólnej liczby gospodarstw, które zajmowały jednak tylko 6,0% powierzchni wszystkich gospodarstw. Jedynie część gospodarstw prowadzi działalność rolniczą. W 2012 r. było ich 688. Gospodarstwa powyżej 15 ha stanowiły ponad 11 % ogólnej liczby, jednak ich powierzchnia to 49,7 % arealu wszystkich gospodarstw. Średnia wielkość gospodarstwa w gminie wynosiła w 2016 roku 9,89 ha. Rolnictwo skoncentrowane jest głównie na uprawach zbóż. Widoczny jest wzrost udziału zasiewów kukurydzy. Część gospodarstw zajmują się również uprawami warzyw i owoców. W hodowli przeważa trzoda chlewna, drób i bydło.

Rysunek 15. Podmioty krajowe należące do grup przedsiębiorstw według sekcji PKD w gminie Buk w 2016 roku.



Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

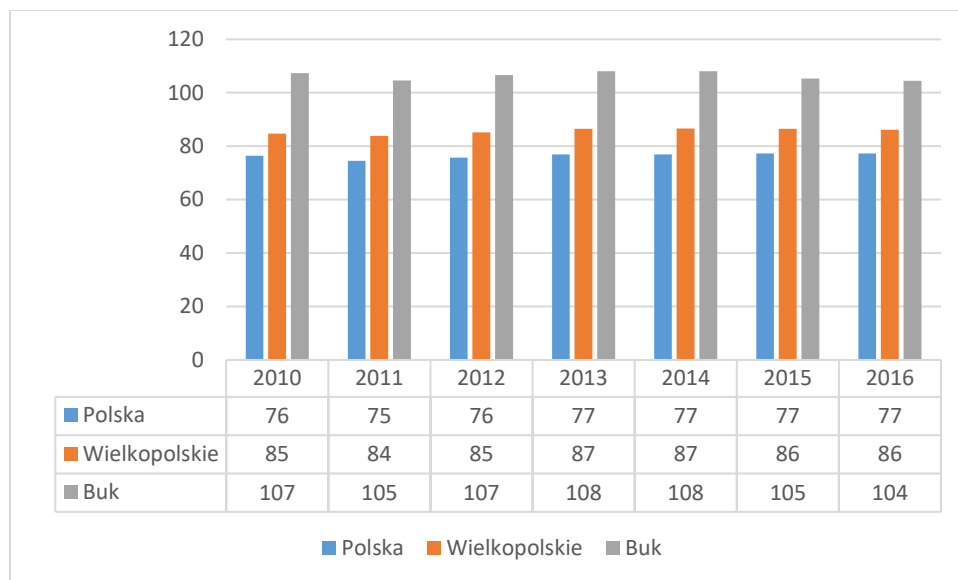
A-Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (3%); B- górnictwo i wydobywanie (1%); C-przetwórnictwo przemysłowe (13%); D-wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (0%); E-dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją (4%); F- budownictwo (14%); G- handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, wylączając motocykle (30%); H- transport i gospodarka magazynowa (10%); I- działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (2%); J- informacja i komunikacja (1%); K- działalność finansowa i ubezpieczeniowa (1%); L- działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (4%); M- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (5%); N- działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (4%); O- administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (0%); P- edukacja (3%); Q- opieka zdrowotna i pomoc społeczna (2%); R- działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (1%); S i T- pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby(5%); U-organizacje i zespoły eksterytorialne (0%).

Liczba podmiotów gospodarczych w stosunku do liczby ludności w Buku w analizowanych latach zawsze była wyższa niż w Wielkopolsce i całym kraju. Od 2010 roku notuje się wzrost tych wartości w Polsce. W Buku w 2016 roku istniało prawie 227 podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, podczas gdy w województwie wielkopolskim liczba ta wyniosła 197. Średnie wartości dla całego kraju były o ponad 45 niższe niż w Buku. Wskaźnik dla powiatu był nieco wyższy i wyniósł 245, jednak powiat poznański należy do produjących w kraju pod względem intensywności działalności gospodarczej.



Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności gminy w roku 2016 wyniosła 104. Od roku 2010 notowano minimalny spadek tej wartości (w porównaniu z 2016, spadła o 3 osoby). Spadek ten może być spowodowany odpływem ludności do większych ośrodków miejskich. Wartości osiągnięte w Buku znacznie przewyższają te z Wielkopolski (o 18 w roku 2016) i całego kraju (o 27 w roku 2016).

Rysunek 16. Podmioty gospodarcze osób fizycznych przypadające na 1000 ludności w gminie Buk w latach 2010-2016 roku.



Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Do kluczowych podmiotów gospodarczych w Buku należą:

- Wavin Metalplast (Buk) – przetwórstwo tworzyw sztucznych,
- BMM – producent form wtryskowych,
- Bros - Producent Okien i Drzwi PCV i Aluminium
- Zakład Przetwórstwa Mleka „Mlecz”

W Parku Przemysłowym „Buk”, korzystając z dobrej dostępności transportowej (obszar jest położony tuż przy węźle autostrady A2), zainwestowało już blisko 40 firm z kapitałem polskim oraz zagranicznym. Na tym terenie funkcjonują najnowocześniejsze w swoich branżach zakłady produkcyjne, takie jak Hempel Polska (farby konstrukcyjne) czy DSM (wzmacniacze do żywności). Ważną gałęzią produkcyjną jest przetwórstwo tworzyw sztucznych reprezentowane przez Connector, Winkiel, Fortis Technology, Kreis Pack, Elcom-Propack i Dalpo.

Przemysł metalowy w tym kompleksie to między innymi: Zinkpower Buk, Engcon Poland czy producent form wtryskowych z Buku FKK Moulds.

Istotną rolę w lokalnej gospodarce odgrywa modernizujące się rolnictwo. Wśród podmiotów z sektora rolno– spożywczego należy wymienić Green Factory, Banken Polska oraz firmy zajmujące się obsługą rolnictwa, jak Claas Polska, Lehmann Agrotechnika oraz De Heus. Działa tu również kilka firm produkujących stolarkę budowlaną z PCV i aluminium, wśród nich: Building Plastics Polska, Davex i Sapor.

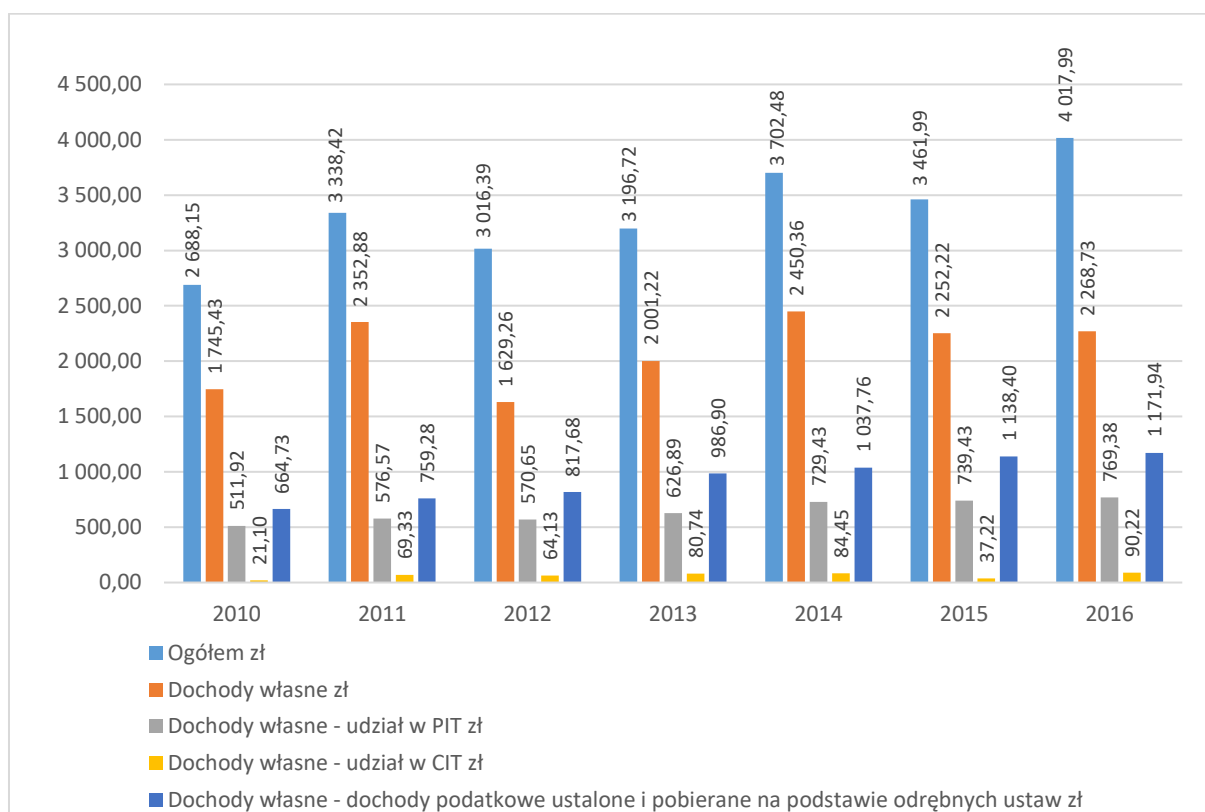
Znajdują się tu też duże centra logistyczne: Goodman (Samsung) oraz Univeg Logistics Poland.

W gospodarczy krajobraz gminy wpisuje się blisko 1700 małych i średnich firm, najczęściej rodzinnych. Wiele z nich może pochwalić się wieloletnimi tradycjami i sukcesami na rynku.

## Budżet gminy

Dochody gminy w latach 2010 – 2016 wzrosły z 32 816 899,01 zł do 49 891 379,57 zł, przy czym wykazują wahania w poszczególnych latach. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem zmalał z 64,03% w 2010 roku do 56,46% w roku 2016. Dochody w przeliczeniu na jednego mieszkańca wzrosły o prawie 50%. W 2010 roku osiągały wartość 2 688,15 zł natomiast już w 2016 4 017,99 zł na jednego mieszkańca, jest to wartość wyższa niż w Wielkopolsce (3 852,43 zł) i nieznacznie niższa niż w Polsce (4 114,66 zł). W zakresie dochodów z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) odnotowano nieznaczny wzrost. Ich udział w dochodach ogółem wzrósł z 19,04% (2010) do 19,14% (2016). Dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych w 2010 roku osiągały znikomy udział w dochodach ogółem (0,78%), jednak do 2016 roku wzrósł on do wartości 2,25% i kwoty 1 120 290,54 zł (gdzie w 2010 roku było to 257 528,50 zł).

Rysunek 17. Struktura dochodów gminy Buk w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2010 – 2016.

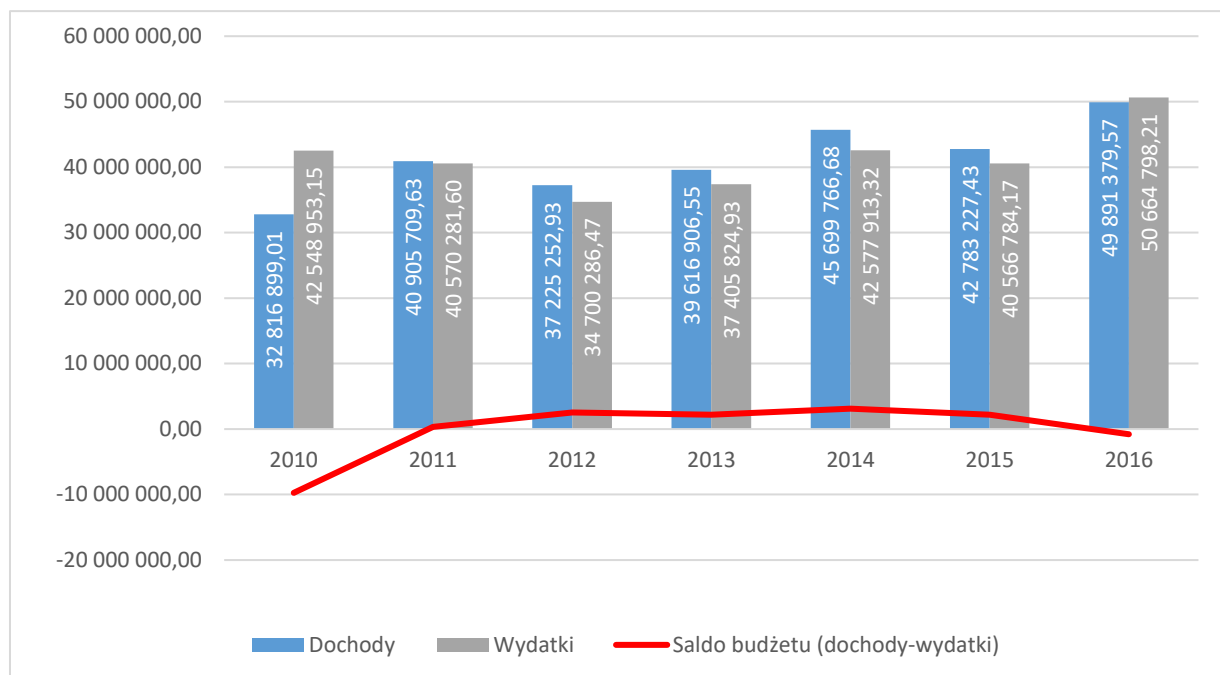


Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Wydatki gminy w latach 2010-2016 wzrosły z 42 548 953,15 zł do 50 664 798,21 zł. Budżet gminy w większości badanych lat wykazuje nadwyżkę. Jedynie w skrajnych latach (2010 i 2016) zanotowano deficyt budżetowy (w 2010 roku wyniósł 9 732 054,14, natomiast w 2016 773 418,64 zł). Wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca wzrosły o 594,94 zł (2016) w stosunku do roku 2010, kiedy wynosiły 3 485,33 zł. Zanotowano również wzrost wydatków na jednego mieszkańca w dziale 801 – oświata i wychowanie – z 1 227,18 zł (2010) do 1 314,34 (2016). Jest to kwota wyższa niż w województwie wielkopolskim (1 312,42 zł) i w Polsce (1 250,89 zł). Poprawiła się sytuacja w dziale 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego – tam wydatki na jednego mieszkańca wzrosły



z 136,83 zł (2010) do 186,14 zł (2016) i również osiągają wartości wyższe niż w województwie (125,31 zł) i kraju (113,15 zł).



Rysunek 18. Dochody, wydatki i saldo budżetu gminy Buk w latach 2010 – 2016.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Łączna kwota zadłużenia gminy na koniec czerwca 2016 roku wyniosła 3 293 000,00 zł.

Dochody własne w wysokości 65% wpływów do budżetu sytuują gminę na 190 miejscu w Polsce<sup>22</sup>. Są to przede wszystkim wpływy z podatków. Ponad 50% wpływów podatkowych zapewniają dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw, czyli przede wszystkim podatki od nieruchomości, podatki: rolny i leśny. Wpływy z podatku od nieruchomości wynikają z dużego zainwestowania na terenach aktywizacji gospodarczej, i znacząco przekraczają wpływy z podatków od osób fizycznych i osób prawnych. Nie jest to sytuacja korzystna długofalowo, bowiem świadczy o przewadze miejsc pracy w podmiotach zajmujących dużo przestrzeni, w tym działalnością logistyczną, magazynową i składową. Działalność taka generuje duże przepływy transportowe (choć te koncentrują się w znacznej części wokół węzła autostradowego), natomiast nie wymaga trwałego związania z danym terenem, w tym z unikalną siecią kooperantów, i nie oferuje wielu wysoko płatnych i wymagających szczególnych kwalifikacji miejsc pracy.

Według wieloletniej prognozy finansowej gminy Buk na lata 2016-2022 dochody gminy będą wzrastać. W roku 2022 zakłada się dochody wyższe o 11 % w stosunku do roku 2016 r. Do rok 2018 r. będą również rosnąć wydatki, które zmniejszą się w roku 2019, a potem znów stopniowo będą wzrastać. Prognozuje się dodatnie saldo budżetu od roku 2018 r.

Prognoza finansowa na lata 2015-2018 przewiduje inwestycje takie jak: remont budynku synagogi w Buku i wykorzystanie jej na obiekt kultury, budowę centrum wsi Dakowy Suche,

<sup>22</sup> [http://samorzad.pap.pl/depesze/wiadomosci\\_centralne/172432/Ranking-gmin-pod-wzglem-udzialu-dochodow-wlasnych-w-budzecie-cz--1-1-499](http://samorzad.pap.pl/depesze/wiadomosci_centralne/172432/Ranking-gmin-pod-wzglem-udzialu-dochodow-wlasnych-w-budzecie-cz--1-1-499) [dostęp: 24.01.2018 r.]

stworzenie centrum wypoczynku i rekreacji we wsi Dobieżyn, budowę kanalizacji sanitarnej w Dobieźnie ul. Stęszewska oraz modernizację boiska w Buku.

Zmieniona prognoza na lata 2016-2022 przewiduje oprócz inwestycji wymienionych powyżej: budowę drogi gminnej Dobieżyn – Otusz, budowę drogi gminnej Szewce – Dobieżyn, budowę kanalizacji sanitarnej dla wsi Wielka Wieś, budowę kanalizacji sanitarnej dla wsi Dobieżyn, budowę dróg dojazdowych do pól w technologii destruktu asfaltowego, budowę ulic w m. Buk, Niepruszewie Wielkiej Wsi, modernizację dróg powiatowych miejskich w m. Buk, modernizację obiektu zabytkowego we wsi Dobieżyn, dofinansowanie inwestycji budowy Stacji Uzdatniania Wody w Buku i oczyszczalni ścieków w Buku, budowa windy w Urzędzie Miasta i Gminy Buk.

## Sfera środowiskowa

### Położenie i warunki naturalne

Według regionalizacji J. Kondrackiego, Miasto i Gmina Buk znajduje się na obszarze makroregionu - Pojezierze Wielkopolskie, a mezoregionu - Pojezierze Poznańskie<sup>23</sup>. Rzeźba terenu jest stosunkowo równinna, większą część gminy zajmuje leżąca na wysokości 82 - 88 m n.p.m. wysoczyzna morenowa płaska. Większe urozmaicenie rzeźby wiąże się z Bukowsko-Mosińskim ciągiem ozowo-rynnowym, z deniwelacjami osiagającymi 30 m (wierzchowina ozu w pobliżu Józefowa osiąga 107 m n.p.m. a najniższy punkt leżący w obrębie wsi Dakowy Suche to 75 m n.p.m.). W granicach gminy występują fragmenty zlewni Mogilnicy Wschodniej z rzeczką Trupiną przepływającą przez miasto Buk i zlewni Samicy. Wchodzą one w skład zlewni Kanału Mosińskiego, a tym samym w obręb dorzecza Warty.

W krajobrazie lokalnym przeważają tereny rolnicze. Lasy pokrywają 3,8% powierzchni gminy. Atrakcjami przyrodniczymi są między innymi: Jezioro Niepruszewskie, Jezioro Niepruszewo Małe oraz wypiętrzenia Ozu Bukowsko – Mosińskiego. Większe z jezior to zbiornik rynnowy, o długości ok. 5 km i największej szerokości ok. 700 m.

### Stan i ochrona środowiska

Stan wód powierzchniowych jest niezadowolający. Powierzchnia Jezioro Niepruszewskie akwenu wynosi ok. 240 ha, zaś maksymalna głębokość tylko 5,2 m, co w powiązaniu z intensywnym osadnictwem i rolnictwem oraz brakiem lasów na terenach okalających zbiornik prowadzi do znacznego zanieczyszczenia wód. Jezioro Niepruszewskie pod względem elementów biologicznych reprezentowało w 2016 r. klasę IV (stan bardzo słaby), zaś fizykochemicznych – stan poniżej dobrego. Podobnie niekorzystnym stanem odznaczają się płynące przez teren gminy cieki: Samica Stęszewska i Mogielnica.

Stan wód podziemnych jest lepszy. Wody były badane w punktach pomiarowych położonych zlokalizowanych w Buku, Kalwach i Dakowach Suchych. W większości kategorii wody otrzymały klasę III. Nieco korzystniej prezentowały się zasoby wód w Dakowach Suchych. Ogólnie są to wody zadowolającej jakości.

Gmina Buk należy do wielkopolskiej strefy oceny jakości powietrza. W rocznej ocenie jakości powietrza dla strefy wielkopolskiej za 2014 r., z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla celów

---

23

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Regionalizacja\\_fizycznogeograficzna\\_Polski#/media/File:Regiony\\_Kondrackiego-hipsometria.png](https://pl.wikipedia.org/wiki/Regionalizacja_fizycznogeograficzna_Polski#/media/File:Regiony_Kondrackiego-hipsometria.png) [dostęp: 20.09.2016 r.]

ochrony zdrowia, nie stwierdzono przekroczeń dla: dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, benzenu, pyłu zawieszonego o wielkości 2,5 mikrometra lub mniejsze, ołowiu, arsenu, kadmu i niklu oraz dla ozonu. W 2014 r. stwierdzono niedotrzymane poziomy dla pyłu PM10, benzo(α)pirenu B(a)P oraz dla ozonu oraz w przypadku celu długoterminowego ustalonego na rok 2020. Szczególnie w zakresie pyłu PM10 stężenia w samej gminie są niebezpiecznie zbliżone do granic norm. Źródłem wysokich stężeń pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)pirenu są procesy spalania paliw w celach grzewczych, w szczególności w paleniskach sektora komunalno-bytowego. Stężenia te w okresie zimnym są znacznie wyższe niż w sezonie ciepłym. Do wysokiego poziomu benzo(α)pirenu przyczynia się w pierwszej kolejności tzw. niska emisja, pochodząca z sektora bytowo-komunalnego oraz transport<sup>24</sup>. Benzo(α)piren oddziałuje szkodliwie nie tylko na zdrowie ludzkie, ale także na roślinność, glebę i wodę. Wykazuje on małą toksyczność ostrą, zaś dużą toksyczność przewlekłą, co związane jest z jego zdolnością kumulacji w organizmie. Ma właściwości rakotwórcze. Głównym nośnikiem benzo(a)pirenu jest pył, więc problemy te są powiązane.

Z kolei czynnikami powodującymi powstawanie ozonu są tlenki azotu oraz węglowodory. Ozon jest zanieczyszczeniem pochodzenia fotochemicznego, jego stężenie zależy bezpośrednio od stopnia nasłonecznienia, wilgotności względnej, temperatury oraz prędkości wiatru. Zanieczyszczenie powietrza przyczynia się do obniżenia jakości życia i zdrowia mieszkańców gminy. Do tak niekorzystnej sytuacji przyczynia się bliskie położenie aglomeracji poznańskiej, gdzie wytwarza się duże ilości substancji szkodliwych.

Na podstawie analizy wyników inwentaryzacji emisji gazów cieplarnianych z terenu Miasta i Gminy Buk<sup>25</sup> stwierdzono, iż za emisje odpowiedzialne były przede wszystkim sektory:

- transport drogowy: emisja CO<sub>2</sub> stanowiła 41% ogółu emisji z terenu gminy;
- budynki mieszkalne: emisja CO<sub>2</sub> stanowiła 16,5% ogółu emisji z terenu gminy;
- budynki instytucji, komercyjne i urzędnia: emisja CO<sub>2</sub> stanowiła 14,2% ogółu emisji z terenu gminy;
- emisja z pozostałych sektorów sumuje się, do ok. 30%, którą to wartość buduje emisja z przemysłu – 28,7%, oświetlenie publiczne - 0,5%.

Oszacowano również wielkość pochłaniania CO<sub>2</sub> przez roślinność (głównie lasy), co jest związane z procesem fotosyntezy, na poziomie ok. 1,0% sumarycznej emisji z terenu gminy.

Zużycie paliw i energii może w pewnym stopniu zmniejszyć termomodernizacja. Wszystkie 9 obiektów użyteczności publicznej, których wyłącznym właścicielem jest Gmina Buk, wymaga takiej inwestycji. Gmina złożyła wniosek o dofinansowanie na ten cel.

Na terenie miasta i gminy Buk najbardziej uciążliwym źródłem hałasu jest transport drogowy oraz kolejowy. Przekroczenia norm akustycznych notowano jednak w przypadku kolei. Pociągi poruszają się z dużymi prędkościami, a natężenie ruchu rośnie, jednak problem może ulec ograniczeniu wraz ze wprowadzaniem nowego taboru i utrzymywaniem pozostałego w odpowiedniej sprawności przez przewoźników.

---

<sup>24</sup> <http://Poznan.wios.gov.pl/monitoring-srodowiska/publikacje/raport-o-stanie-srodowiska-w-wielkopolsce-w-roku-2015/> [dostęp: 18.11.2017 r.]

<sup>25</sup> Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Miasta i Gminy Buk. Załącznik do Uchwały Nr XV/102/2015 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 29 grudnia 2015 r.

Istotnym problemem są wciąż pokrywające wiele budynków materiały zawierające azbest, głównie eternit. Występują one w miejscowościach, gdzie w okresie PRL działały PGR-y i spółdzielnie produkcyjne, ale także na wielu budynkach indywidualnych. Były to bowiem najpowszechniej dostępne, niepalne pokrycia dachowe. Od 1997 r. stosowanie takich materiałów, z powodu rakotwórczego działania uwolnionych do atmosfery włókien azbestowych, jest w Polsce zabronione, i najpóźniej do 2032 r. wszelkie tego rodzaju wyroby powinny być usunięte i poddane unieszkodliwieniu. Z tego tytułu, na podstawie ustawy z 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 1997. Nr 101, poz. 628 ), skonkretyzowanej w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2002 r. samorządy lokalne różnych szczebli, w tym gminy sporządzają lokalne programy usuwania azbestu. Program taki jest realizowany także w gminie Buk. Dokument, został zaktualizowany uchwałą nr XXXVIII/273/2017 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 30 października 2017 r.

W Parku Przemysłowym „Buk” w obrębie Niepruszewo znajdują się: zakład dużego ryzyka powstania awarii przemysłowej (ZDR) - Hempel Paints (Poland), oraz zakład zwiększonego ryzyka powstania poważnej awarii przemysłowej (ZZR) - Hypred Polska Sp. Potencjalnym zagrożeniem dla ludzi i środowiska są również substancje niebezpieczne przewożone koleją oraz transportem drogowym. Gros tego rodzaju przewozów w przypadku dróg ma jednak miejsce na autostradzie, która stanowi wydzielony ciąg komunikacyjny. Autostrada jest wyposażona w instalacje związane z odprowadzaniem substancji z nawierzchni, działają tam także wyspecjalizowane służby ratownicze.

W gminie brak jest powierzchniowych form ochrony przyrody. 6 okazałych drzew uznano za pomniki przyrody.

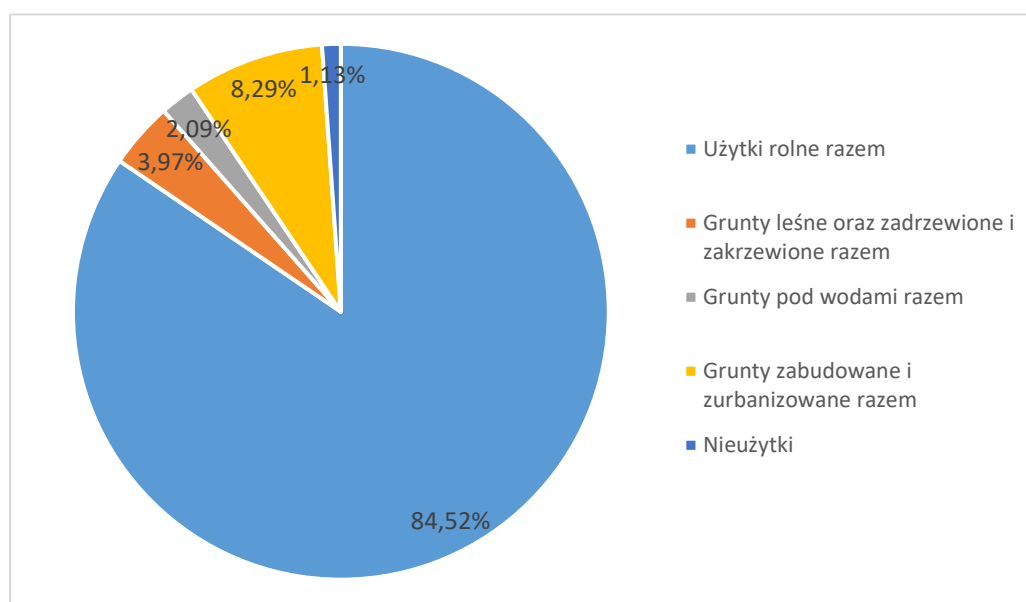
## Sfera przestrzenno-funkcjonalna

### Użytkowanie gruntów

Powierzchnia geodezyjna gminy wynosi 9058 ha, składa się z 11 sołectw i 16 miejscowości. Według danych z 2014 roku użytki rolne zajmują powierzchnię 7656 ha, co stanowi ponad 84,5% powierzchni gminy, grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują około 8,3% terenu gminy (751 ha). Pozostałą część gruntów gminy zajmują grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione (3,97% powierzchni – 360 ha), grunty pod wodami (2,09% powierzchni – 189 ha) oraz nieużytki (1,13% - 102 ha). Na terenie gminy nie występują użytki ekologiczne.

W gminie przeważa więc rolnicze użytkowanie gruntów. W strukturze powierzchni terenu dominują grunty orne (77,9 %). Użytki zielone (łąki trwałe i pastwiska) stanowią 3,2 % powierzchni. Grunty wysokich klas bonitacyjnych zajmują znaczne powierzchnie. Użytki klas II i III stanowią 21,4 % areału użytków rolnych w gminie. Największe powierzchnie kompleksy dobrych gleb zajmują w obrębach Dakowy Suche, Dobra i Dobieżyn, ale występują też w pozostałych.

Rysunek 19. Struktura użytkowania gruntów w gminie Buk (stan na 2014 r.).



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie gminy wydobywa się na niewielką skalę kruszywa naturalne (piaski i żwiry) ze złoża Otusz MK oraz ropę naftową ze złoża Buk. Kilka innych frontów wydobywczych zostało zaniechanych, a 3 złoża kruszyw w obrębie Otusz po rozpoznaniu pozostają nieeksploatowane.

### Zagospodarowanie przestrzenne

Na terenie gminy, zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2016 r., obowiązuje 30 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które obejmują ok. 475 ha, czyli 5,2 % ogólnej powierzchni. Część planów po uchwaleniu została zmieniona. Dla porównania pokrycie planami w 2010 roku wynosiło 4,37% powierzchni gminy, a ich łączna ilość wynosiła 23. Mimo wzrostu pokrycia powierzchni gminy Buk miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, jest nadal niższe niż w województwie wielkopolskim (19,11% ogólnej powierzchni) i w Polsce (29,65% ogólnej powierzchni).

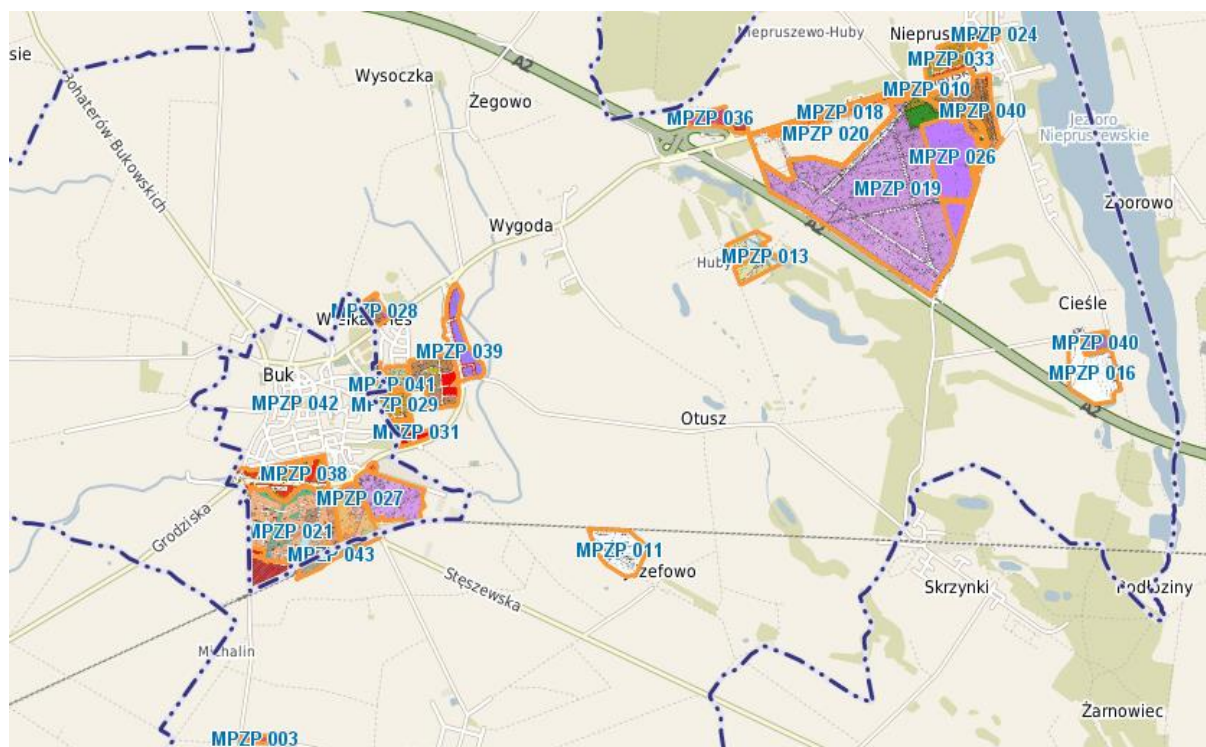
Do 2014 roku liczba wydawanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu utrzymywała się w przedziale 100 - 135 rocznie. W ostatnich latach wyraźnie spadała. Pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że gmina nie posiada projektów planów, których sporządzanie trwa dłużej niż 3 lata.

Tabela 6. Podstawowe dane w zakresie zagospodarowania przestrzennego w gminie Buk w latach 2010 – 2016.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
<b>Liczba obowiązujących MPZP</b>	23	27	28	29	29	29	30
<b>Powierzchnia objęta obowiązującymi MPZP</b>	396 ha	412 ha	425 ha	469 ha	469 ha	469 ha	475 ha
<b>Liczba MPZP w trakcie sporządzania</b>	10	7	3	1	0	1	1

Liczba MPZP, sporządzanych dłużej niż 3 lata	0	1	0	0	0	0	0
Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy	109	133	105	111	135	98	91

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.



Rysunek 20. Pokrycie gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Źródło: <http://buk.e-mapa.net/>

Siedziba Urzędu Miasta i Gminy znajduje się w mieście Buk, gdzie zlokalizowane są również inne instytucje obsługujące mieszkańców gminy. Placówka pogotowia ratunkowego mieści się przy ul. Dworcowej 54, po przeciwnej niż centrum miasta stronie obwodnicy. Jest to miejsce ułatwiające interwencje na drodze wojewódzkiej nr 307, ale niezbyt korzystnie zlokalizowane w stosunku do zasadniczej części zabudowy miasta oraz miejscowości wiejskich. W Buku, Szewcach, Dakowach Suchych, Dobieźynie, Otuszu i Niepruszewie mieszczą się remizy Ochotniczej Straży Pożarnej. Jednostka OSP w Buku, która została włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, mieści się na skraju starej części miasta. Placówka urzędu pocztowego znajduje się w Buku. Dodatkowo w Buku i Dobieźynie zlokalizowane są agencje pocztowe. Bazę gastronomiczną stanowią głównie obiekty zlokalizowane w mieście Buk.

Gmina posiada pięć terenów dostępnych dla inwestorów:

- Park Przemysłowy „Buk” przy autostradzie A2. Zajmuje on powierzchnię 206 ha i położony jest bezpośrednio przy węźle autostrady A2 łączącej się tam z drogą wojewódzką nr 307. Obszar parku objęty jest aktualnymi planami zagospodarowania przestrzennego. Na jego terenie istnieje rozwinięta infrastruktura techniczna m.in. dojazdowe drogi asfaltowe, oraz sieci: gazowa, wodociągowa, energetyczna oraz teleinformatyczna. Część inwestycji



infrastrukturalnych otrzymała dofinansowanie ze środków UE w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013. Obecnie na terenie parku funkcjonuje blisko 40 obiektów przemysłowych, magazynowych i usługowych.

- Tereny przemysłowe przy linii kolejowej E-20. Maksymalna powierzchnia teren: 6,31 ha. Powierzchnia gruntów komunalnych przeznaczonych do sprzedaży wynosi 4,46 ha. Istnieje jednak możliwość powiększenia obszaru poprzez zakup nieruchomości prywatnej o powierzchni 1,83 ha. Tereny ten położony jest na obrzeżach miasta, przy ulicy Lipowej w niedalekiej odległości od węzła autostradowego, lotniska „Ławica”. Istniejąca infrastruktura techniczna obejmuje sieci: gazową, kanalizacyjno-sanitarną, wodociągową oraz energetyczną.
- Działki budowlane w Niepruszewie,
- Działki pod zabudowę mieszkaniową w Dobieżynie,
- Działki pod zabudowę jednorodzinną i usługową w Niepruszewie.

### Funkcjonowanie transportu publicznego

Przewoźnicy kolejowi (Koleje Wielkopolskie, Przewozy Regionalne - Polregio) oferują 19 połączeń między Poznaniem a Bukiem w dni robocze. Podróż do Otusza trwa 19 – 21 minut, do Buku 23 – 25 minut. W dni świąteczne kursuje 15 par pociągów. Pewnym mankamentem jest oddalenie stacji kolejowych od zasadniczych części miejscowości, zarówno w Buku jak i w Otuszu.

Na trasie z Nowego Tomyśla do Poznania od wiosny 2018 r. mają kursować pociągi w barwach Poznańskiej Kolei Metropolitalnej<sup>26</sup>. Docelowo pociągi mają jeździć z częstotliwością co 30 minut w godzinach szczytu. Zapewniona ma zostać integracja z lokalnym publicznym transportem zbiorowym. Wraz z uruchamianiem tras PKM na poszczególnych liniach wewnątrz gminy ma być zorganizowany zsynchronizowany dowóz pasażerów do węzłów przesiadkowych oraz ograniczone zostaną połączenia autobusowe konkurencyjne wobec PKM (co jak widać na poniższym przykładzie, już ma miejsce).

Połączenia autobusowe zapewnia głównie PKS Poznań na trasach z Poznania do Dusznik i m. Niewierz. Ta sama firma oferuje nieliczne kursy do Szamotuł i Grodziska Wlkp. Podróż autobusem z Buku do Poznania trwa około 50 minut, nie wliczając czasu spędzonego w korkach. Autobusy firmy Leonidas kursują z poznańskiego dworca Górczyn do Grodziska Wlkp. i Sławy w woj. lubuskim. Niektóre kursy tej firmy mają charakter przyspieszonych, z rozkładowym czasem około 35 – 40 minut.

Połączenia te zapewniają również dojazd do miejscowości Kalwy, Niepruszewo, Wygoda, Wysoczka i Wielka Wieś. Pojedyncze kursy łączą z Poznaniem (przez Buk) Pawłówko i Wiktorowo.

Na trasie Poznań – Opalenica przez Buk kursowały też busy przewoźnika Marco Polo, ale z dniem 5.02.2018 r. kursy te uległy zawieszeniu<sup>27</sup> i zapewne nie powrócą w związku z planowanym rozwojem Poznańskiej Kolei Metropolitalnej.

Nie ma w ogóle połączeń komunikacji zbiorowej między Bukiem a siedzibą sąsiedniej gminy, liczącym również około 6 tys. mieszkańców Stęszewem. Autobusy publicznych linii nie kursują do miejscowości Cieśle, Dakowy Suche, Dobieżyn, Dobra, Otusz, Szewce, Sznyfin, Żegowo, a są to wszak miejscowości liczące niekiedy kilkuset, a nawet więcej niż 1 000 (w przypadku Dobieżyna) mieszkańców. Wprawdzie Dobieżyn leże we względnej bliskości stacji kolejowej w Buku, kolej

<sup>26</sup> <http://www.kolej.metropoliapoznan.pl/opis-dzialan> [dostęp: 5.02.2018 r.]

<sup>27</sup> <http://www.marcopolo-bus.pl/index-4.html> [dostęp: 5.02.2018 r.]

obsługuje także Otusz, a w powiecie poznańskim przypada ponad 600 zarejestrowanych samochodów osobowych na 1000 mieszkańców, ogólnie jednak cała sytuacja świadczy o niedorozwoju komunikacji publicznej w gminie. Zauważyć przy tym należy, że nie każda osoba ma możliwość poruszania się własnym pojazdem, a liczba takich osób, wraz ze starzeniem się społeczeństwa, będzie rosła.

## Bezpieczeństwo ruchu drogowego

W roku 2016 na terenie gminy miały miejsce 93 zdarzenia drogowe – najczęściej są to kolizje lub inne interwencje, wypadki są sporadyczne (3, w tym 2 w Buku). 2/3 (60) zdarzeń miało miejsce w Buku, poza tym 17 w Niepruszewie (w tym co najmniej 7 na ulicach Parku Przemysłowego „Buk” i w bezpośrednim sąsiedztwie). Poza tym stosunkowo często do wypadków i kolizji dochodzi na terenie sołectwa Wielka Wieś i w Wygodzie.

W samym Buku wiele zdarzeń ma miejsce na obrzeżach miasta (ul. Dworcowa - 6, Kolejowa - 4) lub na obszarach niezamieszkałych (obwodnica – ul. Jana Pawła II - 9, ul. Przemysłowa -4). Niebezpieczeństwo w ruchu drogowym wiąże się więc przede wszystkim z przebiegiem głównych dróg i ruchem samochodów ciężarowych.

W porównaniu z rokiem 2013 liczba zdarzeń na terenie wiejskim utrzymała się na podobnym poziomie (wówczas 34), w Buku zaś znacznie wzrosła. W roku 2013 na ulicach miasta zaszły 44 zdarzenia drogowe (bez zdarzeń zakwalifikowanych jako wypadki).

Z uwagi na brak podanego miejsca rejestracji wielu zdarzeń lub ich zajście na obszarach niezamieszkałych (łącznie 36 szt. – 60%) ta kategoria nie była podstawą do delimitacji.

## Sfera techniczna

### Szlaki transportowe

Gmina Buk jest dogodnie położona względem szlaków komunikacyjnych. Dobry i płynny transport zapewnia sieć drogowa połączona z węzłem autostrady A2, międzynarodową linią kolejową E20 (Berlin – Moskwa) oraz przebiegająca niedaleko zachodnia obwodnica Poznania. W pobliżu zlokalizowany jest Międzynarodowy Port Lotniczy „Ławica” im. H. Wieniawskiego w Poznaniu. Węzeł autostrady znajduje się w odległości 3 kilometrów na północny zachód od centrum Buku, na przecięciu z drogą wojewódzką 307. Droga ta łączy Poznań z Nowym Tomyślem. W obwodnicy Buku droga ta splata się z drogą wojewódzką nr 306, łączącą od strony Pniew drogę krajową nr 92, prowadzącą ruch z kierunku Szczecina i Gorzowa w kierunku Stęszewa (droga krajowa nr 5, a wkrótce S-5 w kierunku Wrocławia) i Mosiny.

Zachodnia obwodnica Poznania biegnie zaledwie 10 kilometrów od węzła autostrady A2, i stanowi odcinek drogi krajowej (ekspresowej) S11, łączącej północ i południe Polski. Budowane jest połączenie tej drogi z drogą krajową S5, biegnącą do Wrocławia. Na terenie gminy Buk w ciągu linii kolejowej E20 istnieje stacja w Buku i przystanek w Otuszu, obsługujące ruch osobowy, oraz bocznicę towarową w Buku.

Droga wojewódzka nr 306 biegnie z Lipnicy (gm. Szamotuły) do Stęszewa, i przebiega przez Wielką Wieś, Buk (ulicami: Bohaterów Bukowskich, Wielkowiejską, Św. Rocha i Jana Pawła II oraz Dobieżyńską) oraz przez grunty wsi Dobieżyn. Droga nr 307 relacji Poznań – Nowy Tomyśl przebiega przez Kalwy, Niepruszewo, obok Parku Przemysłowego „Buk” i omija centrum Buku ulicą Jana Pawła



II. Stan nawierzchni dróg wojewódzkich oraz ich parametry techniczne odpowiadają aktualnego natężenia ruchu.

Ruch na drodze nr 306 wyraźnie zmalał po oddaniu do użytku zachodniego obejścia Poznania. W latach 2010-2015 średnia dobowo liczbą pojazdów na odcinku Duszniki - Buk spadła z 3 907 do 3 194, a na szlaku Buk - Rybojedzko z 3 778 do 2 164<sup>28</sup>. Szczególnemu zmniejszeniu uległ tranzyt pojazdów ciężarowych. Znacznie większym natężeniem ruchu odznacza się droga nr 307, gdzie obciążenie w analogicznym okresie wzrosło z 8 8836 pojazdów na odcinku Zakrzewo – Buk i 8 520 na odcinku Buk – Opalenica do 9 395 na obu odcinkach. Ruch na obwodnicy Buku sięga 11 tys. pojazdów.

Uzupełnieniem sieci drogowej są liczne drogi powiatowe oraz około 64 km dróg gminnych, w tym około 40 km o nawierzchni twardej.

### Pozostała infrastruktura sieciowa

Z wodociągu korzystają niemal wszyscy mieszkańcy miasta (w 2016 r. 99,9%), na terenie wiejskim 91,2%. Zasięg sieci kanalizacyjnej jest mniejszy – 58,7%, przy czym na liczbę tę składa się 80,2% mieszkańców Buku i 37,3 % na terenach wiejskich. W Buku sieci kanalizacyjnej brakuje przy ulicach: Słonecznej, Smugi, Wielkowiejskiej oraz części ul. Św. Rocha. Do kanalizacji podłączona jest też większość nieruchomości w Niepruszewie i Wielkiej Wsi oraz część Dobieżyna. Najnowszą inwestycją jest kanalizacja w ul. Stęszewskiej w Dobieżynie.

Dla Aglomeracji Buk funkcjonuje oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna Wielka Wieś, przeznaczona do oczyszczania ścieków komunalnych doprowadzanych za pośrednictwem kolektora oraz dowożonych taborem asenizacyjnym. Aglomeracja Niepruszewo jest podłączona do oczyszczalni mechaniczno-biologicznej w tej właśnie wsi. Mała oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna znajduje się też w Dobrej.

Brak jest kanalizacji sieciowej w pozostałej części gminy, w tym na terenie Parku Przemysłowego „Buk” oraz na większości pozostałych, wskazanych wcześniej terenów inwestycyjnych. Zewidencjonowano 235 przydomowych oczyszczalni ścieków. Część tego rodzaju instalacji otrzymała dofinansowanie z budżetu gminy. Pozostałe nieruchomości korzystają ze zbiorników bezodpływowych.

Nie do końca uregulowana gospodarka wodno – ściekowa obniża atrakcyjność inwestycyjną gminy, stanowi zagrożenie dla środowiska przyrodniczego, obniża znacznie standard życia mieszkańców oraz stanowi barierę w rozwoju turystyki. Nieuregulowana jest również gospodarka ściekami produkcyjnymi. Wiele zakładów produkcji rolnej i przetwórstwa rolno – spożywczego zlokalizowanych na terenie Gminy nie posiada systemów pełnego unieszkodliwiania ścieków.

Sieć gazowa jest doprowadzona do wszystkich poza Pawłówkiem i Wiktorowem miejscowości w gminie. Znaczna część gospodarstw domowych nie korzysta jednak z gazu. W roku 2016 użytkowników gazu ziemnego było wśród mieszkańców całej gminy 47,9%, przy czym większy odsetek na wsi niż w mieście (51,6% wobec 44,1%). Udział korzystających z gazu w mieście Buk w odróżnieniu od wsi w ostatnich latach nie przyrasta, a nawet notuje spadki, co jest zjawiskiem niekorzystnym w kontekście problemów z czystością powietrza.

---

<sup>28</sup> <https://gddkia.gov.pl/pl/2551/GPR-2015> [dostęp: 29.01.2018 r.]

Sieci ciepłownicze nie są znacząco rozwinięte. Na terenie miasta Buk działają następujący dostawcy ciepła sieciowego:

- VEOLIA POZNAŃ S.A - zasila bloki przy ulicach: Dobieżyńskiej, Sokoła, Dworcowej, Ośrodek Sportu i Rekreacji przy ul. Szarych Szeregów oraz Gimnazjum im. płk. Kazimierza Zenktelea przy ul. Szarych Szeregów;
- kotłownia „Wavin Metalplast Buk” – wytwarza ciepło na potrzeby własne WAVIN POLSKA S.A..

Bardzo duża ilość indywidualnych kotłowni węglowych pogłębia zanieczyszczenie powietrza. Odnawialne źródła energii nie pełnią wyraźnej roli w zaopatrzeniu energetycznym gminy. Terytorium gminy ma natomiast wyrównany, znaczny potencjał energii słonecznej, znajduje się także w strefie korzystnych warunków wiatrowych.

Gmina Buk należy do Związku Międzygminnego „Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej” (GOAP). Związek ten eksploatuje składowisko odpadów w Suchym Lesie oraz zakład termicznego przekształcania (spalarnię) w Poznaniu. Na terenie gminy działa także składowisko odpadów Wysoczek, mające pozwolenie zintegrowane. Od 2016 r. składowisko nie są przyjmowane odpady zmieszane (o kodzie 20 03 01). Składowiskiem zarządza Zakład Gospodarki Komunalnej w Buku.

W gminie Buk jest wytwarzana największa ilość odpadów na 1 mieszkańca w GOAP (572,7 kg rocznie), najmniejsza jest tu zaś w skali Związku ilość odpadów zbieranych selektywnie (33 kg na mieszkańca rocznie). Wskazuje to – prócz kwestii techniczno-organizacyjnych – pośrednio na niedostatek świadomości ekologicznej, obciążenie i potencjalne zagrożenie środowiska. Nastąpił również wzrost liczby zebranych odpadów zmieszanych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, z ponad 185 kg w 2010 roku na 204,6 kg w 2015 i 223,1 kg w 2016 roku.

Tabela 7. Podstawowe dane w zakresie infrastruktury technicznej w gminie Buk w latach 2010 – 2015

Wskaźniki z zakresu infrastruktury technicznej	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej	93,7%	93,7%	94,5%	94,6%	95,5%	95,5%
Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	27,3%	34,0%	46,7%	47,6%	58,5%	58,7%
Udział ludności korzystającej z sieci gazową	44,3%	43,9%	43,8%	44,5%	46,1%	47,9%
Odpady zmieszane w ciągu roku na 1 mieszkańca	185,3 kg	174,4 kg	129,8 kg	144,8 kg	162,9 kg	204,6 kg

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Każdy z elementów infrastruktury technicznej na terenie gminy Buk ma innego gestora. Za gospodarkę odpadami odpowiada Związek Międzygminny „Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej” (GOAP). Zaopatrzenie w energię elektryczną w gminie realizowane jest przez grupę ENEA S.A. z siedzibą w Poznaniu, zajmująca się dystrybucją i sprzedażą energii elektrycznej. Za dostawę gazu natomiast odpowiada G.EN. GAZ ENERGIA Sp. z o.o. z siedzibą w Tarnowie Podgórnym. Sieci wodno-kanalizacyjne administrowane i eksploatowane są przez Zakład Gospodarki Komunalnej z siedzibą w Buku.

## Wyznaczenie obszarów zdegradowanych i rewitalizacji

### Założenia metodyczne przeprowadzonego badania delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Przyjęta na potrzeby opracowania programu rewitalizacji metodyka diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego powstała w oparciu o wytyczne zawarte w *Zasadach programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach WRPO 2014+* Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego oraz w *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* opublikowanych przez Ministra Rozwoju.

Obszar zdegradowany jest to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, a ponadto współwystępowania z nim co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- 1) gospodarczego – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw ;
- 2) środowiskowego – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska;
- 3) przestrzenno-funkcjonalnego – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych;
- 4) technicznego – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Obszar rewitalizacji zgodnie z wytycznymi powinien obejmować całość lub część obszaru zdegradowanego, cechować się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (o których mowa powyżej), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, przy czym łączna powierzchnia obszaru rewitalizacji nie może być większa niż 20% powierzchni gminy, a liczba mieszkańców wyższa niż 30% ogólnej liczby mieszkańców gminy.

Przyjęta metodyka wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji została oparta na analizie wskaźnikowej jednostek statystycznych. Wykorzystanie wskaźników delimitacyjnych odniesionych do średnich wartości na całym obszarze gminy ma za zadanie prowadzić do pozyskania możliwie obiektywnego i pełnego obrazu, dotyczącego wszystkich jednostek statystycznych gminy, na które została podzielona oraz wskazania jednostek szczególnie zagrożonych wykluczeniem i predysponowanych do objęcia kompleksowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.

Zgodnie z wytycznymi obszar wsparcia musi się charakteryzować wyższą intensywnością negatywnych zjawisk opisanych przyjętymi wskaźnikami niż średnia intensywność tych zjawisk dla całej gminy. Metodą, która pozwala na ocenę i selekcję obszarów gminy o najwyższym stopniu degradacji jest standaryzacja przyjętego zestawu wskaźników i na tej podstawie stworzenie indeksu zbiorczego. Poniżej przedstawione zostały etapy badania delimitacji obszaru zdegradowanego.

#### ETAP I Zebranie danych dla jednostek i obliczenie wskaźników delimitacyjnych

Na podstawie zebranych, dostępnych statystyk publicznych obliczone zostały wskaźniki, które pozwoliły na określenie poziomu rozwoju społecznego poszczególnych miejscowości na terenie Gminy Buk w 5 wspomnianych wcześniej kategoriach zjawisk (sferach rozwojowych).

Delimitacja była dwustopniowa. W pierwszym etapie celem było wskazanie obszaru zdegradowanego w skali gminy. Za rok podstawowy dla większości analiz przyjęto rok 2016, w pojedynczych przypadkach, z uwagi na dostępność, zastosowano dane możliwie aktualne. W analizach dynamiki za rok bazowy przyjęto rok 2010. Poniżej przedstawiono pełny zestaw wskaźników w podziale na strefy tematyczne.

*Tabela 8. Zestawienie wskaźników branych pod uwagę przy delimitacji w poszczególnych sferach w skali gminy.*

<b>Sfera społeczna</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dynamika ludności 2017/2012<sup>29</sup> na 100 mieszkańców w 2012 r.</li> <li>• Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2016 r.</li> <li>• Dynamika liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym 2016/2012</li> <li>• Odsetek osób długotrwale bezrobotnych w 2016 r.</li> <li>• Dynamika liczby bezrobotnych 2016/2012</li> <li>• Odsetek długotrwale bezrobotnych w 2016 r.</li> <li>• Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców w 2016 r.</li> <li>• Dynamika liczby osób korzystających z pomocy społecznej 2016/2012</li> <li>• Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 r.</li> <li>• Liczba NGO na 1000 mieszkańców</li> </ul>
<b>Sfera gospodarcza</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2016 r.</li> <li>• Kwota podatku PIT od 1 podatnika w 2016 r.</li> <li>• Dynamika wysokości podatku PIT od 1 podatnika 2016/2012</li> </ul>
<b>Sfera techniczna</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Udział budynków ogrzewanych paliwem stałym</li> <li>• Udział budynków niepodłączonych do kanalizacji sanitarnej</li> </ul>
<b>Sfera przestrzenno-funkcjonalna</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Funkcjonowanie transportu publicznego</li> <li>• Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców</li> <li>• Liczba mieszkańców przypadających na infrastrukturę społeczną, sportową i rekreacyjną</li> <li>• Powierzchnia terenów rekreacyjnych na mieszkańca w m<sup>2</sup></li> <li>• Odsetek pokrycia terenu planami miejscowymi</li> </ul>
<b>Sfera środowiskowa</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Masa nagromadzonych wyrobów zawierających azbest na 1 mieszkańca</li> </ul>

<sup>29</sup> Różne momenty czasowe wynikały ze specyfiki otrzymanych danych

Źródło: opracowanie własne.

W toku analiz zdarza się niekiedy, że wiarygodność niektórych wskaźników nie jest wystarczająca, bądź dany wskaźnik nie różnicuje w wystarczający sposób zjawiska na badanym terenie. Taki przypadki były tu każdorazowo wskazywane.

Z uwagi na to, że w skład obszaru zdegradowanego wchodzi miasto Buk, skupiające niemal 50% mieszkańców gminy, a niepodzielone wyczerpująco na jednostki pomocnicze czy inne zwarte, dające się wyodrębnić obszary, analizę przeprowadzono przez użycie danych przypisanych do poszczególnych ulic czy osiedli. Z uwagi na dostępność i wiarygodność danych wzięto pod uwagę następujące kryteria:

Tabela 9. Zestawienie wskaźników branych pod uwagę przy delimitacji w poszczególnych sferach w m. Buk.

Sfera społeczna	<ul style="list-style-type: none"><li>• Dynamika ludności 2017/2012<sup>30</sup> na 100 mieszkańców w 2012 r.</li><li>• Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2016 r.</li><li>• Dynamika liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym 2016/2012</li><li>• Odsetek osób długotrwale bezrobotnych w 2016 r.</li><li>• Dynamika liczby bezrobotnych 2016/2012</li><li>• Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców w 2016 r.</li><li>• Dynamika liczby osób korzystających z pomocy społecznej 2016/2012</li><li>• Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 r.</li></ul>
Sfera gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"><li>• Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2016 r.</li></ul>
Sfera techniczna	<ul style="list-style-type: none"><li>• Udział budynków ogrzewanych paliwem stałym</li><li>• Udział budynków niepodłączonych do kanalizacji sanitarnej</li></ul>
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	<ul style="list-style-type: none"><li>• Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców</li></ul>
Sfera środowiskowa	<ul style="list-style-type: none"><li>• Masa nagromadzonych wyrobów zawierających azbest na 1 mieszkańca</li></ul>

Źródło: opracowanie własne.

W wyniku opisywanej procedury wskazane zostały ulice wykazujące stan kryzysowy w odniesieniu do średnich w grupie ulic miasta.

### Etap II Standaryzacja wskaźników

Standaryzacja wskaźników polega na odjęciu od nominalnej wartości wskaźnika dla danego obszaru średniej wartości dla wszystkich jednostek statystycznych i podzieleniu przez odchylenie standardowe. Poniżej przedstawione zostały wzory działań matematycznych niezbędnych dla wyliczenia wskaźników wystandaryzowanych.

**Wzór na obliczenie średniej arytmetycznej, gdzie  $\bar{x}$  oznacza średnią arytmetyczną, n – liczbę zmiennych, x – wartości zmiennych**

<sup>30</sup> Różne momenty czasowe wynikały ze specyfiki otrzymanych danych

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$$

**Wzór na obliczenie odchylenia standardowego populacji, gdzie:  $\sigma$  oznacza odchylenie standardowe,  $\bar{x}$  – średnią arytmetyczną, N – liczbę zmiennych, x – wartości zmiennych**

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2}{N}}$$

**Wzór na obliczenie wskaźnika wystandaryzowanego - z, gdzie  $\sigma$  oznacza odchylenie standardowe,  $\bar{x}$  – średnią arytmetyczną, x – wartość zmiennej niewystandaryzowanej**

$$z = \frac{x - \bar{x}}{\sigma}$$

Dodatkowo w zależności od charakteru wskaźnika przypisano im znak ujemny (-) lub dodatni (+) wskazując na typ danej zmiennej:

- Stymulanty (S) – oznaczono znakiem dodatnim, wzrost wartości zmiennej objaśniającej (danego wskaźnika) prowadzi do wzrostu zmiennej objaśnianej (indeksu zbiorczego, rozumianego jako wyższy poziom potrzeby interwencji);
- Destymulanty (D) – oznaczono znakiem ujemnym, wzrost wartości zmiennej objaśniającej (wskaźnika) prowadzi do spadku zmiennej objaśnianej (indeksu zbiorczego, co oznacza ogólnie mniejszy poziom potrzeb prowadzenia rewitalizacji)

Zabieg określenia stymulant i destymulant jest niezbędny do późniejszego utworzeniu indeksu zbiorczego.

Wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość 0 dla gminy i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne. Wartości dodatnie wskaźników wskazują, które obszary odznaczają się wskaźnikiem degradacji wyższym od przeciętnej dla obszaru gminy, co wskazuje na pilniejszą potrzebę podjęcia interwencji rewitalizacyjnej – oznaczono je barwami ciepłymi (odcieniami czerwieni) o rosnącym natężeniu. Z kolei wartości ujemne ukazują obszary o najlepszej sytuacji, w których negatywne zjawiska w porównaniu z przeciętną dla obszaru gminy odznaczają się mniejszym natężeniem. Interwencja o charakterze rewitalizacyjnym nie jest tam stosowna. Oznaczono je więc barwami chłodnymi – odcieniami zieleni.

### Etap III Wynik delimitacji – stworzenie i analiza indeksu zbiorczego (wskaźnika sumarycznego)

Standaryzacja wskaźników umożliwia wykonanie bardziej pogłębionych analiz, poprzez zsumowanie wskaźników. Zabieg ten umożliwia utworzenie indeksu zbiorczego (wskaźnika sumarycznego), który pozwala na ocenę i porównanie stopnia natężenia zjawisk kryzysowych na poszczególnych obszarach gminy. W ten sposób powstaje ranking jednostek statystycznych, będący podstawą dla wytypowania obszaru/ obszarów gminy o najwyższym natężeniu zjawisk problemowych.

**Wzór na obliczenie wskaźnika sumarycznego (indeksu zbiorczego) – WS, gdzie  $z_i$  oznacza wartości zmiennych wystandaryzowanych,  $w_i$  – wartość wagi przypisanej danej zmiennej (-1 dla destymulanty; +1 dla stymulanty)**

$$WS = \sum_{i=1}^n z_i \times w_i$$

Obszar będzie mógł zostać uznany jako obszar zdegradowany, jeśli indeks zbiorczy dla danego obszaru będzie osiągał wartości najwyższe, co jest równoznaczne z najwyższym stopniem jego degradacji w skali gminy.

W analizach dla poszczególnych sfer tematycznych posłużono się także cząstkowymi wskaźnikami sumarycznymi, które oznaczają sumę wystandaryzowanych wskaźników dla danej sfery. Oznacza to, iż suma wszystkich wskaźników cząstkowych jest równa indeksowi zbiorczemu:

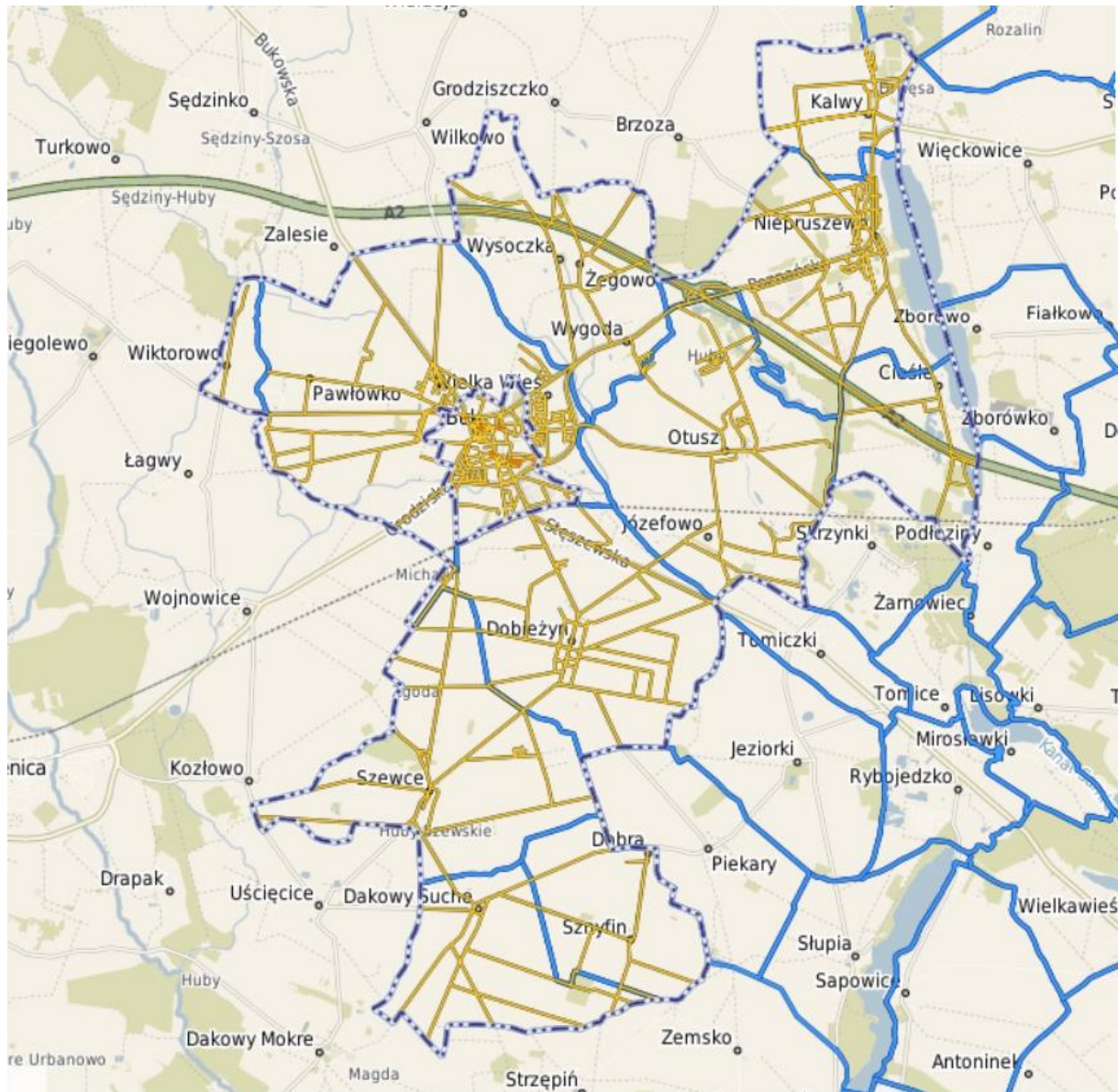
$W_{\text{indeksu zbiorczego}} = W_{\text{sfer społecznej}} + W_{\text{sfer gospodarczej}} + W_{\text{sfer technicznej}} + W_{\text{sfer przestrzenno-funkcjonalnej}} + W_{\text{sfer środowiskowej}}$ .

### Przyjęty podział na jednostki statystyczne

Gmina, jak wspomniano wcześniej, prócz miasta Buk, składa się z 11 sołectw, stanowiących zarazem podstawowe jednostki (miejscowości) statystyczne, aczkolwiek, jak wskazuje poniższa mapa, podział geodezyjny w przypadku miejscowości Pawłówko i Wiktorowo jest nieco inny. Nie miało to jednak wpływu na dalsze prace. Podział na miasto i sołectwa zastosowano do dalszych analiz.



Rysunek 21. Podział gminy na jednostki statystyczne wykorzystane na potrzeby przeprowadzenia badania delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.



Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map.

Terytorium gminy było więc analizowane w podziale na 12 jednostek podstawowych. Rozpiętość wielkości zaludnienia w tej grupie pomiędzy obszarem m. Buk (zamieszkanym w 2017 r. przez 5955 osób) a m. Cieśle (gdzie mieszkają 64 osoby) wynosi ponad 93:1. W przypadku najmniejszych miejscowości marginalna zmiana niektórych zjawisk (np. pojedyncza kolizja drogowa) mogłaby spowodować znaczące wypaczenie statystyk, co zostanie wskazane w przedstawionych poniżej analizach.

## Analiza danych statystycznych. Analiza wskaźnikowa

### Sfera społeczna

W tej sferze analizowano następujące wskaźniki

- Dynamika liczby ludności



Liczba ludności w gminie generalnie wzrasta, aczkolwiek, jak wspomniano wcześniej, nie we wszystkich jednostkach przestrzennych, a wzrost ten nie jest ciągły i równomierny.

Saldo zmian liczby ludności jest w efekcie w poszczególnych miejscowościach zróżnicowane. Największą dynamiką przyrostu w badanym okresie (lat 2012 – 2017) odznaczyły się następujące miejscowości (sołectwa):

Wielka Wieś 15%,  
Wygoda-Wysoczka-Żegowo 10%,  
Dobra-Sznyfin 8%,  
Kalwy 6%.

Zauważyć należy, że Wygoda-Wysoczka-Żegowo jest sołectwem wysoce niejednorodnym. Dynamicznie rozwija się i rozbudowuje Wygoda, położona przy drodze wojewódzkiej nr 307, podczas gdy dwie pozostałe miejscowości znajdują się na uboczu i wykazują raczej stagnację. Średnia wartość dynamiki w całej grupie miejscowości wyniosła 0. W niektórych jednostkach odnotowano wyraźny ubytek ludności, w największym stopniu w:

Cieślach -25%,  
Pawłówku-Wiktorowie -17%,  
Otuszu -6%,  
Buku -3%.

- Odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym

Udział najstarszej grupy wiekowej jest najmniejszy w:

Cieślach 8,2%,  
Wielkiej Wsi 12,2%,  
Pawłówku-Wiktorowie 11,2%,  
i Wygodzie-Wysoczce-Żegowie 13,5%.

Miejscowości te wykazują zróżnicowany charakter. Wielka Wieś jest obszarem intensywnego budownictwa podmiejskiego i miejscem osiedlania się młodych rodzin z dziećmi. Ponownie odnotować należy, że ostatnie z wymienionych sołectw miejsce w rankingu zawdzięcza w dużej mierze nowemu budownictwu w Wygodzie.

Największy udział Seniorów odnotowano w:

Buku 20,2%,  
Kalwach 18,7%,  
Dobrej-Sznyfinie 18,6%,  
Niepruszewie 17,8%.

- Dynamika liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym

Odsetek osób w najstarszej grupie wiekowej w latach 2012-2016 najwyraźniej wzrósł w Kalwach (o 7%) i Buku (3%). W pozostałych miejscowościach wzrost nie przekraczał 2%, zaś w Cieślach i Otuszu nastąpił spadek (odpowiednio -4% i -14%).

- Odsetek długotrwale bezrobotnych

Wskaźnik bezrobocia w gminie ogólnie nie należy do wysokich i w ostatnich latach spada. W poszczególnych jednostkach (prócz Buku) bez pracy pozostaje kilka – kilkanaście osób. Istotnym problemem w zakresie bezrobocia jest natomiast pozostawanie bez pracy przez 12 miesięcy i dłużej, czyli bezrobocie długotrwale. Mimo znacznego spadku ogólnej liczby bezrobotnych, zjawisko to nie zanika i stanowi istotny problem dla osób, których dotyczy, ich rodzin, ale i społeczności. Gminę Buk charakteryzuje trwale wysoki odsetek tej grupy wśród bezrobotnych (na przykład w Niepruszewie 10 spośród 13).

Istotnym aspektem w analizie bezrobocia jest dynamika zjawiska, jednak przy niskim poziomie wskaźników i niewielkiej liczbie ludności poszczególnych miejscowości, odnotowywane wahania dotyczą pojedynczych osób, i mogą powodować wypaczenia obrazu sytuacji społecznej tam panującej.

- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców

Jak wskazano w diagnozie kontekstowej, odsetek osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w gminie Buk nieznacznie przekracza 3%, są jednak znaczące wyjątki. Najwyższa liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców występuje w:

Cieślach 20,3

Otuszu 7,6

Wygodzie-Wysoczce-Żegowie 6,7

Buku 4.

W pozostałych miejscowościach wskaźnik nie przekracza średniej dla gminy. W sołectwie Pawłówko-Wiktorowo nie ma aktualnie klientów pomocy społecznej, poza tym najniższe odsetki dotyczą sołectw graniczących z Bukiem: Dobieżyna (0,9) i Wielkiej Wsi (1,4).

- Dynamika korzystających z pomocy społecznej

Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń w ostatnim okresie znacząco spadł w niemal wszystkich miejscowościach – najbardziej w Dobrej-Szynyfinie (o 78%) i Wielkiej Wsi (o 70%). Wzrósł w Otuszu (o 17%), bez zmian pozostał w Kalwach.

- Frekwencja w wyborach samorządowych 2014

Istotnym miernikiem stanu rozwoju społecznego jest poziom udziału w wyborach lokalnych. W przypadku gminy Buk, z uwagi na istnienie komisji wyborczej obejmującej zarówno teren miasta jak i miejscowości wiejskie (OKW nr 3) i braku informacji o frekwencji w skali miasta, statystykę tę potraktowano jedynie opisowo. Najniższy odsetek mieszkańców poszedł do urn właśnie w OKW nr w Buku, obejmującej południowy skraj miasta (za obwodnicą) oraz osiedle 700-lecia, a także sołectwa Otusz, Pawłówko - Wiktorowo, Wielkawieś (Wielka Wieś) oraz Wysoczka – Żegowo (45,8%). Średnio w poszczególnych miejscowościach wiejskich frekwencja wyniosła 49,53%. Najwyższy wynik miała komisja w Niepruszewie, obsługująca także Kalwy i Cieśle (54,92%), zaś pozostałe komisje –

w Dobieżynie (obejmującej tylko Dobieżyn) i Szewcach (obejmującej sołectwa: Szewce, Dakowy Suche oraz Dobra-Sznyfin) zanotowały wynik niższy, zbliżony (49,59% i 49,2%)

Co interesujące, w przeprowadzonych rok później wyborach parlamentarnych zależności odnotowane w mieście Buk powtórzyły się, przy frekwencji średnio o 5% wyższej, zaś w obwodach w Niepruszewie i Szewcach odnotowano frekwencje o kilka procent niższe, jedynie w Dobieżynie odsetek głosujących był na poziomie podobnym jak w 2014 r.

Wobec braku miarodajnych danych (gdyż komisje wyborcze zlokalizowane w mieście obejmowały też mieszkańców przyległych sołectw) nie podaje się ogólnej frekwencji w m. Buk. Z tego też tytułu ta seria danych nie była ostatecznie podstawą delimitacji

Nie były analizowane miary takie jak:

- liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych (NGO) na 1000 mieszkańców – gdyż 2/3 takich podmiotów ma siedzibę w Buku, a w większości innych miejscowości działają pojedyncze organizacje lub nie ma ich w ogóle. Jednak organizacje mieszczące się w Buku obszarem swojej działalności obejmują przeważnie całą gminę. Wobec niewielkiej skali gminy siedziby NGO są częstokroć zgrupowane w pojedynczych lokalizacjach (adresach), co może znacznie „skrzywić” statystyki obszarów

Jako wskaźniki istotnie różnicujące, stanowiące podstawę do dokonania delimitacji można więc wskazać zjawiska występujące powszechnie – w każdej miejscowości:

- Dynamika ludności 2017/201231 na 100 mieszkańców w 2012 r.
- Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2016 r.
- Dynamika liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym 2016/2012
- Odsetek osób długotrwale bezrobotnych w 2016 r.
- Dynamika liczby bezrobotnych 2016/2012
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Dynamika liczby osób korzystających z pomocy społecznej 2016/2012

Wskaźniki cząstkowe zawiera tabela 10.

Tabela 10. Wskaźniki cząstkowe dla sfery społecznej.

Miejscowość	Dynamika ludności	Odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym 2012	Dynamika liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	Odsetek długotrwale bezrobotnych	Dynamika bezrobocia	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	Dynamika korzystających z pomocy społecznej
stymulanta/destymulanta	-1	1	1	1	1	1	1
Buk	-0,03	20,24	0,03	56,41	-0,42	39,80	-0,29
Cieśle	-0,25	8,24	-0,14	50,00	1,67	203,13	-0,57

<sup>31</sup> Różne momenty czasowe wynikały ze specyfiki otrzymanych danych

Dakowy Suche	-0,01	15,56	0,01	75,00	-0,71	23,04	-0,67
Dobieżyn	0,03	15,76	0,00	52,63	0,73	9,32	-0,37
Dobra-Sznyfin	0,08	18,60	0,00	0,00	2,00	17,24	-0,78
Kalwy	0,06	18,67	0,07	100,00	-0,50	25,16	0,00
Niepruszewo	0,02	17,79	0,01	76,92	-0,62	18,09	-0,35
Otusz	-0,06	15,68	-0,04	80,00	-0,62	76,40	0,17
Pawłówko- Wiktorowo	-0,17	11,21	0,00	0,00	-0,50	0,00	
Szewce	0,03	16,55	0,02	57,14	-0,13	22,31	-0,60
Wielka Wieś	0,15	12,23	0,02	40,00	-0,38	14,71	-0,70
Wygoda- Wysoczka-Żegowo	0,10	13,50	0,02	75,00	-0,56	67,25	-0,41
ŚREDNIA	0,00	15,34	0,00	55,26	0,00	43,04	-0,41
ODCHYLENIE	0,11	3,34	0,05	29,21	0,90	52,89	0,28

Źródło: opracowanie własne.

Wystandaryzowane wskaźniki cząstkowe, a także wskaźnik sumaryczny dla sfery społecznej ujęto w tabeli 6.

Tabela 11. Wskaźniki wystandaryzowane i wskaźnik sumaryczny dla sfery społecznej.

Miejscowość	Dynami- ka ludności	Odsetek mieszkań- ców w wieku poproduk- cyjnym 2012	Dynamik a liczby mieszkań- ców w wieku poproduk- cyjnym	Odsetek długo- trwale bezrobo- -tnych	Dynami- ka bezro- bocia	Liczba osób korzysta- jących z pomocy społecz- nej na 100 mieszka- ńców	Dynami- ka korzysta- jących z pomocy społecz- nej	WSKAŹNIK SUMA- RYCZNY
Buk	0,24	1,47	0,60	0,04	-0,47	-0,06	0,45	2,2
Cieśle	2,28	-2,12	-2,88	-0,18	1,85	3,03	-0,54	1,4
Dakowy Suche	0,04	0,07	0,30	0,68	-0,79	-0,38	-0,90	-1,0
Dobieżyn	-0,35	0,13	0,00	-0,09	0,81	-0,64	0,16	0,0
Dobra-Sznyfin	-0,77	0,98	0,00	-1,89	2,23	-0,49	-1,29	-1,2
Kalwy	-0,59	1,00	1,44	1,53	-0,55	-0,34	1,47	4,0
Niepruszewo	-0,24	0,73	0,24	0,74	-0,68	-0,47	0,23	0,5
Otusz	0,51	0,10	-0,82	0,85	-0,68	0,63	2,08	2,7
Pawłówko- Wiktorowo	1,54	-1,23	0,00	-1,89	-0,55	-0,81		-3,0
Szewce	-0,27	0,36	0,33	0,06	-0,14	-0,39	-0,64	-0,7
Wielka Wieś	-1,42	-0,93	0,33	-0,52	-0,41	-0,54	-1,02	-4,5
Wygoda- Wysoczka-Żegowo	-0,96	-0,55	0,48	0,68	-0,61	0,46	0,01	-0,5

Źródło: opracowanie własne.

Statystycznie najniższe sumaryczne wskaźniki odnotowano w miejscowościach Kalwy, Otusz, Buk i Cieśle, jednak, biorąc pod uwagę wagę poszczególnych aspektów problemu oraz powszechność zjawisk, należy zwrócić szczególną uwagę na Buk i Cieśle.

W lepszej sytuacji wydaje się być zachodnia część gminy, z bardziej ustabilizowanymi warunkami gospodarki rolnej, a szczególnie miejscowość Wielka Wieś, dynamicznie się rozwijająca jako przedmieście Buku.

## Sfera gospodarcza

Jak wspomniano wcześniej, w tej sferze analizowano następujące wskaźniki:

- Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym

Wskaźnik ten jest istotnym probiezmem przedsiębiorczości, zwłaszcza na terenach wiejskich, tradycyjnie rolniczych, jego wielkość świadczy o gotowości do różnicowania aktywności, działalności gospodarczej, co ułatwia reagowanie na zmiany (w tym kryzysy) gospodarcze.

Najwyższą wartość wskaźnika notuje się w miejscowościach (jednostkach):

Pawłówko – Wiktorowo 13,5,

Kalwy 10,

Wielka Wieś 9,6,

W Buku wartość wskaźnika wyniosła 9,2.

natomiast najniższą wartość odnotowano w:

Cieślach 0,

Dobrej – Sznyfinie 3,9,

Dakowach Suchych 5,8.

Kluczowym w analizie rozmieszczenia miejscowości o najwyższym natężeniu indywidualnej przedsiębiorczości wydaje się uwarunkowanie związane z dostępnością komunikacyjną danej miejscowości – miejscowości z najwyższym poziomem aktywności gospodarczej są położone (prócz Pawłówka - Wiktorowa) korzystnie, przy drodze wojewódzkiej nr 307.

Z kolei miejscowości z najniższymi wskaźnikami, to, prócz Ciesiel wykazujących ogólny stan kryzysowy, miejscowości na terenach o stabilnej gospodarce rolnej. Odnieść to można do faktu, że większość rolników nie prowadzi działalności gospodarczej.

- Kwota podatku dochodowego na 1 podatnika

Jest to bardzo istotny miernik sytuacji ekonomicznej społeczeństwa, a pośrednio – państwa, ale i gmin, ponieważ budżety gmin partycypują w kwotach zainkasowanych podatków, i udział ten rośnie<sup>32</sup>. Wpływy z PIT na 1 płatnika są najwyższe w miejscowościach:

Wygoda-Wysoczka-Żegowo 4468,14,

Wielka Wieś 4365,47 zł,

Otusz 4113,91 zł,

Niepruszewo 3893,56 zł.

W Buku analizowana wartość wyniosła 3637,95 zł.

Obszary odznaczające się najzasobniejszymi podatnikami, to, prócz Otusza, obręby charakteryzujące się najmniejszym znaczeniem gospodarki rolnej.

Najmniejsze wpływy na 1 podatnika odnotowano w sołectwach:

Pawłówko-Wiktorowo 1055,95 zł,

Cieśle 1703,78 zł,

Dobra-Sznyfin 1837,24 zł,

Szewce 1979,53 zł.

Jak wspomniano wcześniej, ostatnią grupę miejscowości stanowią – prócz Ciesiel – miejscowości typowo rolnicze, gospodarskie, więc do tej statystyki należy podchodzić z ograniczonym zaufaniem. Niemniej jednak po raz kolejny zostaje wykazany głęboki stan kryzysowy w m. Cieśle.

- Dynamika podatku dochodowego na 1 płatnika

---

<sup>32</sup> W 2013 r. wynosił 37,42%, w 2016 r. 37,79%.

<http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/finanse-publiczne/budzety-jednostek-samorzadu-terytorialnego/kwoty-i-wskazniki> [dostęp: 29.11.2017 r.]

Wskaźnik ten również wykazuje znaczące zróżnicowanie wewnątrz gminy. W niemal wszystkich analizowanych jednostkach w okresie lat 2013 – 2016 nastąpiły wyraźne wzrosty. Największe zwwyżki wielkości zainkasowanego podatku od 1 płatnika wystąpiły w:

Wygodzie-Wysoczce-Żegowie 137%,

Otuszu 85%,

Szewcach 74%,

Dakowach Suchych 63%.

Natomiast spadki zanotowano w:

Wielkiej Wsi 17%,

Dobrej-Szynyfinie 14%,

W Buku w latach 2012-2016 nie odnotowano zmian. Zauważyć można stopniowy wzrost zamożności podatników z rolniczej części gminy, oraz ponownie korzystną sytuację w Wygodzie-Wysoczce-Żegowie, choć należy podkreślić, że jest to sołectwo niejednorodne. Trudno interpretować wskazane spadki, jednak z głębszych analiz wynika, że bywają podyktowane przeniesieniem adresu pojedynczych, bardzo zasobnych podatników.

Ostatecznie więc jako wskaźniki delimitacyjne przyjęto wszystkie powyżej analizowane:

- Liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2016 r.,
- Dynamikę liczby podmiotów gospodarczych 2016/2013,
- Kwota podatku dochodowego na 1 podatnika.

Zbiorcze ujęcie wskaźników delimitacyjnych w sferze gospodarczej ujęto w tabeli 12.



Tabela 12. Wskaźniki cząstkowe dla sfery gospodarczej.

Miejscowość	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców	Kwota podatku dochodowego na 1 płatnika	Dynamika podatku dochodowego na 1 płatnika
stymulanta/destymulanta	-1	-1	-1
Buk	91,86	3637,95	1,00
Cieśle	0,00	1703,78	1,59
Dakowy Suche	57,60	2121,16	1,63
Dobieżyn	76,15	3466,68	1,16
Dobra-Sznyfin	38,79	1837,24	0,86
Kalwy	100,63	2891,94	1,27
Niepruszewo	74,46	3893,56	1,45
Otusz	67,42	4113,91	1,85
Pawłówko-Wiktorowo	134,83	1055,95	1,54
Szewce	61,68	1979,53	1,74
Wielka Wieś	96,02	4365,47	0,83
Wygoda-Wysoczka-Żegowo	70,18	4468,14	2,37
ŚREDNIA	72,47	2961,28	1,44
ODCHYLENIE	32,12	1129,26	0,43

Źródło: opracowanie własne.

Wskaźniki wystandaryzowane cząstkowe oraz wskaźnik sumaryczny dla omawianej sfery uwidoczniono w tabeli 8.

Tabela 13. Wskaźniki wystandaryzowane i wskaźnik sumaryczny dla sfery gospodarczej.

Miejscowość	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	Dynamika liczby podmiotów gospodarczych	Kwota podatku dochodowego na 1 płatnika	WSKAŹNIK SUMARYCZNY
Buk	-0,60	-0,60	1,04	-0,2
Cieśle	2,26	1,11	-0,35	3,0
Dakowy Suche	0,46	0,74	-0,44	0,8
Dobieżyn	-0,11	-0,45	0,65	0,1
Dobra-Sznyfin	1,05	1,00	1,37	3,4
Kalwy	-0,88	0,06	0,40	-0,4
Niepruszewo	-0,06	-0,83	-0,03	-0,9
Otusz	0,16	-1,02	-0,96	-1,8
Pawłówko-Wiktorowo	-1,94	1,69	-0,24	-0,5
Szewce	0,34	0,87	-0,70	0,5
Wielka Wieś	-0,73	-1,24	1,42	-0,6
Wygodna-Wysoczka-Żegowo	0,07	-1,33	-2,17	-3,4

Źródło: opracowanie własne.

Z analizy powyższych tabel można poczynić obserwację, że w tej sferze najtrudniejsza sytuacja panuje w miejscowościach: Cieśle i Dobra-Sznyfin. W najlepszej sytuacji gospodarczej znajdują się: Wygodna-Wysoczka-Żegowo oraz Otusz.

### Sfera środowiskowa i techniczna

W sferze środowiskowej analizowano jeden, kluczowy i umożliwiający porównania wskaźnik, jakim jest:

- Ilość w kg wyrobów azbestowych na mieszkańca

Pod względem ilości zalegających na nieruchomościach wyrobów zawierających azbest, które powinny być usunięte w perspektywie roku 2032, najmniej korzystne wyniki odnotowano w małych miejscowościach, najczęściej o przewadze zajęć, a więc i gospodarstw rolniczych, gdzie w latach 70. i 80. XX w. materiały takie (zwłaszcza eternit i płyty „karo”) stosowano na pokrycia dachów: Pawłówko-Wiktorowo, Dobra-Sznyfin oraz Dakowy Suche.

Najniższy wskaźnik charakteryzuje z kolei miejscowości: Buk, Niepruszewo i Wielka Wieś. Są to miejscowości o niewielkim udziale działalności rolniczej, a więc i związanego z tym budownictwa. Duże znaczenie ma też znaczny udział budownictwa nowego, bez stosowania materiałów azbestowych, a w Buku z kolei (i po części w Niepruszewie) także budownictwa starego oraz bloków mieszkalnych.

Niewielki jest też stosunkowo zasób wyrobów azbestowych w Cieślach i Otuszu, miejscowościach z dużym udziałem starej zabudowy folwarcznej. Wyniki podano w tabeli 13.

Wyroby azbestowe są sukcesywnie usuwane według określonej kolejności, co wynika z przepisów prawa, więc zagadnienie to nie powinno stanowić istotnej podstawy określenia obszaru rewitalizacji w gminie Buk.

W sferze technicznej analizowano:

- Udział budynków ogrzewanych paliwem stałym

Ogrzewanie budynków paliwem stałym jest dość powszechnym zjawiskiem w gminie, a przyczynia się do zanieczyszczenia środowiska lokalnego. Największy udział budynków ogrzewanych w taki sposób występuje w:

Dakowach Suchych 57,4%,

Dobrej-Szynyfinie 56%,

Cieślach 55,6%.

Z kolei najmniej budynków tego rodzaju znajduje się w:

Buku 25,1%,

Wielkiej Wsi 34,1%

Niepruszewie 37,4%,

a więc w miejscowościach z dużym udziałem nowego budownictwa. Brak danych w tym zakresie dla miejscowości Pawłówko-Wiktorowo, ale z uwagi na niewielką skalę nie wpływa to na obraz zjawiska w skali gminy i nie powinno na wynik delimitacji dla tego sołectwa.

- Udział budynków niepodłączonych do kanalizacji sanitarnej

Odsetek budynków niekorzystających z kanalizacji jest odzwierciedleniem zasięgu sieci kanalizacyjnej. W miejscowościach, gdzie takich sieci nie ma, takich domów jest 100%. Najmniej z kolei jest w:

Buku 7,6%,

Niepruszewie 18,9%,

Wielkiej Wsi 41,1%.

W niniejszej sferze zaznacza się przewaga wyposażenia największych miejscowości, które są skanalizowane. Dzięki rozbudowie systemów kanalizacyjnych sytuacja ta będzie ulegać stopniowej zmianie, jednak tylko w zasięgu aglomeracji ściekowych Buku i Niepruszewa, a więc zasadniczo zróżnicowanie gminy w tym zakresie utrzyma się. Zbiorcze statystyki dla obu sfer przedstawia tabela 14

Tabela 14. Wskaźniki dla sfery środowiskowej i technicznej.

Miejscowość	Ilość w kg wyrobów azbestowych na mieszkańca	Udział budynków ogrzewanych paliwem stałym	Udział budynków niepodłączonych do kanalizacji sanitarnej
STYMULANTA/DESTYMULANTA	1	1	1
Buk	3,36	25,10	7,65
Cieśle	54,69	55,56	100,00
Dakowy Suche	391,01	57,43	100,00
Dobieżyn	184,46	40,41	80,14
Dobra-Szynyfin	593,97	56,00	100,00
Kalwy	166,04	42,22	100,00
Niepruszewo	22,27	37,54	18,91
Otusz	55,73	48,75	100,00
Pawłówko-Wiktorowo	679,78		100,00
Szewce	114,57	43,09	94,15
Wielka Wieś	39,79	34,11	41,11
Wygoda-Wysoczka-Żegowo	119,88	45,45	100,00
ŚREDNIA	202,13	44,15	78,50
ODCHYLENIE	218,86	9,51	33,48

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 15. Wskaźniki standaryzowane i sumaryczne dla sfery środowiskowej i technicznej.

Miejscowość	Ilość w kg wyrobów azbestowych na mieszkańca	Udział budynków ogrzewanych paliwem stałym	Udział budynków niepodłączonych do kanalizacji sanitarnej	WSKAŹNIK SUMARYCZNY DLA SFERY ŚRODOWISKOWEJ	WSKAŹNIK SUMARYCZNY DLA SFERY TECHNICZNEJ
Buk	-0,91	-2,00	-2,12	-0,9	-4,1
Cieśle	-0,67	1,20	0,64	-0,7	1,8
Dakowy Suche	0,86	1,40	0,64	0,9	2,0
Dobieżyn	-0,08	-0,39	0,05	-0,1	-0,3
Dobra-Szynyfin	1,79	1,25	0,64	1,8	1,9
Kalwy	-0,16	-0,20	0,64	-0,2	0,4
Niepruszewo	-0,82	-0,70	-1,78	-0,8	-2,5
Otus	-0,67	0,48	0,64	-0,7	1,1
Pawłówko-Wiktorowo	2,18		0,64	2,2	0,6
Szewce	-0,40	-0,11	0,47	-0,4	0,4
Wielka Wieś	-0,74	-1,06	-1,12	-0,7	-2,2
Wygoda-Wysoczka-Żegowo	-0,38	45,45	100,00	-0,4	0,8

Źródło: opracowanie własne.

Analiza sfer środowiskowej i technicznej wskazuje na lepszą sytuację w największych miejscowościach: Buku, Wielkiej Wsi i Niepruszewie. Należy jednak zauważyć, że w przypadku emisji zanieczyszczeń na skalę zjawiska wpływa nie tyle odsetek budynków, co wielkość poszczególnych źródeł emisji. W przypadku pozostałych wskaźników statystyki należy uznać za miarodajne.

Najmniej korzystne warunki panują w małych miejscowościach wiejskich, położonych stosunkowo dalej poza oddziaływaniem infrastruktury Buku i Niepruszewa, a więc:

- w przypadku sfery środowiskowej w Pawłówku-Wiktorowie, Dobrej-Szynyfinie i Dakowach Suchych,
- w odniesieniu do sfery technicznej w Dakowach Suchych, Dobrej-Szynyfinie i Cieślach.

Ostatecznie do delimitacji obszarów zdegradowanych posłużą wszystkie wskaźniki w tych sferach.

### Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Sfera ta obejmuje bardzo szeroki zakres zjawisk. Problemem wielu jest jednak punktowe występowanie, co utrudnia analizę. Analizowano następujące wymiary:

- Funkcjonowanie transportu publicznego

W tym przypadku brano pod uwagę fakt obsługi miejscowości transportem publicznym. W opisie w diagnozie kontekstowej ukazano specyfikę zjawiska na terenie gminy. Zwrócić należy jednak uwagę, że dostęp do komunikacji zbiorowej ma charakter punktowy – na przystankach i stacjach. Jest to o tyle istotne, że z Ousza do dworca noszącego tę samą nazwę jest ponad 2 km. Niewiele większa odległość dzieli główną część Dobieżyna od stacji Buk, jednak znaczna część miejscowości leży o wiele bliżej, ponadto stacja ta leży de facto w geodezyjnych granicach obrębu Dobieżyn, jednak ujmując dostęp do komunikacji klasycznie, należałoby uznać Otusz za obsługiwany, a Dobieżyn nie. Podobnie jest z miejscowościami Wygoda, Wysoczka i Żegowo. Aby zdiagnozować zjawisko właściwie, należałoby dokonać interpolacji zasięgu przystanków i określić dostęp potencjałowy<sup>33</sup>, co przekracza zakres niniejszego opracowania. Ta zmienna nie będzie więc podstawą delimitacji.

- Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców

Jak wspomniano wcześniej, miejsca występowania większości wypadków i kolizji wiążą się z przebiegiem dróg najwyższej kategorii, o największym natężeniu ruchu, w tym znacznym o udziale tranzytu. Najwięcej zdarzeń drogowych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców, zarówno w 2013 jak i w 2016 r. miało miejsce w:

Niepruszewie (11,8 w 2016 r.)

Wygodzie-Wysoczce-Żegowie (11,7)

Buku (10,1).

Z kolei w Cieślach oraz Pawłótku i Wiktorowie nie doszło do żadnych zdarzeń drogowych, a w większości pozostałych były to pojedyncze, drobne kolizje. Podobnie było w 2013 r. Znaczna większość tych zdarzeń ma jednak miejsce poza obszarami zabudowanymi, często w dużym oddaleniu od zabudowy mieszkalnej (tak jest na terenie obrębu Wygoda-Wysoczka-Żegowo, gdzie żadna z miejscowości nie leży przy drodze wojewódzkiej nr 307). Tak więc wskaźnik ten nie będzie brany pod uwagę w delimitacji. Niemniej jednak z uwagi na wagę zjawiska, także i miejsca, gdzie dochodzi do pojedynczych wypadków powinny być brane pod uwagę.

- Liczba mieszkańców przypadających na 1 obiekt infrastruktury społecznej, sportowej i rekreacyjnej

Istotną miarą dostępu do infrastruktury społecznej, sportowej i rekreacyjnej jest liczba mieszkańców przypadających na poszczególne obiekty. Gmina jest dobrze i w miarę równo wyposażona w tym zakresie. Świetlice, place zabaw czy boiska są najłatwiej dostępne w miejscowościach małych, takich jak:

Otusz, gdzie na 1 obiekt przypada 148 osób,

Kalwy (149 osób),

czy Dobra-Sznyfin (232), choć to ostatnie sołectwo tworzą 2 miejscowości, a świetlica znajduje się w Dobrej, czyli ponad 1,3 km od głównego punktu rozciągniętego przestrzennie Sznyfina. Korzystna sytuacja panuje także w Niepruszewie, gdzie z uwagi na rozwiniętą infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną jeden obiekt przypada na 287 osób.

---

<sup>33</sup> por. Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego Aglomeracji Poznańskiej, s. 121, 125.

Z kolei najwięcej potencjalnych użytkowników przypada na 1 obiekt w miejscowościach dużych, tak jak Buk (992) i Dobieżyn (643), zaś w Cieślach, Pawłótku-Wiktorowie i Wielkiej Wsi nie ma żadnej placówki tego typu. Cieśle leżą 2 km od Niepruszewa, Pawłótko ponad 3 km od Buku, zaś z Wiktorowa odległość do ośrodka gminnego wynosi prawie 5 km, co dla dzieci i młodzieży, ale także osób starszych czy z niepełnosprawnościami nie jest okolicznością sprzyjającą. Zabudowania Wielkiej Wsi leżą w bezpośrednim sąsiedztwie Buku, lecz powoduje to, że mieszkańcy tej miejscowości korzystają na co dzień z obiektów w tym mieście, a więc rzeczywiste wskaźniki „obłożenia” są w Buku jeszcze wyższe. Wiele z tutejszych placówek, jak na przykład Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, Kino i Biblioteka (przynajmniej w zakresie niektórych zbiorów) służą mieszkańcom całej gminy.

- Powierzchnia terenów rekreacyjnych na mieszkańca w m<sup>2</sup>

W dobie wzrostu znaczenia jakościowych wymiarów środowiska mieszkaniowego<sup>34</sup> powierzchnia ogólnodostępnych, urządzonych terenów zielonych przypadająca na statystycznego mieszkańca jest podstawowym miernikiem jakości zamieszkania. Największa powierzchnia przypada na mieszkańca:

Niepruszewa 102,2 m<sup>2</sup>,

Wielkiej Wsi 54,4 m<sup>2</sup>,

Buku 32,6 m<sup>2</sup>.

W pozostałych miejscowościach powierzchnie te są mniejsze, wyrównane, rzędu kilkunastu-dwudziestu metrów. Najmniej terenów rekreacyjnych mają do dyspozycji mieszkańcy

Dobrej-Szynyfina 11,7 m<sup>2</sup>

i Kalw 8,8m<sup>2</sup>.

- Odsetek pokrycia terenu planami miejscowymi

Stopecień pokrycia planistycznego traktuje się jako wyraz przewidywalności polityki samorządu, zwiększenia pewności inwestowania<sup>35</sup>. Taka myśl przyświeca też władzom samorządowym w Buku, w czego wyrazem jest sporządzenie planów głównie dla terenów inwestycyjnych – aktywizacji gospodarczej i skoncentrowanego budownictwa mieszkaniowego, które siłą rzeczy nie występują w każdej miejscowości, lecz głównie w Buku, Niepruszewie i Wielkiej Wsi, zaś przeważnie nie obejmuje się terenów rolnych, stanowiących znaczną większość powierzchni pozostałych obrębów. Poza tym kilka planów miejscowych obejmuje tereny górnicze (wydobycia żwiru) zajmujące znaczne powierzchnie w obrębie Cieśle i nieco mniejsze na gruntach Otusza. Te kategorie zagospodarowania nie łączą się jednak niemal w żaden sposób z pozostałym zagospodarowaniem wsi, a poprzez oddalenie od zabudowań nie wpływają na inne aspekty inwestowania w okolicznych miejscowościach. Dlatego też tę kategorię pozostawia się również jedynie na poziomie analiz opisowych.

---

<sup>34</sup> Por. Cesarski M. 2007, Sytuacja mieszkaniowa w Polsce w latach 1988-2005 – dziedzictwo i przemiany, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.

<sup>35</sup> Por. Śleszyński P., Komornicki T., Deręgowska A., Zielińska B., 2015. Analiza stanu i uwarunkowań prac planistycznych w gminach w 2013 r. Opracowanie wykonane dla Departamentu Polityki Przestrzennej dla Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, IGI PAN, Warszawa.



Ostatecznie więc podstawą delimitacji obszarów zdegradowanych w mieście i gminie Buk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej będą:

- Liczba mieszkańców przypadających na infrastrukturę społeczną, sportową i rekreacyjną
- Powierzchnia terenów rekreacyjnych na mieszkańca w m<sup>2</sup>

Wskaźniki dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej przedstawiono w tabeli 16.

Tabela 16. Wskaźniki cząstkowe dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej.

Miejscowość	Liczba mieszkańców przypadających na infrastrukturę społeczną, sportową i rekreacyjną	Powierzchnia terenów rekreacyjnych na mieszkańca w m <sup>2</sup>	Liczba mieszkańców przypadających na infrastrukturę społeczną, sportową i rekreacyjną	Powierzchnia terenów rekreacyjnych na mieszkańca w m <sup>2</sup>	WSKAŹNIK SUMARYCZNY
STYMULANTA/DESTYMULANT A	1	-1			
Buk	992,50	32,62	2,33	-0,21	2,1
Cieśle		14,20		0,51	0,5
Dakowy Suche	434,00	19,52	0,13	0,30	0,4
Dobieżyn	643,50	14,11	0,95	0,51	1,5
Dobra-Sznyfin	232,00	11,71	-0,67	0,61	-0,1
Kalwy	159,00	8,81	-0,96	0,72	-0,2
Niepruszewo	287,40	102,22	-0,45	-2,94	-3,4
Otus	148,33	23,02	-1,00	0,16	-0,8
Pawłówko-Wiktorowo		16,70		0,41	0,4
Szewce	381,00	14,44	-0,08	0,50	0,4
Wielka Wieś		54,40		-1,07	-1,1
Wygoda-Wysoczka-Żegowo	342,00	14,64	-0,24	0,49	0,3
ŚREDNIA	402,19	27,20			
ODCHYLENIE	253,31	25,53			

Źródło: opracowanie własne.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej jednostkami o największych deficytach okazały się: Buk i Dobieżyn. Najkorzystniejszą sytuację odnotowano tym razem w Niepruszewie. Należy jednak zwrócić uwagę, że wskaźniki dla Ciesiel oraz Pawłówka i Wiktorowa, w mniejszym stopniu w przypadku Wielkiej Wsi zostały zaburzone z powodu braku infrastruktury, co uniemożliwiało przeliczenia. Należy więc przyjąć, że prócz Buku, największe potrzeby w zakresie infrastruktury i organizacji spędzania czasu wolnego występują w Cieślach i Pawłówku-Wiktorowie. Wskaźnik dla tej sfery, wobec istotności i ścisłości danych (poza opisanym powyżej wyjątkiem) należy potraktować jako najbardziej różnicujący w dalszych działaniach delimitacyjnych, po wskaźniku dla sfery społecznej.

## Podsumowanie delimitacji w skali gminy – wybór obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

Zsumowanie wystandaryzowanych wskaźników delimitacyjnych umożliwiło stworzenie indeksu zbiorczego, na podstawie którego wykonany został ranking miejscowości, wskazujący poziom natężenia zjawisk kryzysowych w poszczególnych obszarach w sferach. Obszary o wartościach najwyższych stanowią obszary o najwyższym poziomie degradacji, tzn. o natężeniu problemów znacznie przekraczających przeciętny poziom dla gminy. Wyniki indeksu zbiorczego, zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 17. Wynik delimitacji - podsumowanie wyników wskaźników sumarycznych (indeks zbiorczy).

Miejscowość	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna	SUMA
Buk	2,2	-0,2	-0,9	2,1	-4,1	-0,8
Cieśle	1,4	3,0	-0,7	0,5	1,8	6,1
Dakowy Suche	-1,0	0,8	0,9	0,4	2,0	3,1
Dobieżyn	0,0	0,1	-0,1	1,5	-0,3	1,1
Dobra-Sznyfin	-1,2	3,4	1,8	-0,1	1,9	5,8
Kalwy	4,0	-0,4	-0,2	-0,2	0,4	3,6
Niepruszewo	0,5	-0,9	-0,8	-3,4	-2,5	-7,1
Otusz	2,7	-1,8	-0,7	-0,8	1,1	0,5
Pawłówko-Wiktorowo	-3,0	-0,5	2,2	0,4	0,6	-0,2
Szewce	-0,7	0,5	-0,4	0,4	0,4	0,2
Wielka Wieś	-4,5	-0,6	-0,7	-1,1	-2,2	-9,1
Wygoda-Wysoczka-Żegowo	-0,5	-3,4	-0,4	0,3	0,8	-3,3

Źródło: opracowanie własne.

Podstawą wyznaczenia obszaru zdegradowanego jest stwierdzenie, że występują tam negatywne zjawiska społeczne. Zjawiskom tym muszą towarzyszyć negatywne zjawiska w co najmniej jednej ze sfer. Jak wskazały wcześniej prowadzone analizy, w gminie Buk istotne zjawiska kryzysowe w pozostałych sferach, przy czym należy zwrócić szczególną uwagę na symptomy stanu kryzysowego w sferze przestrzenno-funkcjonalnej. Tabela 17. wskazuje, że miejscowościami o jednoznacznie największym nagromadzeniu zjawisk kryzysowych w sferze społecznej są:

Kalwy,  
Otusz,  
Buk,  
Cieśle.

Wynik dodatni uzyskano także w przypadku Niepruszewa, lecz jest to wynik minimalnie gorszych niż średnia w gminie wyników w przypadku kilku wskaźników.

Z wymienionych miejscowości stany kryzysowe kumulują się także w Cieślach (we wszystkich sferach prócz środowiskowej). Z kolei sołectwem, która sumarycznie osiągnęła niemal najgorszy w gminie wynik jest Dobra-Sznyiń, jednak w sferze społecznej nie wykazano tam stanów kryzysowych. Natomiast ogólny wynik Buku jest nieznacznie ujemny, co świadczy o relatywnie lepszej sytuacji niż średnia w gminie, ale należy wziąć pod uwagę miejski charakter, i fakt, że z infrastruktury w Buku korzystają mieszkańcy całej gminy i nie tylko.

Należy mieć na uwadze, że nie wszystkie zjawiska kryzysowe dadzą się ująć statystycznie. Dotyczy to szczególnie zjawisk w sferach innych niż społeczna czy gospodarcza, gdzie ocena problemów wymaga pogłębionej diagnozy z wizją lokalną. Przykładem uzasadniającym taką potrzebę jest obiektów budowlanych czy przestrzeni publicznych. Innej wagi z punktu widzenia społeczności lokalnej jest zły stan prywatnego budynku gospodarczego, a inną ma degradacja miejskiego rynku czy dużej kamienicy, mimo iż statystycznie stanowią pojedyncze obiekty. Podobnie oceniając warunki życia, na przykład w aspekcie emisji zanieczyszczeń, potrzeb parkingowych czy niebezpieczeństw na drogach należy wziąć pod uwagę, czy występują w gęsto zamieszkanym obszarze śródmiejskim czy w luźno zabudowanej wsi.

Mając na uwadze powyższe (i przyjmując nieadekwatność niektórych statystyk), jako **obszar zdegradowany** wskazuje się wymienione powyżej miejscowości, a więc:

Buk,

Cieśle,

Kalwy,

Otusz.

Najkorzystniejsze wyniki ogólne uzyskały miejscowości nominalnie wiejskie, ale o zróżnicowanej strukturze funkcjonalnej, charakteryzujące się dużą dynamiką rozwoju budownictwa i inwestycji, z dobrą dostępnością drogową, rozwijające się bądź w kierunku podmiejskiego mieszkalnictwa i usług (Wielka Wieś) bądź turystyki i rekreacji (Niepruszewo).

Wskazany powyżej **obszar zdegradowany** zamieszkuje 6623 mieszkańców, co stanowi 54,8% mieszkańców gminy, a więc znacznie więcej niż limit dla obszaru rewitalizacji. Oznacza to potrzebę wskazania obszaru rewitalizacji jako części obszaru zdegradowanego.

Prócz znamion degradacji, drugą istotną przesłanką wskazania obszaru rewitalizacji jest kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy. Obszarem takim jest zdecydowanie Buk, stanowiący węzeł aktywności lokalnej z uwagi na liczne instytucje, nagromadzenie zabytków, obiektów użyteczności publicznej, infrastruktury społecznej i dziedzictwa. Obiekty te w znacznej mierze wymagają uwagi i doinwestowania. Chodzi także o przestrzenie publiczne, których walory nie są odpowiednio wykorzystane. Należy założyć na początku, że nie cały obszar Buku wymaga interwencji rewitalizacyjnej z uwagi na odmienne funkcje i stan zagospodarowania poszczególnych partii miasta.

Potrzebę koncentracji interwencji publicznej w ośrodku gminnym wskazuje się także z uwagi na zamiar kontynuacji wcześniejszych zamiarów gminy, które będą opisane w rozdziałach dotyczących komplementarności.

## Delimitacja obszaru rewitalizacji w mieście Buk

W przypadku miasta Buk zakres dostępnych danych był węższy aniżeli dla całej gminy, jak to wykazano w tab. 9.

W sferze społecznej analizowano następujące wskaźniki:

- Dynamika liczby ludności (w latach 2012-2017 na 100 mieszkańców w 2012 r.)

Największe ubytki ludności (rzędu 10 i więcej procent) odnotowano na ulicach: Ratuszowej (-25%<sup>36</sup>), Kościelnej (-24%), Sportowej (-14,5%), K. Zenktelera (-13,3%), Lipowej (11,4%). Niewiele mniejsze, przekraczające 8% ubytki zanotowały Place: Przemysława i S. Reszki oraz ulice: Dobieżyńska, Kolejowa, Otuska, a także Os. Przyjaźni. Mieszkańców przybywało za to przy ul. S. Czarnieckiego (96%), Smugi (48%), Klonowej (47%), F. Górczaka (44%), a w obszarze staromiejskim przy ul. Browarnej (30%).

- Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym

Największy odsetek Seniorów na 100 mieszkańców w 2012 r. odnotowano w przypadku ul. Kpt. W. Wegnera (31,3%), Szarych Szeregów (29,2%), Os. Przyjaźni (28,2%), Os. 700-lecia Miasta (26,4%), Topolowej (25,3%)<sup>37</sup>. Poza tym wyniki wyraźnie przekraczające średnią dla miasta miały ulice Bukowa, Rzeźnicka, Przykop, T. Kościuszki. Z kolei najmniej najstarszych mieszkańców mieszkało przy ulicach Browarnej, F. Górczaka i Smugi (0), a także J. Grobelnego (4,4%), K. Zenktelera i Klonowej (6,7%). Od tamtej pory wyraźnie powiększyły się odsetki osób starszych na obu osiedlach, a także przy Pl. S. Reszki (obecnie 32,8% - najwięcej w mieście<sup>38</sup>), ul. Topolowej, Przykop, Rzeźnickiej a także Kolejowej (wszędzie powyżej 25%). Z kolei spadł odsetek Seniorów przy ul. Bukowej, kpt. W. Wegnera (obecnie 22,2%) czy T. Kościuszki.

Najwyższą dynamikę wzrostu osób w najstarszym przedziale wieku wykazywały ulice J. Grobelnego i S. Czarnieckiego (o 200%), poza tym Pl. S. Reszki (43%), Akacyjowa (33%) i Rzeźnicka (25%). Z kolei Seniorów nie ma już przy ul. K. Zenktelera i Klonowa, a największe spadki odnotowano wśród mieszkańców ulic O. R. Chylińskiego (-33%), Szarych Szeregów i Niepodległości<sup>39</sup> (-26%) oraz Kościelnej (-20%).

- Odsetek osób długotrwale bezrobotnych w 2016 r.

Wszyscy bezrobotni mieszkający przy ulicach: Niepodległości, A. Mickiewicza, Bohaterów Bukowskich, Brzozowej, Niegolewskiej, Powstańców Wlkp., Poznańskiej, T. Kościuszki i Szewskiej oraz 3/4 z mieszkających przy ul. Przykop i Wielkowiejskiej pozostaje bez pracy ponad 12 miesięcy. Są to głównie ulice w centrum Miasta. Z kolei bezrobotnych nie ma wśród mieszkańców tak licznie zasiedlonych ulic jak Basztowa, Grodziska, Lipowa czy Strzelecka.

- Dynamika liczby bezrobotnych 2016/2012

<sup>36</sup> Przy czym mieszkały tam 4 osoby w 2012 r.

<sup>37</sup> Wyniki ulic: Tyłnej (100%) i Ratuszowej (50%) nie są przywoływane z uwagi na małą liczebność mieszkańców (odpowiednio 2 i 3 osoby).

<sup>38</sup> za wyjątkiem ulic Tyłnej i Ratuszowej

<sup>39</sup> Nazwa ulicy 26 Stycznia została zmieniona przez zarządzenie zastępcze Wojewody z dnia 11 stycznia 2018 r. w sprawie nadania ulicy 26 Stycznia położonej w miejscowości Buk nazwy Niepodległości

Bezrobocie w analizowanym okresie spadało na terenie niemal całego miasta. Wzrosty odnotowano jedynie przy ulicach: F. Górczaka, Kościelnej, Otuskiej, Szewskiej, T. Kościuszki i Topolowej, natomiast przy ul. Brzozowej, O. R. Chylińskiego, Pl. Przemysława i Pl. S. Reszki liczba bezrobotnych pozostała bez zmian.

Mimo iż zjawisko bezrobocia dotyczy przy danych ulicach pojedynczych osób (i ich najbliższych), można mówić o koncentracji zjawiska w starszej części miasta i na Os. Przyjaźni.

- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców w 2016 r.

Rozmieszczenie osób korzystających z pomocy społecznej jest w skali miasta bardzo nierównomierne. Wyjątkowa koncentracja występuje w części staromiejskiej, gdzie przy kilku ulicach liczba ta przekracza 80 (wobec średniej 40 dla miasta). Są to: Zdrojowa (321), O. R. Chylińskiego (242), Kościelna (213), K. Zenkterera (154), pl. Przemysława (136), Mury (96), Poznańska (90), Słoneczna (83).

Z kolei przy wielu ulicach korzystający ze świadczeń nie zamieszkują w ogóle. Ulice te są w różnych rejonach Buku, z większą koncentracją w południowej części Miasta.

- Dynamika liczby osób korzystających z pomocy społecznej 2016/2012

Liczba korzystających ze świadczeń spadała na prawie całym obszarze miasta, z wyjątkiem wzrostów przy ulicach: Słonecznej, Przykop, K. Zenkterera, Kościelnej, Grodzkiej, Kosynierów Bukowskich, O. R. Chylińskiego. Przy większości ulic miasta nie zamieszkują już odbiorcy świadczeń pomocowych. Ponownie daje się zauważyć odmienność najstarszej części Buku.

Tabela 18. Wskaźniki cząstkowe dla m. Buk – część I.

	Liczba mieszkańców	Dynamika ludności 2017/2012	Odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym 2012	Dynamika liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym 2017/2012	Dynamika ludności 2018/2012 <sup>40</sup>	Odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym 2018	Dynamika liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym 2018/2012
STYMULANTA/DESTYMULANTA		-1	1	1	-1	1	1
26 Stycznia	61	-0,047	21,88	-0,143	-0,047	16,39	-0,29
Adama Mickiewicza	159	0,019	20,51	0,031	0,013	18,99	-0,06
Akcyjowa	33	0,031	18,75	0,000	0,031	24,24	0,33
Azaliowa	1					0,00	
Basztowa	83	0,137	21,92	0,063	0,123	18,29	-0,06
Bohaterów Bukowskich	131	-0,058	17,27	0,000	-0,050	17,42	-0,04
Browarna	13	0,300	0,00		0,300	0,00	
Brzozowa	39	0,000	10,26	0,000	0,000	10,26	0,00
Bukowa	96	0,032	24,73	0,000	0,043	21,65	-0,09
Dobieżyńska	292	-0,093	17,70	0,035	-0,093	18,84	-0,04
Dr. Kazimierza	160	-0,030	18,18	0,033	-0,036	22,64	0,20

<sup>40</sup> dane dla 2018 r. podawane są jedynie poglądowo, ponieważ nie były podstawą delimitacji – zostały otrzymane później

Wróblewskiego							
Dworcowa	311	-0,060	17,82	0,000	-0,066	19,42	0,02
Franciszka Górczaka	36	0,440	0,00		0,440	0,00	
Garncarska	6	0,000	16,67	0,000	0,000	16,67	0,00
Grodziska	317	-0,042	22,36	0,000	-0,051	21,66	-0,08
Jarzębinowa	36	0,125	9,38	0,000	0,125	8,33	0,00
Jesionowa	14	0,077	15,38	0,000	0,077	14,29	0,00
Józefa Grobelnego	27	0,174	4,35	0,000	0,174	11,11	2,00
Kazimierza Zenktelea	13	-0,133	6,67	-1,000	-0,133	0,00	-1,00
Klonowa	22	0,467	6,67	0,000	0,533	0,00	-1,00
Kolejowa	32	-0,086	20,00	0,000	-0,086	25,00	0,14
Kosynierów Bukowskich	51	0,041	20,41	0,000	0,082	16,98	-0,10
Kościelna	61	-0,238	15,00	0,000	-0,288	22,81	0,08
Kpt. Witolda Wegnera	19	0,188	31,25	0,000	0,125	22,22	-0,20
Lipowa	101	-0,114	18,42	0,000	-0,123	23,00	0,10
Łąkowa	5					0,00	
Mury	135	-0,056	13,29	-0,053	-0,077	12,88	-0,11
Niegolewskich	61	-0,016	19,35	0,000	-0,016	16,39	-0,17
Ojca Rafała Chylińskiego	70	-0,014	21,13	0,000	-0,028	14,49	-0,33
os. 700-lecia Miasta	610	-0,057	26,43	0,018	-0,057	28,36	0,01
os. Przyjaźni	562	-0,089	28,20	0,000	-0,084	30,62	-0,01
Otuska	82	-0,089	13,33	0,167	-0,100	17,28	0,17
pl. Przemysława	169	-0,086	21,08	0,051	-0,076	22,22	-0,03
pl. Stanisława Reszki	191	-0,086	21,05	0,341	-0,081	32,81	0,43
Poprzeczna	0						
Powstańców Wlkp.	197	-0,053	15,87	0,030	-0,053	17,26	0,03
Poznańska	100	-0,010	16,83	0,059	-0,010	19,00	0,12
Przykop	327	-0,084	23,81	0,035	-0,098	27,33	0,04
Ratuszowa	3	-0,250	50,00	0,000	-0,250	66,67	0,00
Rzemieśnicza	71	0,044	20,59	0,000	0,044	22,54	0,14
Rzeźnicka	19	0,118	23,53	0,000	0,118	26,32	0,25
Słoneczna	72	-0,053	18,42	0,071	-0,053	20,83	0,07
Smugi	40	0,481	0,00		0,481	5,00	
Sokoła	137	0,096	9,60	0,083	0,040	10,00	0,08
Sportowa	53	-0,145	16,13	-0,100	-0,113	16,36	-0,10
Stefana Czarnieckiego	94	0,958	8,33	1,750	0,958	12,77	2,00
Strumykowa	4					0,00	
Strzelecka	113	-0,042	17,80	0,000	-0,042	20,35	0,10
Szarych Szeregów	23	-0,042	29,17	0,000	-0,125	23,81	-0,29
Szewska	60	0,176	11,76	0,000	0,176	11,67	0,17
Szkołna	57	0,018	21,43	0,000	0,018	21,05	0,00
Św. Rocha	90	-0,072	12,37	0,000	-0,052	14,13	0,08
Tadeusza Kościuszki	144	0,014	23,24	0,000	0,014	22,22	-0,03

Tadeusza Wojtczaka	36	-0,053	5,26	0,000	-0,053	5,56	0,00
Topolowa	80	0,013	25,32	0,000	0,000	27,85	0,10
Tylna	2	0,000	100,00	0,000	0,000	100,00	0,00
Wielkowiejska	206	0,030	19,50	-0,026	0,005	19,90	0,03
Zakładowa							
Zdrojowa	28	0,000	10,71	0,000	-0,036	7,41	-0,33

Źródło: opracowanie własne.

- Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 r.

Jak wspomniano wcześniej, w Buku odsetek osób spełniających obowiązki wyborcze był zróżnicowany. Najwyższą frekwencję (52,3%) odnotowano w OKW nr 2, obejmującą środkową i wschodnią część miasta o przewadze zabudowy jednorodzinnej (a także Os. Przyjaźni). Wynik średni odnotowano w OKW nr 1, obejmującej historyczną część miasta oraz przyległe ulice, a także obrzeża zachodnie wzdłuż ul. Grodziskiej (50,22%). Najniższą zanotowano w OKW nr 3, obejmującą Os. 700-lecia, ulice położone między obwodnicą a torami kolejowymi oraz miejscowości podmiejskie (45,8%).

W odniesieniu do poszczególnych ulic, pomijając mało zamieszkałe ulice Azaliową i Łąkową, których mieszkańcy nie głosowali, najniższą frekwencję odnotowano na Os. 700-lecia i przyległych ulicach (Kolejowej, J. Grobelnego, F. Górczaka) (45%), z kolei najwyższą w okręgu obejmującym ulice: Dworcową i przyległe (53,1%). Poza tym frekwencja w mieście była wyrównana w przedziale 49-52%, przy czym niższa w zachodniej części obszaru staromiejskiego, a wyższa na wschodnim skraju miasta (rejon ulic Otuskiej – Sportowej)

W sferze gospodarczej analizowano jedynie:

- Liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2016 r.

Najwięcej indywidualnych przedsiębiorców (ponad 30 na 100) jest wśród mieszkańców ulic Ratuszowej, Rzeźnickiej i Szarych Szeregów, co wynika ze specyfiki centrum miasta, gdzie koncentruje się popyt na usługi mieszkańców całej gminy i nie tylko. Bardzo dużym natężeniem przedsiębiorczości (>20) odznaczają się też ulice F. Górczaka, Jesionowa, Łąkowa, a więc położone poza centrum. Z kolei na obszarze staromiejskim gęstość jednoosobowej działalności gospodarczej wynosi przeważnie 13-18. Absolutne minima w skali miasta (0) są odnotowywane przy nielicznie zamieszkałych ulicach Azaliowej i Garncarskiej, ale także Brzozowej i Klonowej, a wartości rzędu 2,7 – 3,6 przy Jarzębinowej, Kolejowej, Niegolewskich i na obu osiedlach.

Wskaźnik ze sfery środowiskowej:

- Masa nagromadzonych wyrobów zawierających azbest na 1 mieszkańca ostatecznie nie został wzięty pod uwagę z powodu braku danych o ilości wyrobów pozostałych do usunięcia przy poszczególnych ulicach. Jak jednak wskazano we wcześniejszych zapisach, kwestia ta nie jest tak problematyczna w Buku, jak jest to na przykład z problemem niskiej emisji, który nie jest jak dotąd ujęty w szczegółowe statystyki

W sferze technicznej analizowano 2 wskaźniki:



- Udział budynków ogrzewanych paliwem stałym

Tego rodzaju obiektów jest najwięcej na osiedlach blokowych, które są ogrzewane przez węglowe kotłownie, ale także przy ulicach K. Zenkterera, Niegolewskich, Otuskiej, Rzeźnickiej, Szewskiej, Smugi, Tylnej, a więc w obszarze starej zabudowy miejskiej oraz starszego budownictwa jednorodzinnego – generalnie wokół ścisłego centrum miasta. Inne sposoby ogrzewania dominują w środkowej i południowej części miasta, w obszarach nowej zabudowy, czego przykładem jest ul. S. Czarnieckiego.

- Udział budynków niepodłączonych do kanalizacji sanitarnej

Udział nieruchomości korzystających z szamb jest wciąż znaczny na północnych obrzeżach Buku. Chodzi o ulice Słoneczną, Smugi (po 100%) i Wielkowiejską (ponad 91%). Pozostali mieszkańcy korzystają z sieci kanalizacyjnej.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej podjęto próbę odniesienia się do wskaźnika:

- Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców

jednak, jak to zostało podkreślone wcześniej, znaczna większość wypadków i kolizji ma miejsce na obwodnicy lub w strefach przemysłowych, poza obszarami zamieszkanymi, co wypaczyłoby ogólne statystyki i całą delimitację. Zdecydowano się więc odnieść do problemu opisowo, co zostało uczynione w pogłębionej diagnozie dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej.

Nie analizowano tu takich zmiennych jak liczba mieszkańców przypadających na infrastrukturę społeczną, sportową i rekreacyjną, powierzchnia terenów rekreacyjnych na mieszkańca w m<sup>2</sup> czy odsetek pokrycia terenu planami miejscowymi, ponieważ w tak małym mieście przypisanie ich do poszczególnych ulic również wypacza obraz zjawisk. Ostateczne więc zestawienie wskaźników cząstkowych, które posłużyły do wydzielenia podobszarów rewitalizacji wewnątrz obszaru zdegradowanego w m. Buk przedstawiają tabele 18 i 19.

Tabela 19. Wskaźniki cząstkowe dla m. Buk – część II.

	Liczba mieszkańców	Odsetek długoterwale bezrobotnych	Dynamika bezrobocia	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	Dynamika korzystających z pomocy społecznej	Frekwencja w wyborach samorządowych 2014	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców	Udział budynków w ogrzewanych paliwem stałym
		1	1	1	1	-1	-1	1
26 Stycznia	61	100,00		0,00		50,05	147,54	33,33
Adama Mickiewicza	159	100,00	-0,750	6,29	-0,750	52,08	132,08	0,00
Akacyjowa	33		-1,000	0,00		50,05	121,21	22,22
Azaliowa	1			0,00		0,00	0,00	100,00
Basztowa	83		-1,000	60,24		52,08	180,72	20,00
Bohaterów	131	100,00	-0,800	38,17	-0,583	49,14	91,60	35,71

Bukowskich								
Browarna	13			0,00	-1,000	51,46	76,92	25,00
Brzozowa	39	100,00	0,000	0,00		53,13	0,00	9,09
Bukowa	96	50,00		52,08		50,05	114,58	19,05
Dobieżyńska	292	20,00	-0,583	17,12	-0,706	52,08	78,77	0,00
Dr. Kazimierza Wróblewskiego	160	66,67	-0,250	6,25		53,13	93,75	21,62
Dworcowa	311	50,00	-0,200	16,08	-0,583	53,13	154,34	5,00
Franciszka Górczaka	36	50,00	1,000	0,00		45,07	222,22	0,00
Garncarska	6			0,00		51,46	0,00	0,00
Grodziska	317		-1,000	53,63	0,700	50,05	91,48	38,46
Jarzębinowa	36			0,00		53,13	27,78	0,00
Jesionowa	14			0,00		53,13	214,29	0,00
Józefa Grobelnego	27			0,00		45,07	185,19	18,18
Kazimierza Zenkteiera	13			153,85	1,000	51,46	153,85	50,00
Klonowa	22			0,00		53,13	0,00	12,50
Kolejowa	32			0,00	-1,000	45,07	31,25	0,00
Kosynierów Bukowskich	51		-1,000	78,43	0,333	50,05	98,04	41,67
Kościelna	61	33,33	0,500	213,11	0,857	49,14	98,36	33,33
Kpt. Witolda Wegnera	19			0,00		49,14	105,26	0,00
Lipowa	101		-1,000	0,00	-1,000	50,05	79,21	40,74
Łąkowa	5			0,00		0,00	200,00	0,00
Mury	135		-1,000	96,30	-0,133	49,14	162,96	45,45
Niegolewskich	61	100,00	-0,500	16,39	-0,833	49,14	32,79	54,55
Ojca Rafała Chylińskiego	70	50,00	0,000	242,86	0,214	50,05	100,00	0,00
os. 700 - lecia Miasta	610	50,00	-0,846	18,03	-0,353	45,07	36,07	100,00
os. Przyjaźni	562	69,23	-0,278	53,38	-0,167	51,58	35,59	100,00
Otuska	82	0,00	0,500	24,39	-0,714	52,08	85,37	53,33
pl. Przemysława	169	28,57	0,000	136,09	-0,343	51,46	171,60	15,38
pl. Stanisława Reszki	191	50,00	0,000	52,36	-0,091	51,46	57,59	14,29
Poprzeczna	0					51,46		100,00
Powstańców Wlkp.	197	100,00	-0,714	25,38	-0,286	53,13	142,13	24,44
Poznańska	100	100,00	-0,500	90,00	-0,100	51,46	160,00	41,18
Przykop	327	75,00	-0,429	36,70	3,000	49,14	70,34	16,67
Ratuszowa	3			0,00		51,46	333,33	0,00
Rzemieślnicza	71		-1,000	14,08	-0,750	52,08	126,76	38,46
Rzeźnicza	19			0,00	-1,000	51,46	315,79	60,00
Słoneczna	72			83,33	5,000	51,46	111,11	10,53
Smugi	40			0,00		51,46	100,00	53,85
Sokoła	137	0,00	-0,500	29,20		51,58	94,89	100,00
Sportowa	53		-1,000	0,00	-1,000	52,08	56,60	18,75

Stefana Czarnieckiego	94		-1,000	0,00		53,13	85,11	0,00
Strumykowa	4			0,00			0,00	0,00
Strzelecka	113		-1,000	8,85	0,000	50,05	97,35	28,57
Szarych Szeregów	23	0,00		0,00	-1,000	52,08	347,83	0,00
Szewska	60	100,00	1,000	16,67	-0,889	49,14	83,33	50,00
Szkolna	57		-1,000	70,18	-0,714	52,08	52,63	0,00
Św. Rocha	90	50,00		33,33	-0,786	52,08	66,67	47,37
Tadeusza Kościuszki	144	100,00	2,000	0,00		53,13	62,50	20,00
Tadeusza Wojtczaka	36		-1,000	0,00		51,58	138,89	10,00
Topolowa	80	33,33	0,500	25,00	-0,333	50,05	125,00	23,81
Tylna	2			0,00		51,46	0,00	50,00
Wielkowiejska	206	75,00	-0,333	48,54	-0,412	51,46	77,67	24,44
Zakładowa								
Zdrojowa	28	50,00		321,43	0,000	51,46	178,57	33,33

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki analiz wskaźnikowych dla miasta przedstawia tab. 20. Z uwagi na dostępność danych jedynie dla poszczególnych ulic przyjęto metodę agregacji, przyjmując zasadę dążenia do jak największej ciągłości przestrzennej obszarów. Nie było wystarczających podstaw do dzielenia ulic, mimo iż niektóre z nich przebiegają niemal przez całe miasto.

Tabela 20. Wynik delimitacji - podsumowanie wyników wskaźników sumarycznych (indeks zbiorczy).

	Liczba mieszkańców	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera techniczna	SUMA
Kościelna	61	5,0	0,1	-0,1	5,0
Słoneczna	72	4,0	0,0	3,1	7,1
Zdrojowa	28	4,0	-0,9	-0,1	3,0
Przykop	327	4,0	0,5	-0,7	3,8
Tadeusza Kościuszki	144	3,9	0,6	-0,6	4,0
Ojca Rafała Chylińskiego	70	3,9	0,1	-1,3	2,8
Tylna	2	3,8	1,4	0,5	5,7
pl. Stanisława Reszki	191	2,1	0,7	-0,8	2,0
Strumykowa	4	2,1	1,4	2,7	6,2
Azaliowa	1	2,1	1,4	2,2	5,7
Zakładowa		2,1	1,4	-1,3	2,2
Łąkowa	5	2,1	-1,2	-1,3	-0,4
Poznańska	100	1,8	-0,7	0,2	1,3
os. Przyjaźni	562	1,6	1,0	2,2	4,8
Ratuszowa	3	1,5	-2,9	-1,3	-2,6
pl. Przemysława	169	1,5	-0,8	-0,7	0,0
26 Stycznia	61	1,2	-0,5	-0,1	0,6
Szewska	60	0,8	0,3	0,5	1,6
Bukowa	96	0,8	-0,1	-0,6	0,1
Bohaterów Bukowskich	131	0,5	0,2	0,0	0,7

Topolowa	80	0,4	-0,2	-0,4	-0,3
Niegolewskich	61	0,3	1,0	0,6	1,9
Brzozowa	39	0,3	1,4	-1,0	0,7
Powstańców Wlkp.	197	0,2	-0,4	-0,4	-0,6
Wielkowiejska	206	0,1	0,4	3,3	3,8
os. 700 - lecia Miasta	610	-0,1	0,9	2,2	3,1
Dr. Kazimierza Wróblewskiego	160	-0,2	0,2	-0,5	-0,5
Adama Mickiewicza	159	-0,5	-0,3	-1,3	-2,1
Św. Rocha	90	-0,7	0,5	0,4	0,2
Otuska	82	-0,9	0,3	0,6	0,0
Dworcowa	311	-0,9	-0,6	-1,1	-2,6
Grodziska	317	-1,3	0,2	0,1	-1,0
Kolejowa	32	-1,6	1,0	-1,3	-1,9
Kpt. Witolda Wegnera	19	-1,8	0,0	-1,3	-3,0
Kosynierów Bukowskich	51	-1,8	0,1	0,2	-1,5
Szarych Szeregów	23	-1,9	-3,1	-1,3	-6,3
Franciszka Górczaka	36	-2,0	-1,5	-1,3	-4,8
Mury	135	-2,0	-0,7	0,3	-2,4
Dobieżyńska	292	-2,1	0,4	-1,3	-2,9
Garncarska	6	-2,1	1,4	-1,3	-2,0
Kazimierza Zenktelera	13	-2,4	-0,6	0,5	-2,5
Basztowa	83	-2,8	-0,9	-0,6	-4,3
Jesionowa	14	-2,8	-1,4	-1,3	-5,4
Szkolna	57	-2,8	0,7	-1,3	-3,4
Strzelecka	113	-2,9	0,1	-0,3	-3,1
Rzeźnicza	19	-3,1	-2,7	0,8	-4,9
Sokoła	137	-3,1	0,2	2,2	-0,7
Stefana Czarnieckiego	94	-3,2	0,3	-1,3	-4,1
Józefa Grobelnego	27	-3,2	-1,0	-0,6	-4,9
Poprzeczna	0	-3,3	1,4	2,2	0,3
Akcyjowa	33	-3,4	-0,2	-0,5	-4,1
Jarzębinowa	36	-3,5	1,1	-1,3	-3,7
Lipowa	101	-3,5	0,4	0,2	-3,0
Rzemieślnicza	71	-4,0	-0,2	0,1	-4,1
Sportowa	53	-4,1	0,7	-0,6	-4,0
Tadeusza Wojtczaka	36	-4,1	-0,4	-0,9	-5,4
Klonowa	22	-5,4	1,4	-0,8	-4,9
Browarna	13	-5,7	0,4	-0,4	-5,7
Smugi	40	-5,8	0,1	4,6	-1,1

Źródło: opracowanie własne.

Podstawą kwalifikacji było wykazanie stanu kryzysowego w sferze społecznej. Najwyższy poziom stanów kryzysowych wykazują ulice położone w centrum miasta (w obrębie dawnych murów) lub z obszaru tego wybiegające, a także Os. Przyjaźni. Wyłączono niezamieszkane lub niemal niezamieszkane ulice peryferyjne (Strumykową, Azaliową, Zakładową, Łąkową), ponieważ zmiana cechy pojedynczego

mieszkańca czy domu przy takiej ulicy powodowała nieproporcjonalnie znaczne zmiany wskaźników cząstkowych.

Jako że dążono do uzyskania obszaru w największym stopniu ciągłego przestrzennie, do obszaru zostały dołączone ulice zawierające się w całości lub w istotnej części wewnątrz określonego powyżej obrębu, a więc Grodziską, Mury, Garncarską, K. Zenktelera, Rzeźniczną i Poprzeczną.

**Obszar rewitalizacji** w m. Buk tworzą więc nieruchomości przy ulicach:

Niepodległości (d. 26 Stycznia), Bohaterów Bukowskich, Ojca Rafała Chylińskiego, Garncarskiej, Grodziskiej, Kosynierów Bukowskich, Kościelnej, Tadeusza Kościuszki, Mury, Niegolewskich, pl. Przemysława, pl. Stanisława Reszki, Poprzecznej, Poznańskiej, Przykop, Ratuszowej, Rzeźniczej, Słonecznej, Szewskiej, Tylnej, Wielkowiejskiej, Zdrojowej, Kazimierza Zenktelera (podobszar Stare Miasto), gdzie zamieszkuje 2176 osób na powierzchni 55,58 ha.

a także Osiedle Przyjaźni, zajmujące areał 1,2 ha i liczące 562 mieszkańców.

oraz niezamieszkały obszar Bukowianki S.A. przy ul. Otuskiej – Dobieżyńskiej (w tym nieruchomość poprzemysłowa) wraz przyległym z terenem Szkoły Podstawowej, o łącznej powierzchni 1,99 ha, włączony z uwagi na potrzeby Gminy.

W ten sposób uzyskano wydzielenie podobszarów miejskich o łącznej powierzchni 58,77 ha, zamieszkałych przez 2738 osób.

W obrębach wiejskich wskazanych jako obszary zdegradowane ograniczono się do obszarów zabudowanych wraz z przyległymi działkami. W wyniku tego działania określono następujące wyniki:

Cieśle 64 osoby, 82,5 ha

Kalwy 159 osób, 79,61 ha

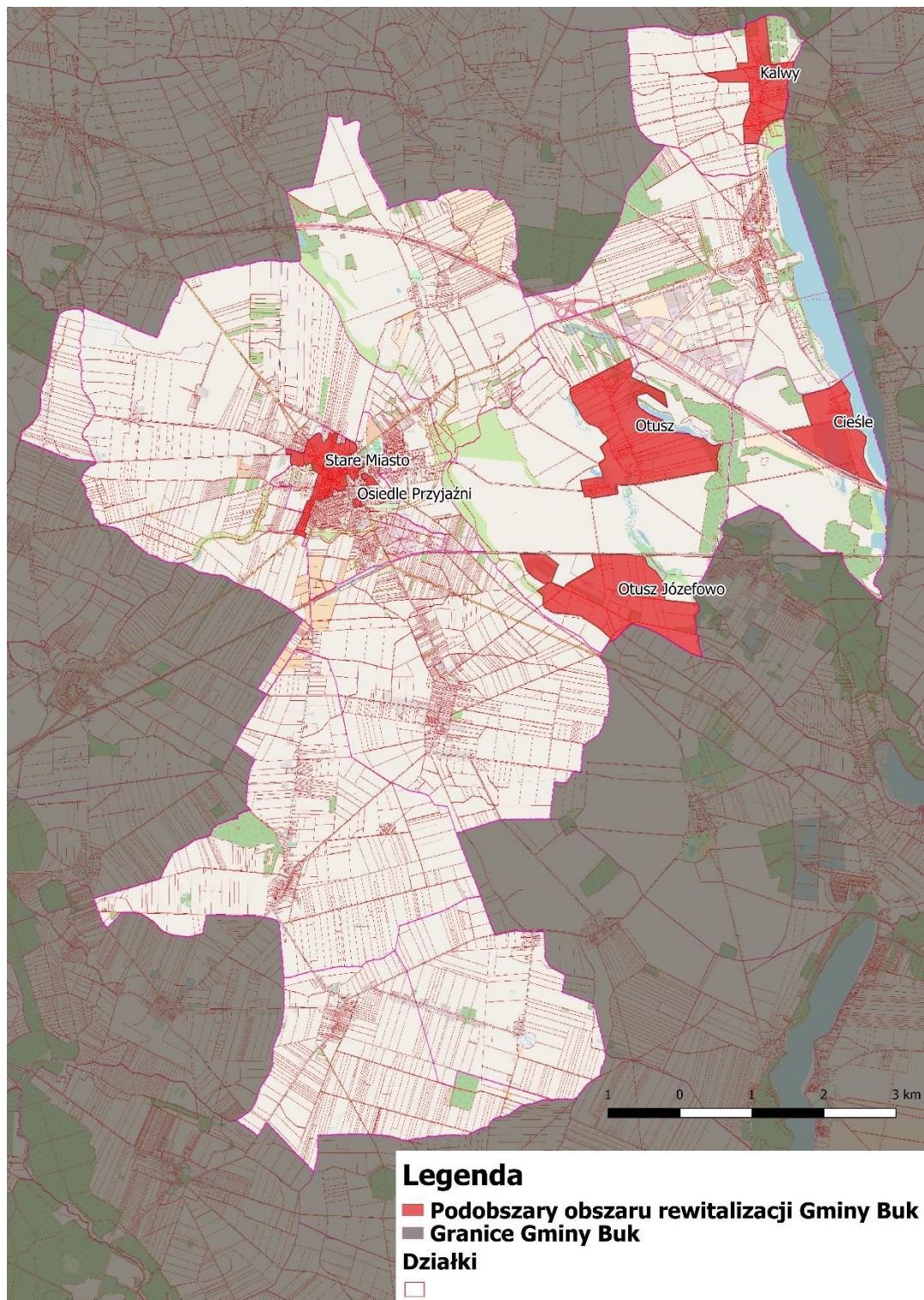
Otusz 445 osób, 368,19 ha (Otusz „właściwy” 192,78 ha, Otusz-Józefowo 175,41 ha)

Cały **obszar rewitalizacji obejmuje** więc 589,07 ha (5,9 km<sup>2</sup>) (**6,5% powierzchni gminy**) i liczy 3406 mieszkańców, co stanowi **27,6% mieszkańców gminy**. Obszar rewitalizacji spełnia więc kryteria delimitacji.

Tak wyznaczony obszar rewitalizacji dzieli na podobszary wiejskie (tereny zamieszkałe 4 sołectw obejmujących 5 miejscowości) i podobszary miejskie. Poszczególne podobszary nie graniczą ze sobą, wykazują jednak szereg wspólnych stanów kryzysowych.



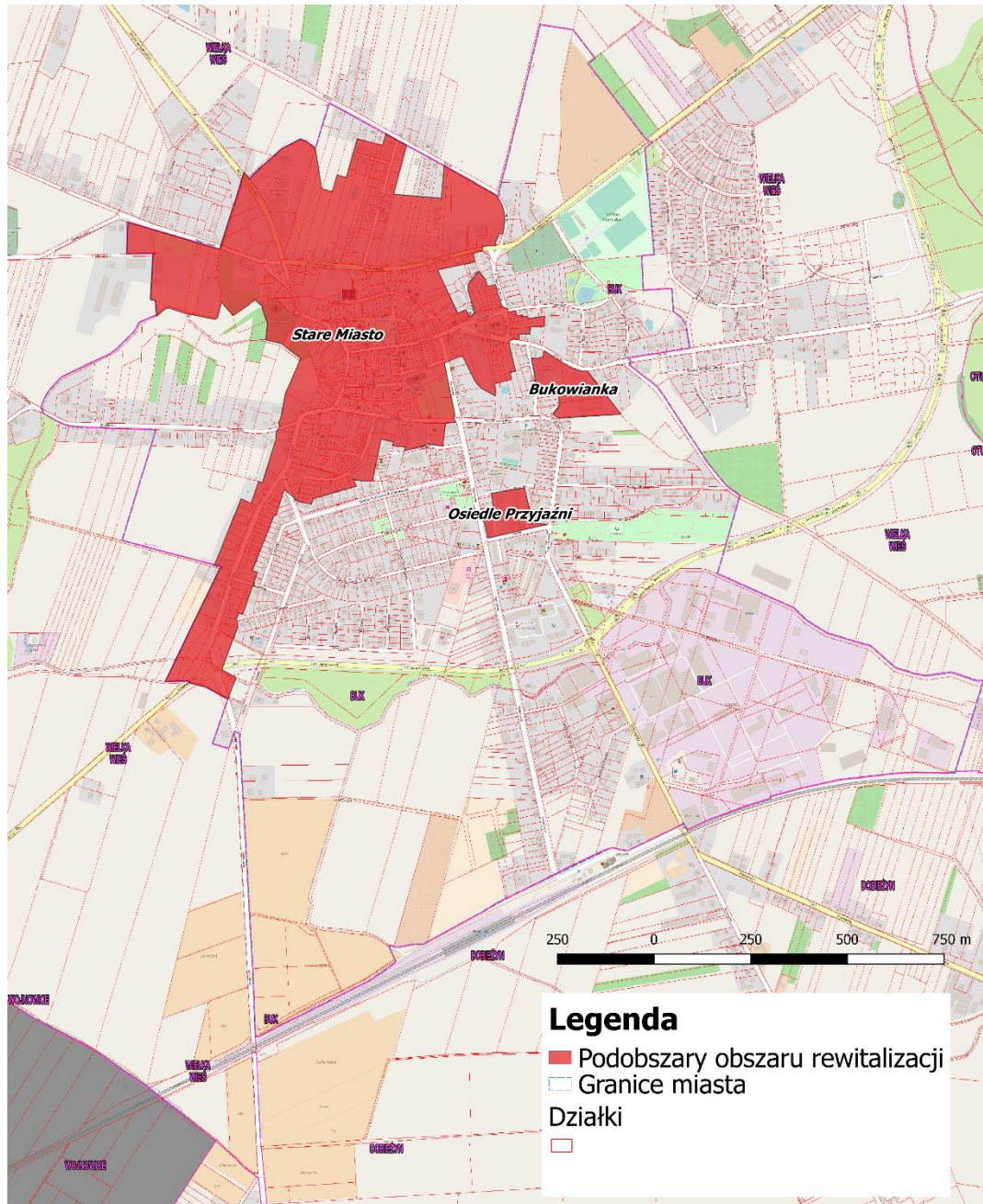
Rysunek 22. Obszar rewitalizacji – rozmieszczenie podobszarów na mapie gminy.



Źródło: opracowanie własne.



Rysunek 23. Obszar rewitalizacji – rozmieszczenie podobszarów na terenie m. Buk.



Źródło: opracowanie własne.



## Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

### Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji

W wyniku przeprowadzonej diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego na terenie Gminy Buk wskazano następujący obszar rewitalizacji:

➤ obszary zamieszkane miejscowości położonych w części wiejskiej gminy:

- Cieśle
- Kalwy,
- Otusz,

a także podobszary w mieście Buk, obejmujące głównie historyczną część miasta stanowiącego ośrodek gminy oraz jedno z osiedli blokowych i obszar o tradycji przemysłowej z placówką oświatową.

Każdy z podobszarów ma inny charakter i reprezentuje różne układy przestrzenne, co zostanie uwypuklone w dalszej części diagnozy. Na cele pogłębionych analiz pozyskano aktualne dane o liczbie i strukturze ludności, według stanu na luty 2018 r., do wykorzystania w miejscach wcześniejszych braków danych.

### Sfera społeczna i gospodarcza

O stanie kryzysowym w sferze demograficznej na obszarze rewitalizacji świadczą zmiany liczby mieszkańców. W końcu 2012 r. obszar zamieszkiwało 3517 osób (28,6% ludności gminy). Podczas gdy liczba mieszkańców gminy w latach 2013 – 2016 wzrosła o niespełna 0,5%, na wskazanym obszarze objętym spadła o 3,2%. W ramach wskazanych podobszarów spadek nastąpił na następujących terenach:

w Cieślach -25%,

w Otuszu -6%,

w Buku -2,6% (w tym na Os. Przyjaźni -9%).

Natomiast wzrost miał miejsce w Kalwach (6%).

Obszar rewitalizacji cechuje się starszą strukturą ludności aniżeli całość gminy. Udział najstarszej grupy wiekowej wynosi obecnie 20,3% wobec 17% w skali gminy, a w poszczególnych miejscowościach jest następujący:

Buk 23,4%,

Cieśle 7,6%,

Kalwy 18,2%,

Otusz 14,8%.

Obszar rewitalizacji cechuje się większą koncentracją osób starszych na tle gminy. W 2012 r. mieszkało tu 33,7% Seniorów z terenu gminy. Obecnie odsetek ten jest nieco mniejszy (32,8%). Zauważyć można więc, poza Bukiem, sytuację relatywnego „odmłodzenia” struktury wiekowej, ale są to zmiany

nieznaczące. Wciąż jednak można mówić o starszej strukturze ludności. Natomiast w Buku odsetek osób starszych stale wzrasta.

Następuje natomiast proces koncentracji zjawiska bezrobocia, choć dotyczy obiektywnie niedużej liczby osób. Podczas gdy w 2012 r. na wskazanym do rewitalizacji obszarze mieszkały 82 osoby bezrobotne, co stanowiło 33% ich liczby w gminie, w 2016 r. osób takich było 60, co oznacza 39,2% liczby pozostających bez pracy w gminie. Jeszcze wyraźniej widać to w przypadku długotrwale bezrobotnych, których jest tu 44,8%.

Podobnie było z liczbą klientów pomocy społecznej. Spadek z 264 w 2012 r. do 229 w 2016 był dużo niższy niż w całej gminie, przeto udział obszaru rewitalizacji wzrósł z 41,3% do aż 57,7%.

Na terenie wskazanym do rewitalizacji jest zarejestrowanych jedynie 3 z 14 bukowskich stowarzyszeń i organizacji pozarządowych.

Są to<sup>41</sup>:

- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów - Zarząd Rejonu przy ul. Ratuszowej,
- Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział w Buku przy pl. S. Reszki
- Koło Pszczelarzy przy ul. Grodzkiej (adres prywatny).

Jest to specyfika małych miejscowości, gdzie znaczna część organizacji może mieć siedzibę pod 1 adresem. W przypadku Buku jest to Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, który mieści się poza podobszarami rewitalizacji. Działa tam 7 organizacji pozarządowych. Odległość obiektu od Pl. Przemysława wynosi niemal kilometr.

Większość powyższych organizacji, działając na rzecz szeroko pojętej społeczności lokalnej, nie koncentruje swojej aktywności na konkretnym budynku. Brakuje jednak miejsca, gdzie członkowie poszczególnych organizacji, zwłaszcza skupiających zwiększającą swój udział w społeczności gminy grupę Seniorów, mogliby działać na szerszą skalę.

Na obszarze staromiejskim działają też organizacje kościelne, przyparafialne, jak Caritas. Przy Pl. S. Reszki ma placówkę Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego á Paulo, które prowadzi przedszkole. Niepubliczne Przedszkole i Żłobek "Pluszak" funkcjonuje przy ul. Przykop. Przy ul. Grodzkiej w Buku ma siedzibę Ochotnicza Straż Pożarna (OSP). Przy straży działa Bukowska Orkiestra Dęta.

Na terenie wiejskim obszarze rewitalizacji działają:

- w Kalwach: Koło Gospodyń Wiejskich i Kółko Rolnicze,
- w Otuszu: OSP, Koło Gospodyń Wiejskich, Kółko Rolnicze i Uczniowski Klub Sportowy Skra Wielkopolska

Brak jest NGO w Cieślach. Należy jednak mieć na uwadze wielkość społeczności miejscowości.

Obszar rewitalizacji odznacza się też – w stosunku do całości gminy - pewnymi odmiennymi w sferze gospodarczej. Na obszarze działa 27,7% podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie,

---

<sup>41</sup> Nazwy i adresy za stroną: <http://buk.gmina.pl/pl/stowarzyszenia.html> [dostęp: 20.02.2018 r.]

przy czym aktywność w tym zakresie jest wyższa od średniej gminnej w mieście, a niższa na terenach wiejskich. W Kalwach istnieje kilka firm zajmujących się obsługą samochodów (wulkanizacja, wymiana oleju, sprzedaż części).

## Sfera środowiskowa

W części wiejskiej obszaru rewitalizacji na statystycznego mieszkańca przypada 88,8 kg wyrobów azbestowych do usunięcia (w gminie 71,7 kg, przy czym na obszarze wiejskim 138,3 kg). Większe ilości wyrobów azbestowych na 1 mieszkańca są nagromadzone w Kalwach (166 kg). W pozostałych miejscowościach są to ilości znacznie mniejsze.

## Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

### Podobszary miejskie obszaru rewitalizacji

Obszar staromiejski w Buku cechuje się przede wszystkim zwartą zabudową mieszkaniową i usługową wzdłuż gęstej sieci ulicznej, z pewnym udziałem zabudowy produkcyjnej i magazynowej oraz innych kategorii użytkowania przy ulicach wylotowych. Tam też rozwinęła się zabudowa jednorodzinna z usługami i rzemiosłem. W granicach podobszaru zawiera się historyczny układ urbanistyczny miasta, chroniony wpisem do rejestru zabytków.

Historyczna część Buku jest obszarem bardzo gęsto zabudowanym, zachowującym charakter małego miasteczka. Rynek, który od 1977 r. nosi nazwę Placu Przemysława, ma kształt trapezu. Jest otoczony zabytkowymi kamienicami, ustawionymi niemal wyłącznie kalenicowo (równolegle). W północnej pierzei znajduje się główny przystanek autobusowy miasta. Środek placu zajmuje obszar zielony o charakterze plant, obrzeżony drzewami. Jedynie w południowej części znajduje się utwardzony plac.

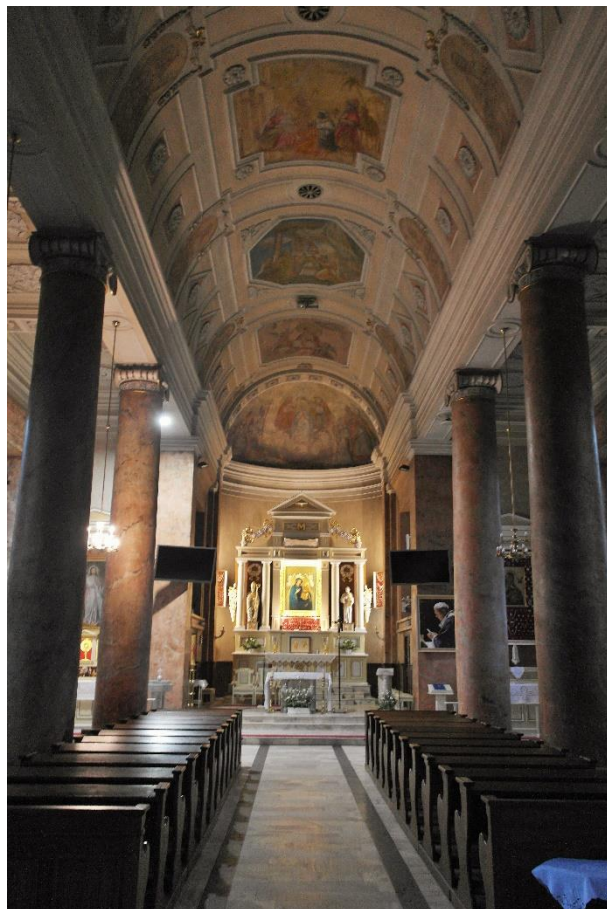
Bukowski rynek mimo przebogatej historii nigdy nie doczekał się rzetelnych badań archeologicznych, poza ograniczonymi w swoim zakresie nadzorami inwestorskimi. W wyniku tego brak jest materiału naukowego obrazującego zabudowę rynku od 1289 r. aż do 1858r. oraz datowania zabytków zalegających na głębokości 1,5-2 metrów. Z dawnej pruskiej mapy wojskowej z 1828 r. oraz przekazów historycznych wynika, że pod główną płytą rynku kryć się mogą pozostałości rausza z czasów pierwszej Rzeczypospolitej – spalonego w 1859 r.

Stan zachowania obiektów zabytkowych jest zróżnicowany, jednak w porównaniu z terenami wiejskimi dobry. Oba kościoły poddawane są specjalistycznym zabiegom konserwatorskim. Gmina zamierza poddać szeroko zakrojonym pracom dawną synagogę, która obecnie stanowi własność Samorządu.

Większość budynków w obszarze staromiejskim jest zadbana. Jednak zły stan dachów i elewacji wielu kamienic przyrynkowych oraz degradacja zabytkowej stolarki drzwiowej i okiennej budynków wymaga pilnej poprawy (zdj. 19). Wiele posesji kryje niezbadane pozostałości dawnych epok, wymagające prac remontowych i konserwatorskich (zdj. 18). Pewne uwagi może też budzić kolorystyka budynków – część jest poszarzała, z wyblakłymi kolorami, a obok fasady pomalowane na jaskrawo-zielono. Generalnie wydają się częściej przejawiać odcienie beżu, brązu, ochry, jasnej czerwieni oraz – dla odmiany – różne odcienie zieleni, barwy seledynowej. Swoją naturalny walor zachowują

nietynkowane budynki z czerwonej cegły – są to najczęściej gmachy publiczne (szkoła, poczta). Zdarzają się posesje, na których budynki z powodu stanu technicznego wyburzono, są one niekiedy odbudowywane z zachowaniem gabarytów, ale z nowych materiałów i według aktualnych potrzeb czy metod.

Zdjęcie 13. Wnętrze bukowskiej fary – nawa główna.



Fot. własna.

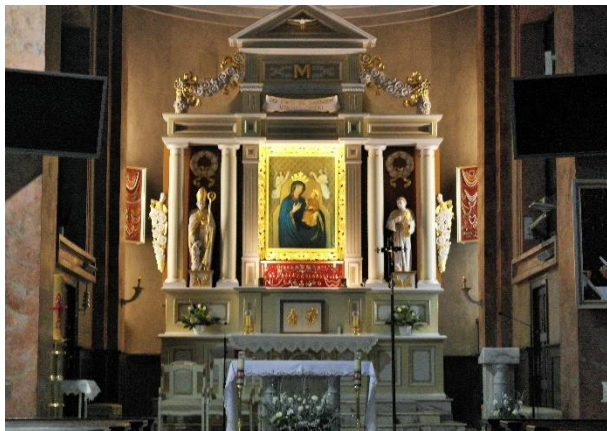
Zdjęcie 14. Wnętrze bukowskiej fary – nawa boczna.



Fot. własna.

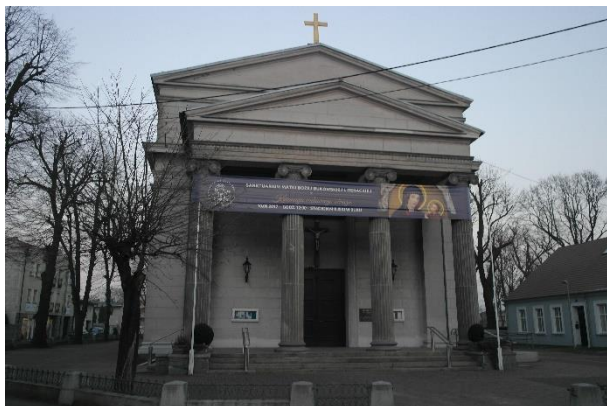


Zdjęcie 15. Koronowany wizerunek Matki Bożej Literackiej -  
taskami słynący.



Fot. własna.

Zdjęcie 17. Kościół farny pw. Św. Stanisława Biskupa  
i Męczennika - wygląd fasady.



Fot. własna.

Zdjęcie 19. Odbudowa kamienicy przy pl. S. Reszki.



Zdjęcie 16. Wnętrze kościoła pw. Św. Krzyża.



Fot. UMiG Buk.

Zdjęcie 18. Piwnice w budynku przy ul. Mury 8.



Zdjęcie 20. Zabudowa przy ul. Poznańskiej.



Fot. 18-20. D. i M. Maćkowiak.

Przy Placu Przemysława pod nr 1 znajduje się dawny pałac biskupów poznańskich. Pomimo zbliżającej się 500. rocznicy śmierci w tym miejscu biskupa Jana Lubrańskiego (która nastąpiła 23 maja 1520 r.), w mieście brakuje artystycznego upamiętnienia tej sztandarowej postaci renesansu w Polsce.

Z narożników rynku wybiegają parami wąskie uliczki, których szerokość w liniach rozgraniczających (między ścianami przeciwległych domów) wynoszą często 7-8, a nawet 6 m (ul. Ratuszowa – zdjęcie 13). Uliczki są w niektórych przypadkach kręte, a nieregularny rytm działek i budynków w wielu miejscach utrudnia widoczność. W ten sposób dwukierunkowy ruch samochodów jest niemożliwy i w większości przypadków wykluczony, lecz nawet ruch jednokierunkowy i parkowanie równoległe kolidują z ruchem pieszych (zwłaszcza z wózkami) i rowerzystów.

Część ulic ma zmodernizowaną nawierzchnię (zdj. 14), część wymaga remontu. Osobny problem stanowi ruch tranzytowy wzdłuż nieprzystosowanego parametrami ciągu ulic Bohaterów Bukowskich i Wielkowiejskiej (zdj. 15).

Przy Pl. Przemysława znaleźć można aptekę, oddział banku. Przy ul. Dworcowej, zaraz przy granicy obszaru, w równej odległości od obu placów miejskich mieści się poczta.

Jak wspomniano wcześniej, obiekt na środku Pl. S. Reszki zajmuje Biblioteka i Kino „Wielkopolanian”. Takie centralne położenie placówki kultury zapewnia dobrą dostępność do oferty obiektu. Przy placu tym mieści się jedyny na obszarze hotel (dwugwiazdkowy) z 20 miejscami noclegowymi. Przy hotelu działa pizzeria, a restaurację można znaleźć obok parku przy ul. Przykop (zdj. 26). Ochotnicza Straż Pożarna w Buku ma siedzibę przy ul. Grodziskiej 13, w dość centralnym punkcie miasta, choć garaże mieszczą się dość daleko od wyjazdu na ciasną i krętą w tym miejscu ulicę.



Zdjęcie 21. Ul. Ratuszowa w Buku



Fot. własna.

Zdjęcie 23. Ul. Wielkowiejska – ruch tranzytowy.



Fot. własna.

Zdjęcie 22. Nowa nawierzchnia ul. Kościelnej w Buku.



Fot. UMIG Buk.

Zdjęcie 24. Zabudowa blokowa przy ul. Przykop.



Fot. własna.

Na Starym Mieście są pewne obszary szczególnych trudności z parkowaniem — zwłaszcza Rynek (Plac Przemysława) i Plac S. Reszki. Okazjonalnie trudności z parkowaniem są przy obiektach sakralnych, na przykład na ul. Kościelnej. Rozmiar obszaru staromiejskiego umożliwia jednak szybkie dotarcie piechotą w dowolne miejsce – pod warunkiem odpowiedniej sprawności fizycznej. Z uwagi na historyczny charakter zabudowy dostęp do znacznej części budynków jest utrudniony dla osób starszych, z niepełnosprawnościami czy z małymi dziećmi z uwagi na schody, ciasne klatki schodowe czy problemy



z parkowaniem. Mimo skupienia wielu instytucji i placówek usługowych na niewielkim obszarze, utrudnia to znacznej części mieszkańców swobodne korzystanie z nich.

Z uwagi na powyższe wprowadzone pewne znaczące modyfikacje organizacji ruchu pojazdów na obszarze staromiejskim. Wytyczono doraźnie małą obwodnicę śródmiejską, biegnącą ulicami Wielkowiejską, Bohaterów Bukowskich, Szewską, Grodziską, Przykop, Dworcową, Poznańską, Pl. S. Reszki, Św. Rocha. Na większości przebiegu tej obwodnicy (poza ulicami Wielkowiejską, Dworcową i Poznańską) zarządzono ruch jednokierunkowy, przeciwnie do ruchu wskazówek zegara. Jest to więc swoiste duże rondo, gdzie pewnym zakłóceniem jest splot przebiegu drogi wojewódzkiej nr 306 północnym odcinkiem - ul. Wielkowiejską.

W ostatnich latach na opisywanym obszarze znacznie zmalała ilość zdarzeń drogowych. O ile w 2013 r. było ich 21, w tym 5 na przebiegu drogi nr 306, inne na mniejszych ulicach, to w 2016 – 7, głównie na najbardziej uczęszczanych ulicach (w przebiegu drogi wojewódzkiej 4, na ul. Grodziskiej – 2, 1 na Rynku)

Postuluje się więc – i planuje – wybudowanie północnego odcinka dużej obwodnicy Buku, ale także nowe ukształtowanie małej obwodnicy. Można więc stwierdzić, że działania na rzecz uspokojenia ruchu przynoszą skutek, i na wąskich uliczkach, obciążonych zresztą znacznymi problemami z parkowaniem, do zdarzeń drogowych niemal nie dochodzi.

W mieście funkcjonuje 15 tablic informacyjnych o zabytkach, ale brak jest instrumentu pozwalającego zaplanować zwiedzanie ich szlakiem. Obecnie ze środków unijnych remontowane są dwa ważne zabytki: drewniany kościół św. Krzyża oraz synagoga w Buku, w której znajdzie się mała stała ekspozycja historyczna. Od 2017 r. miasto dysponuje także „koronowanym” Sanktuarium Matki Bożej Bukowskiej Literackiej, co skutkuje wzrostem liczby pielgrzymów odwiedzających Buk.

Mimo małej powierzchni i gęstej zabudowy na bukowskich podobszarach rewitalizacji można napotkać urządzone tereny publicznej zieleni. Największe z nich to park u zbiegu ulic Dworcowej i Przykop, cmentarz przy kościele Św. Krzyża oraz założenie dworskie przy ul. Niegolewskich. Do najbardziej znanych zakładów i firm na tych terenach należą mleczarnia (Zakład Przetwórstwa Mleka "Mlecz" Sp. z o.o. w Wolsztynie Oddział Buk) przy ul. Bohaterów Bukowskich oraz Bukowianka S.A. – producent koszul.

Zdjęcie 25. Park przy ul. Przykop / Dworcowej. Widok od strony fary.



Fot. własna.

Zdjęcie 27. Parking na zapleczu posesji przy ul. Poznańskiej, przy Urzędzie Miasta i Gminy.



Fot. D. i M. Maćkowiak.

Zdjęcie 26. Restauracja przy ul. Przykop.



Fot. własna.

Zdjęcie 28. Obiekty szkoły podstawowej u zbiegu ulic Szkolnej i Otuskiej.



Fot. własna.

Zdjęcie 29. Obiekt przy ul. Otuskiej przejęty od Bukowianki S.A.



Fot. własna.

Zdjęcie 30. Obiekt przy ul. Otuskiej 8.



Fot. własna.

Wzdłuż ulicy Przykop stoją bloki mieszkalne. Taki też charakter ma Os. Przyjaźni, będące częścią zasobu spółdzielni mieszkaniowej w Nowym Tomyszu. Osiedle składa się z pięciu 5-kondygnacyjnych

budynków, wybudowanych w latach 1972-1973 i liczy łącznie 235 mieszkań<sup>42</sup>. Teren osiedla jest zadbane, bloki, prezentujące typową architekturę lat 70. XX. w., są docieplone i pomalowane w pastelowe barwy. W parterze budynku zlokalizowanego wzdłuż ul. Dworcowej znajdują się lokale handlowe i usługowe.

Spółdzielnia zawiaduje też 2 blokami przy ul. Przykop – jednym wybudowanym w 1971 r. (49 mieszkań) i jednym z 2000 r. (23 lokale). Budynki przy tej ulicy są również ocieplone i pomalowane w sposób bardziej różnorodny.

W ostatnim okresie Gmina pozyskała od firmy Bukowianka S.A. parterowy budynek dawnej szwalni o powierzchni zabudowy 1 055 m<sup>2</sup>, zlokalizowany na działkach o powierzchni 5 247 m<sup>2</sup>. Gmina zamierza przeznaczyć budynek na cele związane z zaspokajaniem potrzeb wspólnoty samorządowej. Budynek znajduje się w sąsiedztwie Szkoły Podstawowej im. Bohaterów Bukowskich, 600 m od Pl. Przemysława i 200-300 m od Pl. S. Reszki.

### Podobszary wiejskie obszaru rewitalizacji

**Cieśle** to dawne duże założenie folwarczne, obecnie leżąca na krańcach gminy osada, stanowiąca najmniejsze sołectwo w gminie. Po II wojnie światowej objekty folwarczne przejęło tzw. rolnictwo uspołecznione. Obecnie miejscowość przedstawia wizerunek charakterystyczny dla obszarów popegeerowskich.

Przez obszar sołectwa przeprowadzona jest Autostrada Wolności (A2), która jednak przecięła drogę z miejscowości do Otusza i dworca kolejowego (zdj. 37). Obecnie miejscowość dostępna jest z pozostałej części gminy jedynie przez Niepruszewo. Drogi są w niezadowalającym stanie technicznym. Wieś nie jest skanalizowana ani zgazyfikowana. Nie ma tu żadnych placówek usługowych, nie dociera komunikacja publiczna, jedynie autobus szkolny. To ważne, gdyż miejscowość odznacza się młodą strukturą demograficzną – na 66 mieszkańców aż 21 nie przekroczyło 18. roku życia.

Większość terenów Ciesiel zajmują użytki rolne oraz tereny zadrzewione i zakrzewione. Skupisko zabudowy mieszkaniowej znajduje się w północnej części sołectwa. W Cieślach znajduje się zabytkowy zespół dworski na który składają się liczne objekty zabytkowe, w tym 3 wpisane do rejestru zabytków:

- dwór w zespole dworskim, 1930-34 r. – nr rej.: 2059/A z 23.01.1986 r.
- park w zespole dworskim, 1 poł. XIX-XX w., o pow. 3,46 ha z licznymi pomnikami przyrody – nr rej.: 1800/A z 18.08.1980 r.
- oficyna, stary dworek w zespole dworskim, 1 poł. XIX w. - nr rej: 2631/A z 26.11.1998 r.

Obiekty te są jednak zaniedbane, a niektóre budowle zrujnowane. Część obiektów uprzednio uznanych za cenne już uległa zniszczeniu. Budynki mieszkalne są względnie zadbane, lecz wymagają poprawy w kontekście aktualnych standardów, zwłaszcza termomodernizacji. 4 z tutejszych budynków mieszkalnych należą do zasobu Spółdzielni Mieszkaniowej w Niepruszewie.

---

<sup>42</sup> <http://smnt.pl/public/pdf/50-lecie/iv-50-lat-tekst.pdf> [dostęp: 20.02.2018 r.]

Od wschodu rozciąga się Jezioro Niepruszewskie, jednak na terenie wsi brak jest infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. W południowej części sołectwa znaczne obszary zajmują żwirownie. Są pomysły rozwoju rekreacji w oparciu o komercyjne łowiska na obiektach poźwirowych.

Gmina nie posiada w Cieślach odpowiedniego lokalu ani nieruchomości umożliwiającej prowadzenie działań społecznych. Jediną szansą jest położenie w bliskiej odległości od dynamicznie rozwijającego się Niepruszewa, Parku Przemysłowego „Buk” oraz drogi wojewódzkiej nr 307 (w promieniu 2 km). Odległość do Buku wynosi 9 km.



Zdjęcie 31. Cieśle - wjazd do miejscowości.



Fot. własna.

Zdjęcie 32. Stan zachowania zespołu folwarcznego.



Fot. własna.

Zdjęcie 33. Widok pałacu z parkiem.



Fot. własna.

Zdjęcie 34. Zabudowa mieszkalna.



Fot. własna.

Zdjęcie 35. Stan drogi.



Fot. własna.

Zdjęcie 36. Widok ogólny miejscowości.



Fot. własna.

Zdjęcie 37. Przerwana droga z Ciesiel do Otusza.



Fot. własna.

Zdjęcie 38. Tereny wydobywania żwiru.



Fot. własna.

**Kalwy** były dawniej wsią rolniczą, jednak z uwagi na słabsze gleby i korzystne położenie na trasie z Poznania przez Buk do Nowego Tomysła stały się miejscowością usługową. Miejscowość jest położona 9 km od Buku, a 22 km od centrum Poznania.

Zabudowa mieszkaniowa zlokalizowana jest wzdłuż drogi, która ma swój początek przy drodze wojewódzkiej nr 307. Jedynie część nieruchomości przypomina dawne siedliska rolnicze. W Kalwach znajduje się zabytkowy zespół folwarczny wybudowany w 4 ćwierćwieczu XIX wieku i wpisany do gminnej ewidencji zabytków.

Wieś jest generalnie zadbaną, aczkolwiek wiele budynków nosi ślady przeróbek, poza tym nowy profil gospodarczy wsi (zakłady samochodowe, hurtownie) powoduje wprowadzanie zabudowy dysharmonizującej z wcześniejszym charakterem małej wsi położonej na uboczu szosy.

W środkowej części założenia znajduje się świetlica (Wiejski Dom Kultury), a obok plac zabaw. Świetlica jest jednak zbyt mała aby spełnić zapotrzebowanie mieszkańców, nie spełnia także wymogów związanych z uczestnictwem w zajęciach osób z niepełnosprawnościami.



Zdjęcie 39. Kalwy - zabudowa wsi.



Fot. własna.

Zdjęcie 41. Infrastruktura wiejska.



Fot. własna.

Zdjęcie 40. Świetlica z placem zabaw.



Fot. własna.

Zdjęcie 42. Nowa zabudowa usługowa.



Fot. własna.

Pierwsza wzmianka o **Otuszu** pochodzi z 1401 r.<sup>43</sup>, jednak dalsza historia wsi nie obfituje w wiele odnotowanych w kronikach wydarzeń. Otusz był osadą folwarczną jednak miejscowość rozwinęła się w znacznie większą wieś. Mieszkańcy wzięli udział w powstaniu wielkopolskim, co upamiętnia głąz przy remizie OSP. W okresie międzywojennym otwarto polską szkołę – wcześniej istniała tu placówka z nauczaniem w języku niemieckim. W 1926 r. powstała działająca po dziś dzień Ochotnicza Straż Pożarna, a w 1927 r. koło Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, mające za cel krzewić świadomość narodową i podnosić sprawność fizyczną, zwłaszcza młodzieży. W czasie II wojny światowej w pobliskich lasach (w kierunku na Cieśle) istniał obóz pracy dla Żydów pracujących przy formowaniu nasypów pod autostradę.

Po zakończeniu II wojny światowej, w 1945 r. w Otuszu powstało Państwowe Gospodarstwo Rolne (PGR), które było filią PGR Niepruszewo.

Odległość drogowa z centrum wsi do Buku wynosi 4 km, jednak istotną barierę stanowi ruchliwa obwodnica Buku, przez którą przejazd z drogi podporządkowanej w niektórych okresach przejazd jest bardzo utrudniony. Na sołectwo Otusz, poza zasadniczym trzonem wsi, składają się jeszcze trzy grupy zabudowy. Dworzec kolejowy Otusz, jak wspomniano wcześniej, znajduje się 2 km na południowych

<sup>43</sup> Specyficzne informacje zaczerpnięto z Planu Odnowy Wsi Otusz na lata 2007-2013. Plan stanowi załącznik nr 1 do Uchwały Nr XIV/76/07 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 25 września 2007 r.



wschód od wsi, na granicy z miejscowością Skrzyńki i gminą Stęszew. Przy dworcu znajduje się kilka domów administracyjnie należących do Otusza. Kilka następnych leży w rozproszeniu na pagórkowatym terenie ozu po drugiej stronie linii kolejowej. Ta część wsi zwie się Józefowem, występują tu obszary wydobywania żwiru, objęte planami miejscowymi. Na północ od centrum wsi rozciąga się, wzdłuż drogi w kierunku DW 307 i węzła autostrady A2, kolonia zwana Huby. Ta partia miejscowości podlega ożywionej rozbudowie kierunku budownictwa jednorodzinnego.

Zasadnicza część wsi jest bardzo zwarta przestrzennie i składa się w dużej części z zabudowy wielorodzinnej, którą zarządza obecnie Spółdzielnia Mieszkaniowa w Niepruszewie.

Większość terenu sołectwa zajmują użytki rolne, nie można jednak pominąć znaczącej powierzchni zalesionych. Większość gruntów rolnych to gleby o przeciętne lub słabe, na których uprawia się głównie buraki cukrowe oraz zboża (żyto i pszenicę).

Otuska szkoła podstawowa została przed paru laty zlikwidowana. Istotnymi obiektami, stanowiącymi centrum wsi, są remiza OSP, będąca też siedzibą świetlicy wiejskiej oraz organizacji społecznych tu działających i ośrodkiem integracji lokalnej, oraz położony niemal naprzeciwko stadion (zdj. 45-46). Boisko jest obiektem ogólnodostępnym, z którego na co dzień z obiektu korzysta miejscowe stowarzyszenie UKS Skra Wielkopolska, które prowadzi treningi piłki nożnej. Klub ten kontynuuje sportowe tradycje w Otuszu. Teren stadionu wykorzystywany jest również do organizacji imprez sportowo – rekreacyjnych jak i kulturalnych. We wsi działają Warsztaty Terapii Zajęciowej "Promyk", będące filią warsztatów z Komornik. Jest to jedyna tego typu placówka w gminie Buk. W świetlicy wiejskiej mieści się również kaplica.



Zdjęcie 43. Otusz - widok założenia folwarcznego i ogólny widok zabudowy wsi.

Zdjęcie 44. Głaz ku czci bohaterów Powstania Wielkopolskiego.

Fot. własne.

Zdjęcie 45. Remiza OSP w Otuszu.



Fot. własna.

Zdjęcie 46. Stadion w Otuszu.



Fot. własna.

Atutem Otusza jest stan dróg przebiegających przez wieś. Wszystkie najważniejsze drogi – w kierunku Buku, Skrzynek i Niepruszewa są w dobrym stanie i dobrze oznakowane (zdj. 49-50). W gorszym stanie jest część chodników (zdj. 48).



Zdjęcie 47. Nowy chodnik przy stadionie.



Zdjęcie 48. Zdegradowane chodniki w Otuszu.



Zdjęcie 49. Droga z Otusza-Dworca do Niepruszewa przez tereny leśne.



Zdjęcie 50. Droga łącząca Otusz z Bukiem.



Fot. własne.

Ciekawą instalacją była kotłownia na biomasę (opalana słomą), ogrzewająca zasoby mieszkaniowe Spółdzielni Mieszkaniowej w Niepruszewie, powstała z przebudowy kotłowni węglowej. W 2013 r. kotłownia została zlikwidowana.

W projekcie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Buk przewiduje się przeznaczenie całej niemal środkowej części obrębu Otusze, w tym terenu pomiędzy drogą do Boku a linią kolejową (po lewej stronie drogi patrząc w kierunku Boku) na cele koncentracji przemysłu i usług (oznaczenie P/U).

### Podsumowanie i lokalnych potencjałów zidentyfikowanych w obszarze rewitalizacji – drzewo problemów

Obszar rewitalizacji wyróżnia się w pewien sposób na tle gminy Buk – cechuje się powolnym ubytkiem ludności i relatywnie starszą strukturą demograficzną. Koncentruje się tu zjawisko bezrobocia – zwłaszcza długotrwałego, oraz zamieszkuje większość odbiorców pomocy społecznej. W wielu aspektach rozróżnić należy podobszary w Boku i część wiejską. Poziom przedsiębiorczości mierzony udziałem osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie mieszkańców jest zróżnicowany, jednak najczęściej niższy niż na sąsiednich obszarach.

Stan budynków i zagospodarowania przestrzennego jest zróżnicowany, choć problem z użytkowaniem materiałów mogących zagrażać zdrowiu (zawierającymi azbest) nie jest – na tle gminy – nasilony. Sołectwo Kalwy cechuje stan generalnie dobry, choć dochodzi tam do licznych inwestycji naruszających wizerunek wsi. Stan zabudowy i infrastruktury w Buku i Otuszu jest zróżnicowany. Cieśle wykazują znamiona wielopłaszczyznowej degradacji. Obszar wskazany do rewitalizacji cechuje się dużym nagromadzeniem obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków i zespołów zabytkowych. Problemem jest natomiast stan niektórych obiektów, zwłaszcza pozostających w rękach prywatnych - te szczególnie wymagają interwencji. Także niektóre obiekty publiczne, po zagospodarowaniu czy nadaniu nowych funkcji, udostępnione społeczności lokalnej mogą pełnić pozytywne funkcje integracyjne oraz w dziedzinie kultury i edukacji, także ekologicznej.

Stan środowiska jest bowiem w pewnych aspektach niepokojący, co nie do końca potwierdzają – często mało precyzyjne – statystyki. Wizja lokalna uwidoczniała jednak deficyty wynikające z braku kanalizacji, a zwłaszcza z używania paliw stałych w domowych paleniskach, gospodarstwach i firmach. Problem stanowi także stan niektórych dróg, a szczególnie ruch drogowy i organizacja tego zjawiska – zwłaszcza w obszarze staromiejskim Buku.

Istniejące obiekty integracji społecznej nie zapewniają odpowiedniej dostępności wszystkim zainteresowanym i nie odpowiadają współczesnemu zapotrzebowaniu. Zauważa się potrzeby w zakresie doposażenia istniejących obiektów. Wciąż zbyt mała jest oferta integracji społecznej (co ważne w sytuacji starzenia się społeczeństwa, nasilania migracji), jak i spędzania czasu na wolnym powietrzu. Zbyt mało znane są, także mieszkańcom, dzieje i zabytki Buku.

Pogłębiona diagnoza uwypukliła więc potrzeby licznych, skoordynowanych interwencji przede wszystkim w sferze społecznej ale i przestrzenno-funkcjonalnej, a także technicznej.

Głównym problemem rewitalizowanego obszaru jest koncentracja negatywnych zjawisk społecznych (także w związku ze sferą środowiskową) przede wszystkim takich jak:

- starzenie się społeczeństwa,
- wyższy niż w gminie wskaźnik korzystania z pomocy społecznej,
- osłabienie integracji mieszkańców, zwłaszcza w wymiarze międzypokoleniowym,
- zanieczyszczenie środowiska przez niską emisję i związane z tym niedostatki świadomości ekologicznej,
- brak świadomości cenneści dziedzictwa historii i kultury, także wśród dzieci i młodzieży,

a także w zjawisk w sferze gospodarczej:

- niższy niż na pobliskich obszarach poziom przedsiębiorczości.

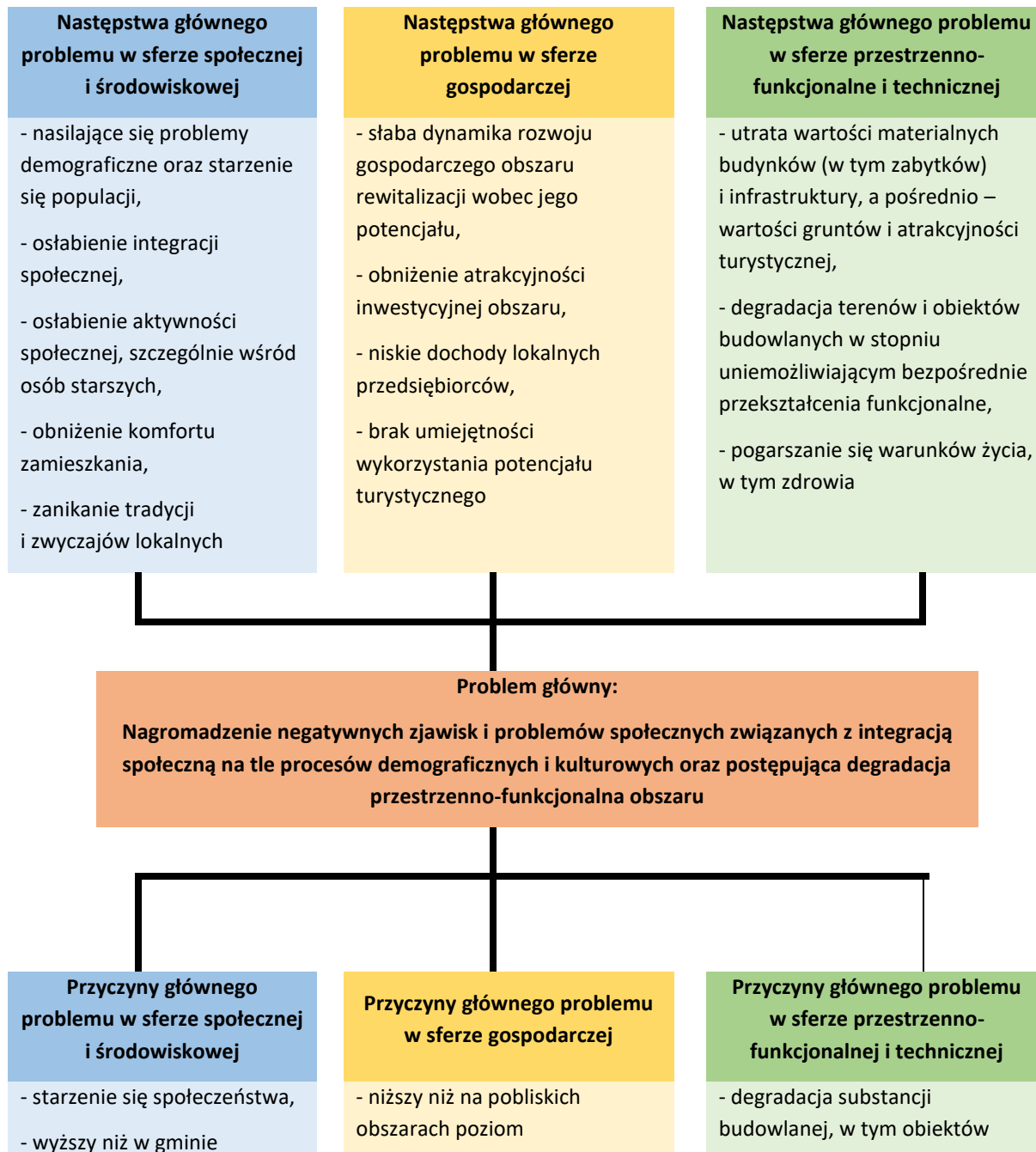
Towarzyszy temu koncentracja negatywnych zjawisk w sferach przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej związanych z:

- degradacją substancji budowlanej, w tym obiektów zabytkowych
- problemami organizacji ruchu drogowego, w tym związanymi z parkowaniem,
- niezadowolającym stanem niektórych ulic i dróg, barierami architektonicznymi,
- brakiem odpowiednich obiektów do wzmacniania integracji społecznej, zwłaszcza działań na

- rzecz Seniorów,
- niewystarczającym dostępem do obiektów kulturalnych – świetlic.

Na schemacie poniżej przedstawiono drzewo problemów, które jest podstawą logiki interwencji na obszarze rewitalizacji. Diagnoza społeczno-gospodarcza i przestrzenna obszaru pozwoliła rozpoznać główne problemy obszaru rewitalizacji, a także pozwoliła na identyfikację ich przyczyn i następstw. Na tej podstawie skonstruowano cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań, które należy przedsięwziąć dla realizacji założonych celów.

**Schemat 1. Drzewo problemów obszaru rewitalizacji.**



wskaźnik korzystania z pomocy społecznej,

- osłabienie integracji mieszkańców, zwłaszcza w wymiarze międzypokoleniowym,

- zanieczyszczenie środowiska przez niską emisję i związane z tym niedostatki świadomości ekologicznej,

- brak świadomości cennej dziedzictwa historii i kultury, także wśród dzieci i młodzieży

przedsiębiorczości,

zabytkowych,

- niezadawalający stan niektórych ulic i dróg, bariery architektoniczne,

- problemy organizacji ruchu drogowego, w tym związane z parkowaniem

- brak odpowiednich obiektów do wzmacniania integracji społecznej, zwłaszcza działań na rzecz Seniorów,

- niewystarczający dostęp do obiektów kulturalnych – świetlic.

## Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (planowany efekt rewitalizacji)

Sformułowanie wizji obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji stanowi wyraz aspiracji władz lokalnego samorządu, mieszkańców i pozostałych interesariuszy rewitalizacji, obrazujący oczekiwany, docelowy stan obszaru po przeprowadzeniu procesu.

Należy przyjąć, że skala nagromadzonych problemów, hamujących rozwój obszaru, powoduje, iż ich całkowite wyeliminowanie w perspektywie kilku lat nie będzie możliwe. Zintegrowane działania ujęte w Programie mają zatem w jak najszerszym zakresie ograniczyć wpływ zdiagnozowanych czynników negatywnych, tworząc przez to trwały fundament dla pełnej odnowy społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej obszaru rewitalizowanego Miasta i Gminy Buk.

## WIZJA OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

### Sfera społeczna i środowiskowa

Realizowane działania rewitalizacyjne w każdej sferze rozwojowej przyczyniają się do odwrócenia negatywnych trendów demograficznych, zmniejszania się liczby ludności. Rewitalizowane tereny zamieszkują chętnie ludzie młodzi. Proporcje grup dzieci i młodzieży oraz osób starszych są wyrównane. Osiedlająca się w obszarze rewitalizacji grupa młodych osób jest aktywna i proponuje wiele oddolnych inicjatyw związanych z rozwojem lokalnym. Przedstawiciele różnych pokoleń współpracują ze sobą, wymieniając się wiedzą i doświadczeniami. Jest bowiem w gminie obiekt, który będzie łączył pokolenia.

W zmodernizowanych obiektach odbywają się nowe rodzaje zajęć kulturalnych i edukacyjnych, nowe inicjatywy nowe organizacje mają miejsce do działań. Dzięki udostępnieniu nowych obiektów i miejsc spotkań mieszkańcy włączają się chętniej w życie społeczne swojego miejsca zamieszkania, podejmują wspólne inicjatywy oddolne.

Mieszkańcy miasta i gminy są świadomi swojego dziedzictwa, potrafią wskazać i opisać najcenniejsze obiekty i znają fakty z życia najznamienitszych postaci. Zwiększyła się liczba turystów i gości w rewitalizowanych miejscowościach. Zwiększenie świadomości ekologicznej pozwoliło na podjęcie wielu działań na rzecz poprawy stanu środowiska, przez co poprawił się odczuwany komfort zamieszkania.

### Sfera gospodarcza

Dzięki zmianie wizerunku obszaru rewitalizacji w gminie Buk i zaktywizowaniu mieszkańców na tym polu powstał impuls prorozwojowy na rewitalizowanych terenach. Przybywa małych i średnich przedsiębiorstw wzmacniających lokalną gospodarkę.

Nowe podmioty gospodarcze włączają się w rozwój lokalnej społeczności i poszczególnych miejscowości. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji chętnie podejmują samozatrudnienie.

Wyższe dochody powodują wzrost inwestycji gospodarstw domowych, także w wygląd i wyposażenie budynków oraz zagospodarowanie nieruchomości.



*Odnowiony Pl. Przemysława w Buku wraz z przyległymi ulicami i obiektami dziedzictwa kulturowego jest ożywionym centrum gminy, miejscem wielu wydarzeń obywatelskich i kulturalnych, przyciągającym wiele osób spoza gminy. Wiele budynków zostało odnowionych. Dzięki temu udało się także rozwiązać kilka zagadek historycznych oraz udokumentować nieznane elementy dziedzictwa przeszłości.*

*W znacznym stopniu uporządkowane zostało parkowanie, a przestrzeń centrum Buku jest przyjaźniejsza dla słabszych uczestników ruchu. Mieszkańcy i turyści korzystają z nowych i odnowionych obiektów infrastruktury społecznej.*

*Dzięki inwestycjom termomodernizacyjnym i w zakresie ogrzewania odczuwalnie poprawił się stan środowiska. Przyczyniają się do tego także zmiany w zakresie organizacji ruchu i zwyczaje komunikacyjne.*

## Cele rewitalizacji oraz kierunki działań

Odnowa obszaru rewitalizacji ma odbywać się poprzez realizację celów rewitalizacji i przypisanych im kierunków działań. Cele rewitalizacji stanowią rozwinięcie postulatów wizji obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, są próbą przełożenia jej założeń na poziom operacyjny. Ich zakres wynika bezpośrednio z przeprowadzonej diagnozy stanu obszarów kryzysowych gminy oraz z postulatów dotyczących oczekiwanych zmian podnoszonych przez wspólnotę samorządową. Cele rewitalizacji zostały, podobnie jak wizja obszaru po rewitalizacji, przyporządkowane poszczególnym sferom rozwojowym. Działania przyporządkowane poszczególnym celom w ramach każdej ze sfer, będą się wzajemnie uzupełniać i dlatego powinny być realizowane równolegle. Kompleksowe podejście do procesu rewitalizacji stanowi bowiem gwarant zrównoważonego rozwoju obszaru i dzięki wzmocnieniu efektu synergii, prowadzi do stopniowego ograniczania zjawisk kryzysowych.

Biorąc pod uwagę powyższe, wyznaczono następujące cele:

### **CELE REWITALIZACJI**

#### **I. Wzrost integracji społecznej i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne**

Cel odnosi się wprost do zdiagnozowanego stanu kryzysowego, jakim są starzenie się społeczeństwa, przejawy niedoboru integracji społecznej, zwłaszcza w wymiarze międzypokoleniowym oraz swego rodzaju elitarny charakter uczestnictwa w stałej aktywności społecznej, kulturalnej i edukacyjnej. Planowane przedsięwzięcia mają odnieść się do problemu obniżenia atrakcyjności zamieszkania, pracy i spędzania czasu wolnego na obszarze rewitalizacji w gminie Buk.

## **II. Odnowa oraz poprawa funkcjonalności obiektów i przestrzeni rewitalizowanych miejscowości dla mieszkańców i gości**

Cel II odpowiada w założeniu na problem niedostatecznego stanu technicznego wielu budynków mieszkalnych oraz obiektów i przestrzeni dla działalności społecznej i spędzania czasu wolnego na wskazanym obszarze. Odnosi się także do problemu degradacji braku odpowiedniego zagospodarowania niektórych nieruchomości, a także do braku przestrzeni do rozwoju potrzebnych funkcji i działań. Wiąże się więc znacząco z celem I.

Na podstawie powyższego uzasadnienia oba cele rozpisano na kierunki działań rewitalizacyjnych w następujący sposób:

- I. Wzrost integracji społecznej i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne**
  - 1. Udostępnienie nowych obiektów edukacji, sformułowanie nowej oferty kulturalnej i edukacyjnej**
  - 2. Udostępnienie nowych obiektów i przestrzeni integracji społecznej**
- II. Odnowa oraz poprawa funkcjonalności obiektów i przestrzeni rewitalizowanych miejscowości dla mieszkańców i gości**
  - 1. Ochrona i odnowa obiektów dziedzictwa kulturowego**
  - 2. Poprawa warunków mieszkaniowych i prowadzenia działalności gospodarczej poprzez odnowę zdegradowanej tkanki mieszkaniowej**
  - 3. Poprawa organizacji ruchu i warunków parkowania w historycznym centrum Buku**

Kolejność celów, a w ramach celów – kierunków działań wskazuje hierarchię (priorytetyzację) potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych. Poniższa tabela przedstawia powiązanie między określonymi powyżej kierunkami działań rewitalizacyjnych a zdiagnozowanymi wcześniej na rozpatrywanym obszarze problemami.

Tabela 21. Zakładany wpływ projektowanych działań rewitalizacyjnych na zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji problemy (X – oddziaływanie bezpośrednie, P – oddziaływanie pośrednie).

Cel i kierunek działań / zdiagnozowany problem	I.1	I.2	II.1	II.2	II.3
starzenie się społeczeństwa	P	X	P		P
wyższy niż w gminie wskaźnik korzystania z pomocy społecznej		P			
osłabienie integracji mieszkańców, zwłaszcza w wymiarze międzypokoleniowym	X	X		X	P
zanieczyszczenie środowiska przez niską emisję i związane z tym niedostatki świadomości ekologicznej	X				X
brak świadomości cennej dziedzictwa historii i kultury, także wśród dzieci i młodzieży	X			X	
niższy niż na pobliskich obszarach poziom przedsiębiorczości			P	P	P
degradacja substancji budowlanej, w tym obiektów zabytkowych				X	X
problemy organizacji ruchu drogowego, w tym związane z parkowaniem			X		
niezadawalający stan niektórych ulic i dróg, bariery architektoniczne		P	X		
brak odpowiednich obiektów do wzmacniania integracji społecznej, zwłaszcza działań na rzecz Seniorów		X			
niewystarczający dostęp do obiektów kulturalnych - świetlic	X				

Źródło: opracowanie własne.

## Przedsięwzięcia rewitalizacyjne

W drodze otwartego naboru oraz propozycji Urzędu Miasta i Gminy Buk, a także jednostek podległych Samorządowi określono zestaw przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych, które warunkują prawidłowe wdrożenie zaplanowanych w ramach Programu rewitalizacji celów i kierunków działań. W perspektywie długookresowej ich realizacja, poprzez stopniowe wyprowadzanie obszaru zdegradowanego z sytuacji kryzysowej, ma wpłynąć na osiągnięcie zamierzonej wizji rewitalizacji, pożądanego obrazu obszaru rewitalizacji w gminie Buk.

Jak stanowi Krajowa Polityka Miejska odnośnie procesu rewitalizacji, „należy wypracować przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i powstające we współpracy z lokalną społecznością” (s. 56). Przedstawione w dalszej części przedsięwzięcia (powiązane ze sobą wiązki projektów) i projekty służą prowadzeniu efektywnej polityki rewitalizacji na obszarze zdegradowanym wskazanym do rewitalizacji. Przeprowadzona w ramach diagnozy kontekstowej oraz delimitacji i pogłębionej charakterystyki obszaru rewitalizacji analiza wskazuje, iż działania prorozwojowe powinny zostać w pierwszej kolejności skoncentrowane na ograniczeniu niekorzystnych zjawisk społecznych, szczególnie związanych ze starzeniem się społeczeństwa, niedoborem integracji społecznej, niedostatkiem wiedzy historycznej

i świadomości ekologicznej. Do projektów podstawowych włączono też zadania inwestycyjne związane z udostępnieniem nowych obiektów i przestrzeni integracji społecznej oraz rewaloryzacją obiektów i miejsc o istotnych cechach zabytkowych, historycznych oraz architektonicznych. Przez działania rewitalizacyjne może zostać zahamowany proces degradacji substancji materialnej, a przez to - środowiska życia ludzi.

Pozostałe przedsięwzięcia stanowią projekty uzupełniające, które dopełniają prowadzoną politykę rewitalizacji. Niwelując problemy o charakterze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym, stanowią ważny czynnik prowadzonej odnowy obszaru rewitalizacji. Ich koncentracja przestrzenna na tym obszarze wpłynie w sposób bezpośredni na poprawę warunków rozwojowych, stymulując poprawę warunków życia ludzi, a tym samym prowadząc do zrównoważonego rozwoju obszaru i – w dalszym zakresie - całej gminy.

W dokumencie uwidoczniiono projekty, których realizacja (przynajmniej w zakresie kwalifikowalności wydatków) ma nastąpić w trwającej perspektywie funduszy UE 2014-2020, a więc – zgodnie z zasadą n+3 - do 2023 r. włącznie.

### Przedsięwzięcia i projekty podstawowe

Przedsięwzięcia podstawowe mają charakter projektów zintegrowanych, a przedsięwzięcie nr 3 – dodatkowo projektu partnerskiego.

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 1			
Nazwa przedsięwzięcia:	KLUB SENIORA ŁĄCZY POKOLENIA		
Sfery:	społeczna, przestrzenno-funkcjonalna		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<p><b>Projekt 1.1 Przystosowanie budynku po byłej szwalni na potrzeby społeczno-kulturalno-edukacyjne</b> Pomysłodawca i podmiot realizujący: Miasto i Gmina Buk</p> <p><b>Projekt 1.2 Bukowskie Centrum Integracji i Rewitalizacji Społecznej</b> Pomysłodawca i podmiot realizujący: jw.</p>	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<p><b>Projekt 1.1 Przystosowanie budynku po byłej szwalni na potrzeby społeczno-kulturalno-edukacyjne</b> 6 000 000 zł</p> <p><b>Projekt 1.2 Bukowskie Centrum Integracji i Rewitalizacji Społecznej</b> 260 000 zł</p>
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	Buk, ul. Otuska 8 Obręb: Buk, nr działki: 146/2 i 140 - własność Gminy		
Grupa docelowa	Seniorzy (osoby w wieku poprodukcyjnym), dzieci i młodzież z obszaru		

przedsięwzięcia:	rewitalizacji, inni chętni
Czas realizacji:	<b>Projekt 1.1</b> 2019-2020 <b>Projekt 1.2</b> 2020-2021
Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:	<p>Projekt będzie odpowiadał na problemy społeczne na obszarze rewitalizowanym w Mieście i Gminie Buk. Skierowany będzie docelowo zarówno dla osób starszych, organizacji społecznych, jak i dzieci i młodzieży szkolnej.</p> <p>Dawny obiekt przemysłowy (jednokondygnacyjny o powierzchni zabudowy 1 055 m<sup>2</sup>, na działkach o pow. 5 247 m<sup>2</sup>), zostanie „przywrócony” społeczeństwu. Realizacja przedsięwzięcia ma więc mieć wpływ na wzmocnienie integracji mieszkańców, zwłaszcza w wymiarze międzypokoleniowym.</p> <p>Zakres zadań obejmuje:</p> <p><b>Projekt 1.1 Przystosowanie budynku po byłej szwalni na potrzeby społeczno–kulturalno–edukacyjne</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• przystosowanie obiektu dla potrzeb użytkowników docelowych,</li> <li>• zagospodarowanie przyległego terenu zielonego,</li> <li>• wygospodarowanie miejsc postojowych dla samochodów osobowych wraz z placem manewrowym (ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych)</li> <li>• wykonanie ciągu pieszo-jezdnego.</li> </ul> <p>Szczegółowy zakres działań będzie określony w Programie Funkcjonalno-Użytkowym.</p> <p><b>Projekt 1.2 Bukowskie Centrum Integracji i Rewitalizacji Społecznej</b></p> <p>W ramach projektu powstanie klub seniora. W klubie seniorzy będą mogli w sposób ciekawy i atrakcyjny spędzić wolny czas. W tym będą mogli skorzystać z:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– warsztatów teatralnych,</li> <li>– muzykoterapii,</li> <li>– zajęć tanecznych,</li> <li>– zajęć z malarstwa,</li> <li>– masażu i gimnastyki.</li> </ul> <p>Będą to zajęcia/warsztaty prowadzone przez instruktorów zewnętrznych. Ponadto w klubie seniorzy będą mogli wspólnie spędzać czas, przygotowywać wspólne posiłki, poczęstunki, organizować imprezy okolicznościowe. Ważnym punktem będzie m.in. przygotowywanie ozdób świątecznych – święta wielkanocne i bożonarodzeniowe. Innym punktem będzie integracja środowiska seniorów bukowskich poprzez wspólne wyjazdy i wycieczki.</p>

Powiązanie przedsięwzięcia z celami i kierunkami rewitalizacji:	<p>I. Wzrost integracji społecznej i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Udostępnienie nowych obiektów edukacji, sformułowanie nowej oferty kulturalnej i edukacyjnej</li> <li>2. Udostępnienie nowych obiektów i przestrzeni integracji społecznej</li> </ol>
Prognozowane produkty/rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> <li>• nowy obiekt integracji społecznej – 1</li> <li>• nowa oferta zajęć integracyjnych – 1</li> <li>• liczba osób objętych projektem - stałych odbiorców oferty – 30.</li> </ul>



PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 2			
Nazwa przedsięwzięcia:	SZKOŁA NA WYŻSZYM POZIOMIE		
Sfery:	Społeczna, przestrzenno-funkcjonalna, środowiskowa		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<p><b>Projekt 2.1</b>  <b>Zagospodarowanie poddasza w najstarszej części budynku szkoły na potrzeby dzieci i młodzieży</b>  Pomysłodawca i podmiot realizujący: Miasto i Gmina Buk</p> <p><b>Projekt 2.2 „Ocalić od zapomnienia” – warsztaty dla dzieci i młodzieży szkolnej</b>  jw.</p> <p><b>Projekt 2.3 Spotkania z wyobraźnią</b>  Biblioteka i Kino Miasta i Gminy Buk</p>	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<p><b>Projekt 2.1</b>  <b>Zagospodarowanie poddasza w najstarszej części budynku szkoły na potrzeby dzieci i młodzieży</b>  1 000 000 zł</p> <p><b>Projekt 2.2 „Ocalić od zapomnienia” – warsztaty dla dzieci i młodzieży szkolnej</b>  40 000 zł</p> <p><b>Projekt 2.3 Spotkania z wyobraźnią</b>  10 500 zł</p>
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	<p><b>Projekty 2.1, 2.2</b> Buk, ul. Szkolna 12  Obręb: Buk  Nr działki: 140 – własność Gminy</p> <p><b>Projekt 2.3</b> Buk, ul. Otuska 8</p>		
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	Dzieci i młodzież szkolna obszaru rewitalizacji, miasta i gminy Buk, inni chętni		
Czas realizacji:	<p><b>Projekt 2.1</b> 2019-2020  <b>Projekt 2.2</b> 2022-2022  <b>Projekt 2.3</b> 2021</p>		
Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:	<p>Przedsięwzięcie nr 2 jest brak wystarczającej w zakresie historii i kultury, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży wiedzy świadomości cennej lokalnego dziedzictwa oraz na potrzebę wzrostu świadomości ekologicznej. Odnosi się pośrednio do sytuacji zanurzenia dzieci w świecie wirtualnym i zatraty odniesienia do rzeczywistości, na rozpowszechnienie zachowań agresywnych. Chodzi o pokazanie możliwości innego, bardziej twórczego i wspólnototwórczego spędzania wolnego czasu.</p> <p>Zakres zadań w projekcie 2.1 obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• adaptację pomieszczeń w budynku szkoły,</li> <li>• remont pokrycia dachowego wraz z ociepleniem (oszczędność nośników</li> </ul>		

	<p>energii – niższa emisja ciepła na zewnątrz),</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyposażenie pomieszczeń.</li> </ul> <p>W ramach projektu 2.2 przewiduje się zajęcia warsztatowe z dziećmi i młodzieżą szkolną prowadzone przez nauczycieli szkoły podstawowej w Buku.</p> <p>W ramach realizacji projektu 2.3 zakłada się:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• spotkania z pisarzami, podróżnikami, ciekawymi ludźmi,</li> <li>• organizację warsztatów edukacyjnych,</li> <li>• pobudzanie wyobraźni,</li> <li>• rozwijanie umiejętności manualnych,</li> <li>• zachęcenie do podróży,</li> <li>• poznawania ciekawych miejsc i kultury życia ludzi w innych krajach,</li> <li>• przybliżanie wiedzy naukowej,</li> <li>• pokazywanie jak żyć ekologicznie.</li> </ul>
<p>Powiązanie przedsięwzięcia z celami i kierunkami rewitalizacji:</p>	<p>I. Wzrost integracji społecznej i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne</p> <p>1. Udostępnienie nowych obiektów edukacji, sformułowanie nowej oferty kulturalnej i edukacyjnej</p>
<p>Prognozowane produkty i rezultaty:</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• nowe pomieszczenia warsztatowe – 2</li> <li>• liczba godzin zajęć z dziećmi i młodzieżą – 75</li> </ul>

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 3			
Nazwa przedsięwzięcia:	NOWE ŻYCIE STAREGO BUKU		
Sfery:	Społeczna, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna, pośrednio - gospodarcza		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<b>Projekt 3.1 Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego Placu Przemysława (ryнку) w Buku</b> Pomysłodawca i podmiot realizujący: Miasto i Gmina Buk	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<b>Projekt 3.1 Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego Placu Przemysława (ryнку) w Buku</b> 6 450 000 zł
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<b>Projekt 3.2 Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego zabytkowego założenia urbanistycznego miasta Buku poprzez opracowanie aplikacji mobilnej</b> Pomysłodawca i podmiot realizujący: jw.	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<b>Projekt 3.2 Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego zabytkowego założenia urbanistycznego miasta Buku poprzez opracowanie aplikacji mobilnej</b> 36 000 zł
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<b>Projekt 3.3 Remont i przebudowa budynków oraz zagospodarowanie przyległych terenów</b> Pomysłodawca: P.H.U MAĆKOWIAK Dorota Maćkowiak ul. Grodziska 31, 64-320 Buk Podmiot realizujący: <i>W zależności od kształtu partnerstwa</i>	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<b>Projekt 3.3 Remont i przebudowa budynków oraz zagospodarowanie przyległych terenów</b> 800 000 zł
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<b>Projekt 3.4 Przywrócenie budynkowi wartości użytkowych i estetycznych</b> Pomysłodawca:	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<b>Projekt 3.4 Przywrócenie budynkowi wartości użytkowych i estetycznych</b> 40 000 zł

	Rafał Fischbock Pl. S. Reszki 28, 64-320 Buk Podmiot realizujący: <i>W zależności od kształtu partnerstwa</i>		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<b>Projekt 3.5 Renowacja budynku znajdującego się na terenie ochrony urbanistycznej</b> Pomysłodawca: Usługi ogólnobudowlane Roman Klimkiewicz ul. Ogrodowa 19, 62-070 Dąbrowa Podmiot realizujący: <i>W zależności od kształtu partnerstwa</i>	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<b>Projekt 3.5 Renowacja budynku znajdującego się na terenie ochrony urbanistycznej</b> 100 000 zł
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	<b>Projekt 3.1</b> Pl. Przemysława w Buku (dz. nr 296, obr. Buk) oraz przyległe kamienice <b>Projekt 3.2</b> Miasto Buk w granicach zabytkowego założenia urbanistycznego <b>Projekt 3.3</b> Buk Pl. S. Reszki 16 dz.nr. 131/2 Buk ul. Poznańska 2 dz.nr 422 Buk ul. Mury 8 dz.nr 314/1 Własność wnioskodawcy <b>Projekt 3.4</b> Buk, ul. Mury 32, dz. nr 439 <b>Projekt 3.5</b> Buk, ul. Boh. Bukowskich 27 – Pl. Przemysława 12, dz. nr 302, 303 Własność Wnioskodawcy		
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji, inni mieszkańcy gminy, turyści		
Czas realizacji:	<b>Projekt 3.1</b> 2018-2023 <b>Projekt 3.2</b> 2018-2023 <b>Projekt 3.3</b> 2018-2019 <b>Projekt 3.4</b> 2018-2020 <b>Projekt 3.5</b> 2018-2019		
Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych	Zasadnicze cele przedsięwzięcia to: <ul style="list-style-type: none"> <li>rewaloryzacja bukowskiego Rynku – Pl. Przemysława, a przez to wykreowanie nowej atrakcji turystycznej oraz zdobycie</li> </ul>		

zadań:	<p>i rozpowszechnienie unikalnej wiedzy,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• rewaloryzacja innych obiektów i miejsc o istotnych cechach zabytkowych, historycznych oraz architektonicznych, głównie przez remont elewacji, fasad i dachów budynków kształtujących wizerunek przestrzeni publicznych,</li> <li>• zagospodarowanie przestrzeni zdegradowanych,</li> <li>• poprawa funkcjonalności ruchu drogowego przez zmniejszenie problemów związanych z parkowaniem,</li> <li>• poprawa warunków zamieszkania i prowadzenia działalności w centrum Buku.</li> </ul> <p>Pośrednio zakłada się, że w wyniku realizacji przedsięwzięcia nastąpi wzrost integracji mieszkańców, poprawa rachunku ekonomicznego lokalnych podmiotów gospodarczych, zwiększenie liczby turystów. Projekt ma w założeniu być realizowany w drodze partnerstwa międzysektorowego.</p> <p>Zakres zadań w poszczególnych projektach obejmuje:</p> <p><b>Projekt 3.1</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• przeprowadzenie badań archeologicznych głównej płyty rynku w miejscu wskazanym przez pruską mapę wojskową z 1828 roku do głębokości 2 metrów poniżej poziomu dzisiejszego rynku na powierzchni 50 m<sup>2</sup>,</li> <li>• publikacja książkowa wyników wspomnianych badań archeologicznych, wzbogacona o informacje z przeprowadzonych już nadzorów inwestorskich z terenu zabytkowego założenia urbanistycznego miasta Buku,</li> <li>• wyeksponowanie odnalezionych relikwów archeologicznych pod szybą wkomponowaną w płytę rynku,</li> <li>• wykonanie artystycznego upamiętnienia biskupa Jana Lubrańskiego w miejscu jego śmierci w Buku,</li> <li>• projekt architektoniczny przebudowy rynku uwzględniający ekspozycję odnalezionych relikwów archeologicznych oraz miejsce upamiętnienia biskupa Jana Lubrańskiego,</li> <li>• wykonanie przebudowy rynku według wspomnianego projektu.</li> </ul> <p><b>Projekt 3.2</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• opracowanie aplikacji mobilnej będącej płaszczyzną do zamieszczania aktualizowanych informacji o interesujących miejscach na starówce w Buku,</li> <li>• przygotowanie treści w językach polskim i angielskim (brak jest aktualnych publikacji promujących turystyczne walory Buku),</li> <li>• przygotowanie zdjęć, w tym zdjęć panoramicznych,</li> <li>• opracowanie informacji o miejscach noclegowych, gastronomii, warunkach zwiedzania obiektów zabytkowych, transporcie zbiorowym, mapy miasta,</li> <li>• opracowanie ścieżek tematycznych np. Powiatowy Buk, Na tropie renesansu, W walce o polskość pod zaborami, Biskupie miasto Buk,</li> </ul>
--------	---

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• opracowanie gier miejskich</li> </ul> <p><b>Projekt 3.3</b></p> <p>Pl. S. Reszki 16:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• remont i przebudowa elewacji i dachu budynku,</li> <li>• wymiana pieca węglowego na kotły gazowe,</li> <li>• modernizacja instalacji grzewczej, elektrycznej i wodno-kanalizacyjnej,</li> <li>• wykonanie parkingu na 18 miejsc na niezagospodarowanej części nieruchomości – w tym zakresie – projekt stanowi odpowiedź na problemy z parkowaniem w sąsiedztwie kina, możliwość innej organizacji parkowania na pl. S. Reszki.</li> </ul> <p>ul. Poznańska 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• remont elewacji i dachu budynku,</li> <li>• modernizacja instalacji grzewczej,</li> <li>• wykonanie parkingu na niezagospodarowanej działce na tyłach budynku – w tym zakresie projekt stanowi odpowiedź na brak miejsc parkingowych w sąsiedztwie Urzędu Miasta i Gminy, problemy z parkowaniem w sąsiedztwie kina, daje możliwość innej organizacji ruchu i parkowania na Pl. Przemysława i przyległych ulicach.</li> </ul> <p>ul. Mury 8:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• remont i przebudowa elewacji,</li> <li>• remont dachu.</li> </ul> <p><b>Projekt 3.4</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• usunięcie starego tynku,</li> <li>• sklamrowanie pękających ścian i zabezpieczenie pękających nadproży</li> <li>• położenie warstwy docieplającej</li> <li>• wykonanie tynku właściwego</li> </ul> <p><b>Projekt 3.5</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• zewnętrzne schody od strony Pl. Przemysława</li> <li>• renowacja i docieplenie ścian zewnętrznych</li> </ul>
<p>Powiązanie przedsięwzięcia z celami i kierunkami rewitalizacji:</p>	<ol style="list-style-type: none"> <li>I. Wzrost integracji społecznej i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne</li> <li>II. Udobycie nowych obiektów i przestrzeni integracji społecznej</li> </ol> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Ochrona i odnowa obiektów dziedzictwa kulturowego</li> <li>2. Poprawa warunków mieszkaniowych i prowadzenia działalności gospodarczej poprzez odnowę zdegradowanej tkanki mieszkaniowej</li> <li>3. Poprawa organizacji ruchu i warunków parkowania w historycznym centrum Buku</li> </ol>
<p>Prognozowane produkty i rezultaty:</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• powierzchnia terenu poddanego badaniom archeologicznym do głębokości: minimum 1,5 metra, maksymalnie do 2,0 metrów – 50 m<sup>2</sup></li> <li>• liczba unikalnych publikacji odnoszących się do rynku - 2: pierwsza zawierająca naukowe opracowanie wyników badań w języku polskim – 500 sztuk, druga skierowana do turystów i mieszkańców w językach</li> </ul>



	<p>polskim i angielskim – 2.500 sztuk</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ekspozycja pod szybą na płycie rynków relikwów badań archeologicznych (w zależności od ich wyników osiagająca powierzchnię do 25 m<sup>2</sup>)</li> <li>• artystyczne upamiętnienie biskupa Jana Lubrańskiego - 1</li> <li>• projekt architektoniczny przebudowy płyty rynku wraz z układem drogowym - 1</li> <li>• przebudowana zabytkowa przestrzeń publiczna - 1</li> <li>• liczba imprez plenerowych rocznie na zmodernizowanej płycie rynku - 5</li> <li>• liczba osób biorących udział w plenerowej imprezie i wydarzeniach kulturalnych – 1000 osób</li> <li>• opracowane aplikacje mobilne - 1</li> <li>• liczba użytkowników aplikacji w skali roku - 1000 osób</li> <li>• liczba ścieżek tematycznych - 5</li> <li>• liczba gier miejskich – 2</li> <li>• wyremontowane elewacje kamienic – 5</li> <li>• wyremontowane dachy budynków – 3</li> <li>• budynki ze zmienionym sposobem ogrzewania - 1</li> <li>• nowo urządzone posesje - parkingi - 2</li> </ul>
--	--

Rysunek 24. Pruska mapa wojskowa z 1828 r. z domniemaną lokalizacją ratusza.



Źródło: UMiG w Buku.

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 4			
Nazwa przedsięwzięcia:	KALWY TO BRZMI DUMNIE		
Sfery:	Społeczna, techniczna		
Nazwa wnioskodawcy	<b>Projekt 4.1</b> <b>Wiejski zespół</b>	Szacowana wartość	<b>Projekt 4.1</b> <b>Wiejski zespół perkusyjny</b>

i podmiotu realizującego:	<b>perkusyjny przy świetlicy w Kalwach</b> Pomysłodawca: Sołectwo Kalwy Podmiot realizujący: Miasto i Gmina Buk <b>Projekt 4.2</b> <b>Przebudowa i nowa oferta świetlicy w Kalwach</b> jw.	przedsięwzięcia:	<b>przy świetlicy w Kalwach</b> 35 000 zł  <b>Projekt 4.2</b> <b>Przebudowa i nowa oferta świetlicy w Kalwach</b> 676 500 zł
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	<b>Projekt 4.1</b> Sołectwo Kalwy, gmina Buk <b>Projekt 4.2</b> Dz. nr 58/1, obr. Kalwy, własność Gminy Buk		
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	Mieszkańcy Kalw, pozostali chętni		
Czas realizacji:	<b>Projekty 4.1</b> rok szkolny 2018/2019 <b>Projekt 4.2</b> 2019		
Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:	<p>Projekt jest odpowiedzią na starzenie się społeczeństwa. Zasadniczymi celami skoordynowanych działań są:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• spełnienie wymagań przepisów architektoniczno-budowlanych, by świetlica mogła spełniać nowe funkcje,</li> <li>• przygotowanie miejsca spotkań dla seniorów,</li> <li>• aktywizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży z uwzględnieniem okresów wakacji i ferii.</li> </ul> <p>Pośrednio wynikiem podjętych działań może być większa integracja społeczna, także w wymiarze międzypokoleniowym.</p> <p>Zakres przedsięwzięcia obejmuje:</p> <p><b>Projekt 4.1</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• przygotowanie – udostępnienie sali,</li> <li>• zakup instrumentów perkusyjnych i sprzętu nagłośnieniowego,</li> <li>• cykl zajęć teoretyczno-praktycznych z wykorzystaniem instrumentów, perkusyjnych zwiększających koordynację ruchową dzieci i młodzieży pod okiem instruktora</li> </ul> <p><b>Projekt 4.2</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• przebudowa obiektu w celu urządzenia pomieszczeń sanitarnych spełniających wymagania osób z niepełnosprawnościami i uzyskania powierzchni dla nowych funkcji,</li> <li>• cykliczne zajęcia kulturalne dla Seniorów</li> </ul>		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami i kierunkami rewitalizacji:	<p>I. Wzrost integracji społecznej i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Udostępnienie nowych obiektów edukacji, sformułowanie nowej oferty kulturalnej i edukacyjnej</li> <li>2. Udostępnienie nowych obiektów i przestrzeni integracji społecznej</li> </ol>		

Prognozowane produkty i rezultaty:	<ul style="list-style-type: none"> <li>• zmodernizowany obiekt integracji społecznej - 1</li> <li>• nowa oferta zajęć kulturalnych we wsi - 2</li> <li>• liczba godzin zajęć muzycznych - 80</li> <li>• liczba uczestników zajęć – 16 osób</li> </ul>
------------------------------------	---

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 5			
Nazwa przedsięwzięcia:	ODNOWA SOŁECTW CIEŚLE I OTUSZ		
Sfery:	Społeczna, techniczna		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<p><b>Projekt 5.1</b> <b>Odnowa budynków mieszkalnych w Otuszu i Cieślach</b> Spółdzielnia Mieszkaniowa w Niepruszewie, ul. Starowiejska 19, 64-320 Buk</p> <p><b>Projekt 5.2</b> <b>Integracja społeczeństwa wiejskiego</b> Pomysłodawca i podmiot realizujący: Miasto i Gmina Buk</p>	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	<p><b>Projekt 5.1</b> <b>Odnowa budynków mieszkalnych w Otuszu i Cieślach</b> 900 000 zł</p> <p><b>Projekt 5.2</b> <b>Integracja społeczeństwa wiejskiego</b> 10 000 zł</p>
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	<p><b>Projekt 5.1</b> Dz. nr 135/5, 135/4, 135/1, 140/1, 92/3, 92/4, 93/5, 93/6, 93/7, 93/9 obr. Otusz Dz. nr 54/9, 54/8, 54/12, 54/15 obr. Cieśle Zasoby są w zarządzie Spółdzielni</p> <p><b>Projekt 5.2</b> Na terenie Otusza</p>		
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	<p><b>Projekt 5.1</b> Mieszkańcy odnawianych budynków <b>Projekt 5.2</b> Mieszkańcy Ciesiel i Otusza, ewentualnie inni zainteresowani</p>		
Czas realizacji:	<p><b>Projekt 5.1</b> 2019-2021 <b>Projekt 5.2</b> 2019</p>		
Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:	<p>Zasadniczym celem przedsięwzięcia jest poprawa odczuwanego standardu życia w 3 sołectwach, gdzie zdiagnozowano różnorakie stany kryzysowe. <b>Projekt 5.1</b> jest przede wszystkim wyjściem naprzeciw potrzebom starzejącej się grupy mieszkańców, spośród których wielu ma niskie dochody się jest powstrzymanie degradacji 14 budynków mieszkalnych przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ocieplenie elewacji i stropodachów,</li> </ul>		

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wykonanie tynków,</li> <li>• wykonanie ciągów komunikacyjnych pomiędzy budynkami</li> </ul> <p><b>Projekt 5.2</b> jest wyjściem naprzeciw potrzebom przywracania i wzmocnienia integracji społecznej między mieszkańcami wsi i kolonii niekiedy peryferyjnie położonych względem większych ośrodków. Zaproszenie mieszkańców pozostałych miejscowości do Otusza jest podyktowane prężną działalnością tutejszego Koła Gospodyń Wiejskich. Będzie to także symboliczne przywrócenie drogi – połączenia z Ciesiel do Otusza. Przewiduje się zorganizowanie imprezy plenerowej z występami artystycznymi, konkurencjami sprawnościowymi oraz degustacją lokalnych przysmaków. Przewiduje się zorganizowanie dowozu dla osób, które nie będą mogły dotrzeć na wydarzenie samodzielnie.</p>
<p>Powiązanie przedsięwzięcia z celami i kierunkami rewitalizacji:</p>	<p>I. Wzrost integracji społecznej i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne</p> <p>1. Udostępnienie nowych obiektów edukacji, sformułowanie nowej oferty kulturalnej i edukacyjnej</p> <p>II. Odnowa oraz poprawa funkcjonalności obiektów i przestrzeni rewitalizowanych miejscowości dla mieszkańców i gości</p> <p>2. Poprawa warunków mieszkaniowych i prowadzenia działalności gospodarczej poprzez odnowę zdegradowanej tkanki mieszkaniowej</p>
<p>Prognozowane produkty i rezultaty:</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• liczba odnowionych budynków mieszkalnych – 14 (10 w Otuszu i 4 w Cieślach)</li> <li>• liczba mieszkańców biorących udział w imprezach i wydarzeniach plenerowych - 150</li> </ul>

## Przedsięwzięcia i projekty uzupełniające

Nie wszystkie działania mające oddziaływanie rewitalizacyjne zostały zaplanowane na etapie opracowania Programu w formie projektów, jednak zakłada się, że inicjatywy zmierzające do zrealizowania określonych wcześniej kierunków i celów będą podejmowane w procesie rewitalizacji w Gminie Buk. Do pozostałych, uzupełniających rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które ze względu na mniejszą skalę oddziaływania trudno zidentyfikować indywidualnie, a są oczekiwane ze względu na realizację celów programu rewitalizacji należą projekty ze sfer:

- gospodarczej: działania na rzecz przedsiębiorczości,
- technicznej:
  - modernizacja energetyczna budynków – termomodernizacja budynków (w tym obiektów użyteczności publicznej), zmiany sposobu ogrzewania w celu likwidacji niskiej emisji,
  - naprawy i remonty dróg oraz chodników niewyspecyfikowane powyżej, a mające walor integrujący poszczególne podobszary, na których będą prowadzone działania rewitalizacyjne; będą to krótkie odcinki dróg dojazdowych, nieprzekraczające 1 km.

Do przedsięwzięcia podstawowego nr 3 mogą zostać włączone w drodze naboru projekty, które spełniają cele przedsięwzięcia, jak i ogólne cele i zasady rewitalizacji, zwłaszcza określone w WRPO.

## Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji

Wymogiem koniecznym dla wspierania przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w wymiarze przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz w zakresie źródeł finansowania<sup>44</sup>. Kryteria te były kluczowe przy wyborze podstawowych, ale także uzupełniających przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk. Efekt synergii uzyskany dzięki zapewnieniu komplementarności realizowanych działań zwiększy efektywność i tempo osiągnięcia oczekiwanych rezultatów procesu rewitalizacji na wyznaczonym na te cele obszarze.

### Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna projektów rewitalizacyjnych oznacza, że przy ich formułowaniu wzięto pod uwagę miejsce planowanej realizacji – czy jest ono zlokalizowane w granicach obszaru rewitalizacji, a także czy jego realizacja wzmocni oddziaływanie innych działań, zapewniając kompleksowe wzmocnienie realizacji danego celu na całym obszarze wskazanym do rewitalizacji.

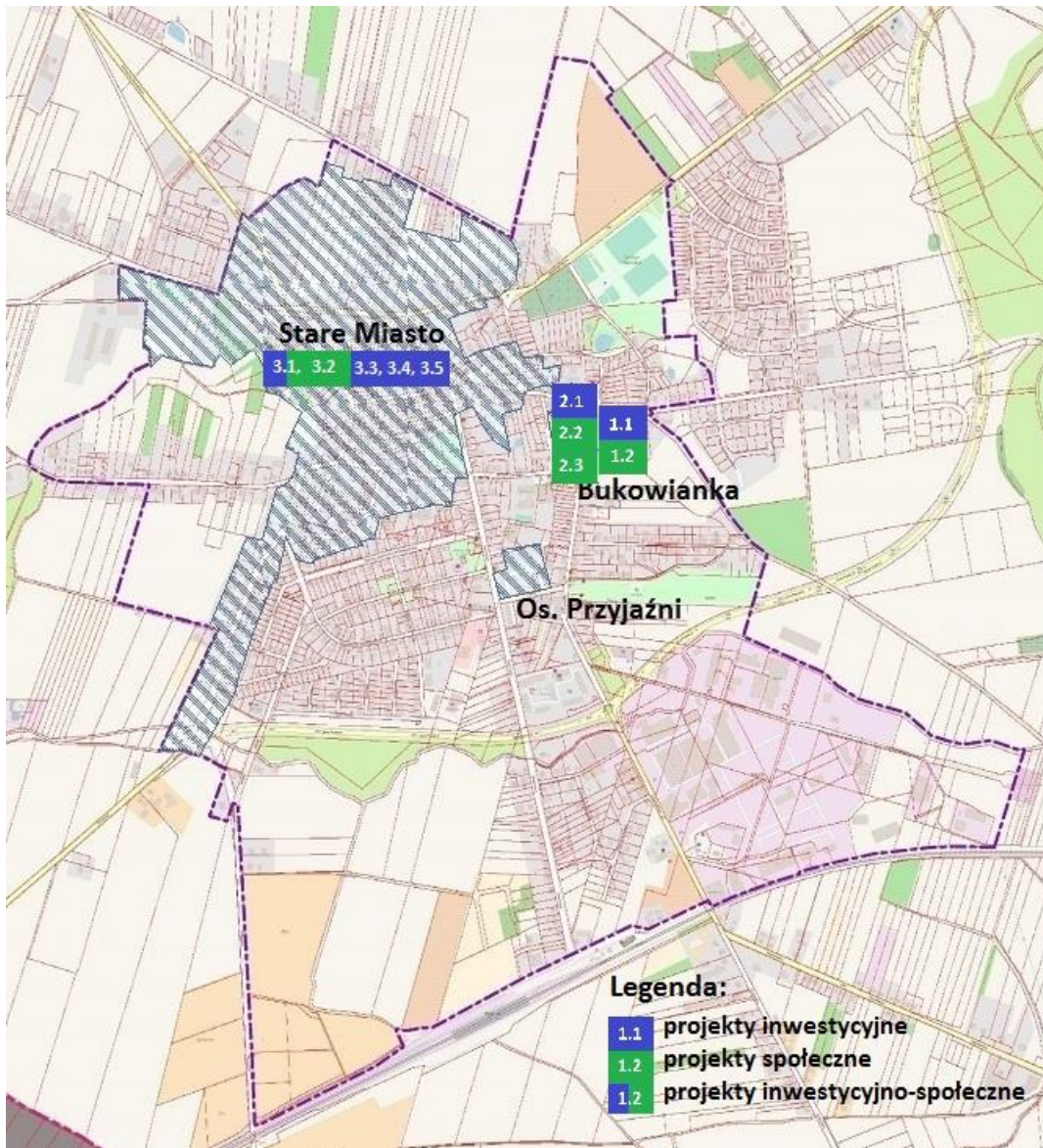
Obszarem realizacji wszystkich projektów rewitalizacyjnych jest wyznaczony obszar rewitalizacji wskazany w delimitacji. Zgodnie z charakterem działań większość projektów rewitalizacyjnych realizowana będzie punktowo w różnych podobszarach, ale ich oddziaływanie będzie oddziaływało na całość obszaru rewitalizacji. Stopień skupienia miejsc realizacji poszczególnych projektów zależy od wielkości miejscowości, stąd najwięcej projektów jest skoncentrowanych na podobszarze „Bukowianka” i podobszarze staromiejskim w Buku (po 5), jednak nawet do najmniejszych społeczności wiejskich zaadresowano przynajmniej 1 projekt.

---

<sup>44</sup> Komplementarność w zakresie źródeł finansowania obrazuje rozdział „Indykatywne ramy finansowe”.



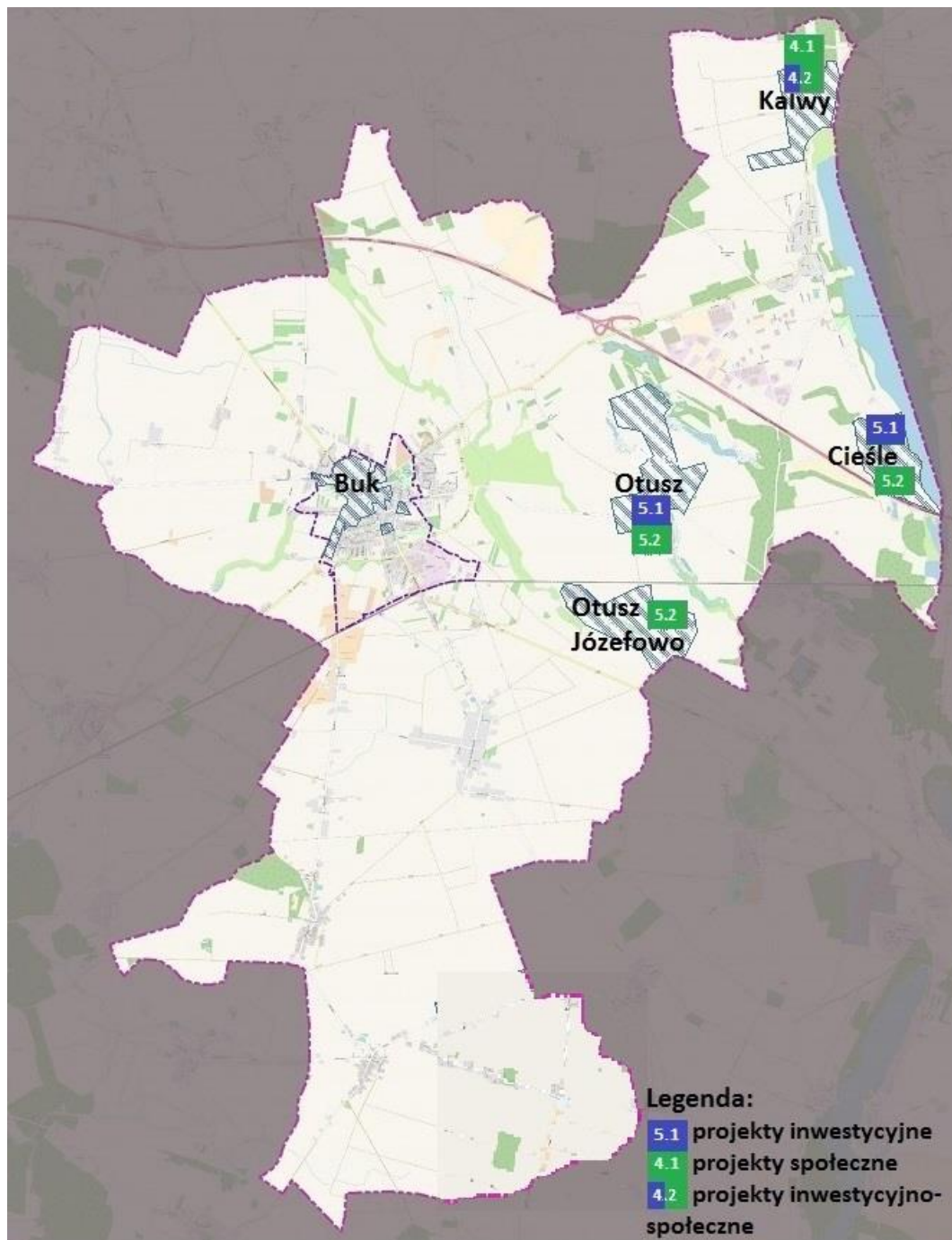
Rysunek 25. Rozmieszczanie projektów rewitalizacyjnych na podobszarach w m. Buk.



Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map.



Rysunek 26. Rozmieszczanie projektów rewitalizacyjnych na podobszarach wiejskich w gm. Buk.



Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map.

Interwencja zostanie podjęta przede wszystkim wobec obiektów i obszarów kluczowych z uwagi na tożsamość i integrację społeczności gminy, a także codzienne funkcjonowanie lokalnej gospodarki. W Programie starano się powiązać projekty infrastrukturalne ze społecznymi w ramach skoordynowanych przedsięwzięć.

Wskazać można również projekty komplementarne realizowane przez Gminę na obszarze rewitalizacji oraz w bezpośrednim związku z tym obszarem, a które odnoszą się do zakresu Programu:

- „Termomodernizacja i modernizacja energetyczna budynków podlegających miastu i gminie” w ramach realizacji Programu Gospodarki Niskoemisyjnej. Zadanie obejmuje wszystkie obiekty użyteczności publicznej podlegające Gminie. Koszt szacuje się na 1 800 000 zł,
- Budowa ścieżki rowerowej o długości 1,6 km Kalwy - Niepruszewo (wzdłuż jeziora Niepruszewskiego) na kwotę 1 000 000 zł,
- Rozwój systemu ścieżek rowerowych i spacerowych oraz poprawa ich jakości (500 000 zł),
- Zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dla transportu pieszego, rowerowego i komunikacji publicznej (500 000 zł).

Wykonanie tych zadań jest opóźnione w stosunku dla przyjętych założeń.

### Komplementarność problemowa

Komplementarność problemowa projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk będzie polegać na wzajemnym uzupełnianiu tematycznym, co oznacza, iż poszczególne projekty będą oddziaływać na rozwój obszaru rewitalizacji w sferze społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, a pośrednio gospodarczej i środowiskowej.

Wśród projektów rewitalizacyjnych największą liczbę stanowią te, dla których kluczową dziedziną jest integracja społeczna i poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji. Projekty w tym zakresie będą realizowane głównie w oparciu o istniejące obiekty i przestrzenie publiczne, podlegające modernizacji. Ścisłe powiązania występują pomiędzy projektami infrastrukturalnymi z zakresu kultury i integracji społecznej, a działaniami aktywizującymi społeczność lokalną w tej sferze. Komplementarne i uzupełniające do tych działań są projekty z zakresu poprawy stanu budynków, przyległego terenu oraz placów miejskich.

Zgodnie z podstawowymi założeniami rewitalizacji, kluczowa dla sukcesu jej przeprowadzenia jest koncentracja na potrzebach społecznych i rozwiązywaniu problemów związanych niedostatkami integracji społecznej i obniżającą się atrakcyjnością obszaru do zamieszkania. Projekty inwestycyjne (czyli te, które dotyczą inwestycji budowlanych) powinny wykazywać się komplementarnością z projektami społecznymi. W niniejszym dokumencie zostały zintegrowane w ramach przedsięwzięć, gdzie też starano się czytelnie określić odniesienie do zasadniczych celów rewitalizacji. Dwa z projektów mają integralny charakter inwestycyjno-społeczny. W tabeli poniżej przedstawiono syntetycznie te korelacje.

Tabela 22. Powiązanie projektów inwestycyjnych z projektami społecznymi.

Przedsię- wzięcie	Nazwa przedsięwzięcia	Sposób zapewnienia komplementarności projektów inwestycyjnych z projektami społecznymi
1	Klub Seniora łączy pokolenia	Projekt 1.1 Przystosowanie budynku po byłej szwalni na potrzeby społeczno–kulturalno–edukacyjne - inwestycyjny Projekt 1.2 Bukowskie Centrum Integracji i Rewitalizacji Społecznej - społeczny
2	Szkoła na wyższym poziomie	Projekt 2.1 Zagospodarowanie poddasza w najstarszej części budynku szkoły na potrzeby dzieci i młodzieży - inwestycyjny Projekt 2.2 „Ocalić od zapomnienia” – społeczny Projekt 2.3 Spotkania z wyobraźnią - społeczny
3	Nowe życie starego Buku	Projekt 3.1 Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego Placu Przemysława (ryнку) w Buku – inwestycyjno-społeczny Projekt 3.2 Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego zabytkowego założenia urbanistycznego miasta Buku poprzez opracowanie aplikacji mobilnej - społeczny Projekt 3.3 Remont i przebudowa budynków oraz zagospodarowanie przyległych terenów - inwestycyjny Projekt 3.4 Przywrócenie budynkowi wartości użytkowych i estetycznych - inwestycyjny Projekt 3.5 Renowacja budynku znajdującego się na terenie ochrony urbanistycznej - inwestycyjny
4	Kalwy to brzmi dumnie	Projekt 4.1 Wiejski zespół perkusyjny przy świetlicy w Kalwach - społeczny Projekt 4.2 Przebudowa i nowa oferta świetlicy w Kalwach - inwestycyjno-społeczny
5	Odnowa sołectw Cieśle i Otusz	Projekt 5.1 Odnowa budynków mieszkalnych w Otuszu i Cieślach – inwestycyjny Projekt 5.2 Integracja społeczeństwa wiejskiego - społeczny

Źródło: opracowanie własne.

### Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna oznacza konieczność zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który umożliwi efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz komplementarność i spójność procedur.

W tym celu określając system zarządzania i monitoringu Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk starano się ściśle związać go z systemem zarządzania przyjętym w instytucjach Gminy. Zabieg ten wpłynie na przejrzystość i zapewnienie koordynacji prowadzonej polityki rozwoju gminy na różnych poziomach operacyjnych, zapewniając tym samym realne osadzenie polityki rewitalizacyjnej w pakiecie działań strategicznych prowadzonych przez gminę. Wysoki poziom elastyczności systemu zarządzania projektami rozwojowymi dostosowany do bieżących uwarunkowań wewnętrznych, możliwości budżetowych, jak i dynamicznie zmieniającej się sytuacji politycznej, gospodarczej i społecznej w otoczeniu gminy zapewnia wysoką efektywność procesu inwestycyjnego i jego odpowiedzialne (finansowo i organizacyjnie) wdrażanie.

### Komplementarność międzyokresowa

W polityce rewitalizacyjnej dla obszaru gminy istnieje pewna kontynuacja działań. Działania stricte rewitalizacyjne prowadzone były dotąd na terenie Miasta Buk na podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Buk na lata 2011 – 2015. Dokument został przyjęty uchwałą Nr LVII/372/10 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 28 października 2010 r.

Głównym celem głównym tego programu było „Wyeksponowanie krajobrazu kulturowego i dziedzictwa miasta, zwiększenie jego atrakcyjności oraz poprawa życia mieszkańców poprzez odnowę zdegradowanego obszaru miejskiego”.

Realizowano między innymi działania takie jak:

- Odnowa historyczno–urbanistycznego układu Miasta Buk (wpisanego do rejestru zabytków)
  - Rewitalizacja obejmowała: zieleń, odnowienie nawierzchni ulic i chodników (likwidacja nawierzchni asfaltowej, wymiana nawierzchni chodników; ul. Poznańska miała zostać przekształcona w deptak – ul. Poznańska), odnowę lub przywrócenie wartości zabytków, nowe oświetlenie, budowę parkingów, budowę kanalizacji sanitarnej.
  - I etap:
    - przywrócenie stanu pierwotnego Placu Przemysława (czeka na realizację)
    - odnowienie nawierzchni jezdni i chodników oraz innych elementów ulic: Mury (od Dworcowej do Bohaterów Bukowskich – strona południowa), Kościelna, Poprzeczna, Ratuszowa; działania zostały zrealizowane.
  - II etap:
    - odnowienie nawierzchni jezdni i chodników oraz innych elementów ulic: Mury (od Dworcowej do Bohaterów Bukowskich – strona północna), Tylna, Rzeźnicka, Plac Garncarski, Zdrojowa, Zenktelea, Bohaterów Bukowskich (od ul. Grodzkiej do Pl. Przemysława); działania czekają na realizację.
- Renowacja budynków mieszkaniowych zlokalizowanych w obszarze historyczno – urbanistycznego układu Miasta Buk
  - Rewitalizacja miała objąć odnowę elewacji (remont) 20 budynków. Część obiektów doczekała się nowego wizerunku

Plac zabaw przy świetlicy w Kalwach został w roku 2012 doposażony w nowe, atestowane urządzenia.

Miejscowość Otusz była objęta w latach 2007-2013 Programem Odnowy Miejscowości w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. W ostatnich latach było realizowane, przewidziane w Programie Odnowy, zadanie „Budowa centrum wsi Otusz”, na które składały się:

- przebudowa i remont pomieszczeń obiektu świetlicy o prawidłowy zespół pomieszczeń sanitarnych oraz pomieszczenia kuchni, wraz z szeregiem prac na zewnątrz budynku, związanych także z zagospodarowaniem terenu,
- prace na stadionie i w sąsiedztwie obiektu:
  - wykonanie piłkochwyłów o wysokości 6,0 m,
  - wykonanie ogrodzenia z siatki o wysokości 1,5 m.
  - wykonanie chodnika.

Pozostałe zadanie zapisane w Programie Odnowy (budowa ścieżek rowerowych do Buku i na dworzec oraz oczyszczenie i zagospodarowanie oczka wodnego) nie zostały jak dotąd zrealizowane.

## Indykatywne ramy finansowe

W tabeli poniżej przedstawiono zestawienie szacowanych kosztów poszczególnych projektów zapisanych w Programie. Koszty są szacunkowe, ponieważ poszczególne kwoty mogą się zmienić na etapie zanim projekty zostaną uszczegółowione i zrealizowane.

Tabela 23. Indykatywne ramy finansowe.

Numer i tytuł przedsięwzięcia/projektu	Szacowana wartość projektu (PLN)	Źródła finansowania
<b>Przedsięwzięcie nr 1 Klub Seniora łączy pokolenia</b>	-	
<i>Projekt 1.1 Przystosowanie budynku po byłej szwalni na potrzeby społeczno–kulturalno–edukacyjne</i>	6 000 000 zł	EFRR 5 100 000 zł Środki własne Gminy 900 000 zł
<i>Projekt 1.2 Bukowskie Centrum Integracji i Rewitalizacji Społecznej</i>	260 000 zł	EFS 221 000 zł Środki własne Gminy 39 000 zł
<b>Przedsięwzięcie nr 2 Szkoła na wyższym poziomie</b>	-	
<i>Projekt 2.1 Zagospodarowanie poddasza w najstarszej części budynku szkoły na potrzeby dzieci i młodzieży</i>	1 000 000 zł	EFRR 850 000 zł Środki własne Gminy 150 000 zł
<i>Projekt 2.2 „Ocalić od zapomnienia” – warsztaty dla dzieci i młodzieży szkolnej</i>	40 000 zł	EFS 34 000 zł Środki własne Gminy 6 000 zł
<i>Projekt 2.3 Spotkania z wyobraźnią</i>	10 500 zł	EFS 8 925 zł Środki własne Gminy 1 575 zł
<b>Przedsięwzięcie nr 3 Nowe życie starego Buku</b>	-	
<i>Projekt 3.1 Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego Placu Przemysława (ryнку) w Buku</i>	6 450 000 zł	EFRR+EFS 5 482 500 zł Środki własne Gminy 967 500 zł
<i>Projekt 3.2 Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego zabytkowego założenia urbanistycznego miasta Buku poprzez opracowanie aplikacji mobilnej</i>	36 000 zł	EFS 30 600 zł Środki własne Gminy 5 400 zł
<i>Projekt 3.3 Remont i przebudowa budynków oraz zagospodarowanie przyległych terenów</i>	800 000 zł	EFRR 680 000 zł Środki własne inwestorów 120 000 zł
<i>Projekt 3.4 Przywrócenie budynkowi wartości użytkowych i estetycznych</i>	40 000 zł	EFRR 34 000 zł Środki własne inwestorów 6 000 zł
<i>Projekt 3.5 Renowacja budynku znajdującego się na terenie ochrony urbanistycznej</i>	100 000 zł	EFRR 85 000 zł Środki własne inwestorów 15 000 zł
<b>Przedsięwzięcie nr 4 Kalwy to brzmi dumnie</b>	-	
<i>Projekt 4.1 Wiejski zespół perkusyjny przy świetlicy w Kalwach</i>	35 000 zł	EFS 29 750 zł Środki własne Gminy



		5 250 zł
<i>Projekt 4.2 Przebudowa i nowa oferta świetlicy w Kalwach</i>	676 500 zł	EFRR+EFS 575 025 zł Środki własne Gminy + ewentualne dofinansowanie PROW 101 475 zł
<b>Przedsięwzięcie nr 5 Odnowa sołectw Cieśle i Otusz</b>	-	
<i>Projekt 5.1 Odnowa budynków mieszkalnych w Otuszu i Cieślach</i>	900 000 zł	EFRR 765 000 zł Środki własne inwestorów 135 000 zł
<i>Projekt 5.2 Integracja społeczeństwa wiejskiego</i>	10 000 zł	EFS 8 500 zł Środki własne Gminy 1 500 zł

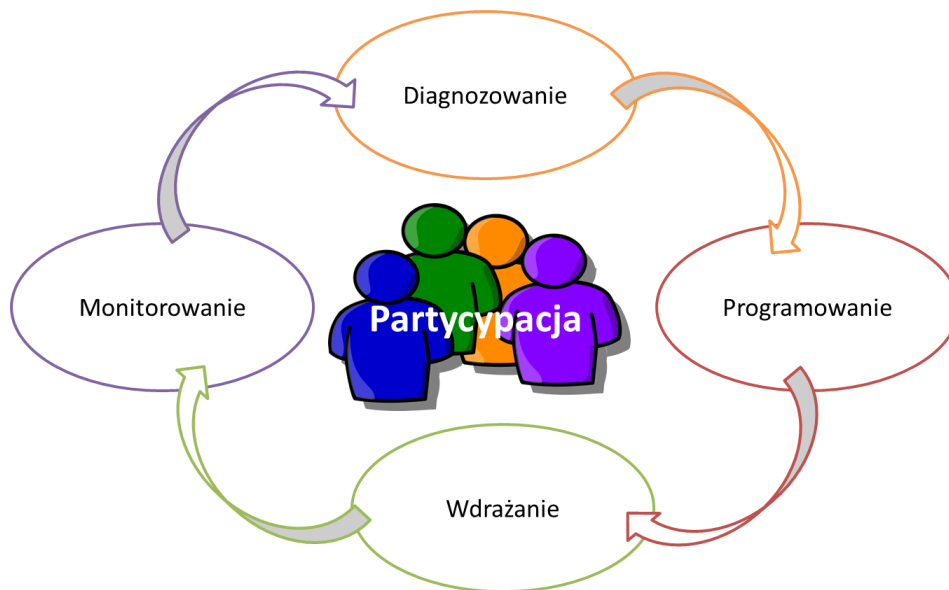
Źródła: opracowanie własne na podstawie otrzymanych kart projektów.

## Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji

### Przyjęte podstawowe zasady partycypacji

Partycypacja społeczna Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk rozumiana jako proces będzie realizowana na etapie przygotowania Programu i jego aktualizowania oraz na etapie realizacji, w tym oceny Programu.

Przedstawiony niżej schemat ukazuje rolę partycypacji jako cykliczne uczestnictwo w procesie rewitalizacji. Udział społeczeństwa powinien być zapewniony przy identyfikacji kluczowych problemów i potrzeb oraz projektów rewitalizacyjnych. Po uchwaleniu Programu i rozpoczęciu wdrażania projektów rewitalizacji partnerzy społeczni są bezpośrednio włączani w realizację projektów, pośrednio uczestniczą w konsultowaniu szczegółowych rozwiązań proponowanych w projektach rewitalizacyjnych lub stają się głównymi odbiorcami realizowanych działań i z tego punktu widzenia uczestniczą w procesie rewitalizacji. Ważną rolę odgrywa partycypacja także na etapie monitorowania i oceny efektów podejmowanych działań.



Z uwagi na zakres tematyczny Programu krąg interesariuszy jest rozległy i otwarty. Do podstawowych kategorii interesariuszy należeć będą:

- Gmina Buk i jej jednostki organizacyjne (w tym w szczególności Biblioteka i Kino, ale także Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury),
- mieszkańcy gminy, w tym przede wszystkim mieszkańcy obszaru rewitalizacji,
- mieszkańcy spoza terenu gminy, którzy planują osiedlić się na tym terenie oraz turyści odwiedzający gminę,
- przedsiębiorcy i osoby zainteresowane rozpoczęciem działalności gospodarczej na terenie Miasta i Gminy Buk,
- organizacje pozarządowe działające na terenie gminy, prowadzące działania aktywizujące lokalną społeczność,
- inne podmioty zainteresowane realizacją Lokalnego Programu Rewitalizacji

Kluczową, spajającą rolę będą odgrywać w tym procesie władze lokalne oraz pracownicy Urzędu Miasta i Gminy oraz gminnych jednostek organizacyjnych (którzy w przeważającej mierze także są mieszkańcami gminy). Władze gminy inicjują proces rewitalizacji oraz tworzą ramy formalne i organizacyjne do przeprowadzenia zaplanowanych działań, w tym także do uczestnictwa zainteresowanych mieszkańców i innych podmiotów.

### Etap przygotowania (diagnozowanie i programowanie)

Prace nad przygotowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk oparte były na współpracy z grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością i instytucjami działającymi w obszarze rewitalizacji.

Podczas opracowania dokumentu wykorzystano następujące formy włączenia interesariuszy:

- Nabór projektów,
- Konsultacje pisemne i telefoniczne,
- Spotkania konsultacyjne otwarte.

W pierwszej kolejności udostępniono pracownikom Urzędu Miasta i Gminy, a poprzez Urząd Gminy – zainteresowanym osobom - materiały dotyczące podstawowych zasad rewitalizacji oraz

wytycznych naboru projektów rewitalizacyjnych na podstawie WRPO 2014+. Następnie udostępniono wstępną wersję ogólnej części diagnozy czynników i zjawisk kryzysowych wraz z propozycją wskazania obszarów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji. Wyniki delimitacji opublikowano na stronie internetowej gminy. Obszar rewitalizacji został wyznaczony w porozumieniu z władzami Gminy.

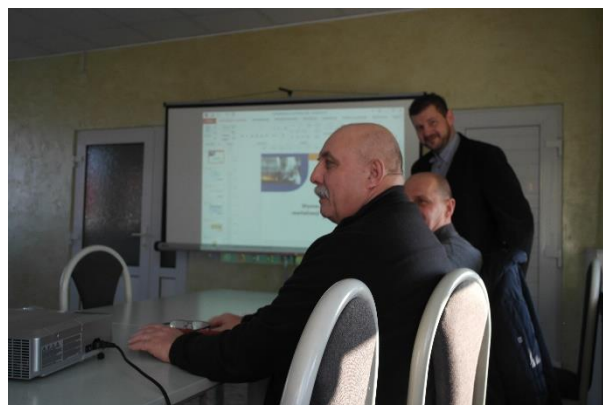
### Nabór projektów, konsultacje pisemne i telefoniczne

Na podstawie diagnozy ogólnej oraz dokonanej delimitacji ogłoszono nabór projektów poprzez publikację na stronie internetowej gminy, a także przez ogłoszenie w sposób zwyczajowo przyjęty w gminie. Nabór trwał w dniach 2-14.02.2018 r. Do przedstawiania propozycji projektów służyły karty projektów (fiszek). Na bazie podjętych konsultacji otrzymano 14 pomysłów projektów. Propozycje były na bieżąco konsultowane w formie konsultacji pisemnych (zwłaszcza drogą elektroniczną), a na życzenie – telefonicznych.

### Spotkania konsultacyjne otwarte

Na podstawie uzyskanych w opisanej powyżej stałej wymianie informacji oraz dokonanej diagnozy i delimitacji, odbyła się w dniu 8.02.2018 r. wizja lokalna obszaru rewitalizacji, a następnie spotkanie konsultacyjne w Urzędzie Miasta i Gminy w Buku. Spotkanie miało charakter warsztatu, którego tematem było praktyczne wykorzystanie przedstawionej wiedzy na temat procesu rewitalizacji, w szczególności w zakresie określenia wizji obszaru i celów rewitalizacji, a także omówienia wstępnych pomysłów projektów. Była możliwość prezentacji multimedialnej. W spotkaniu wzięło udział 15 osób, reprezentujących samorząd gminy i samorządy pomocnicze, pomysłodawcy projektów i zainteresowani mieszkańcy oraz przedsiębiorcy. Spotkanie było okazją do konsultowania pomysłów projektów bezpośrednio z pomysłodawcami przez dyskusję i bieżącą weryfikację, korektę fiszek.

*Zdjęcie 51-52. Uczestnicy spotkania warsztatowego w dniu 8.02.2018 r.*



*Fot. własne.*

### Etap wdrażania

Dla podniesienia efektywności rewitalizacji konieczne jest silne i trwałe partnerstwo między różnymi podmiotami zaangażowanymi w prowadzenie procesu rewitalizacji, a szczególnie we wdrażanie i ocenę efektów programu rewitalizacji. Kontrolę obywatelską nad prawidłową realizacją niniejszego Programu będą pełnić lokalni liderzy, przedstawiciele organizacji społecznych i pozarządowych, instytucji publicznych, przedsiębiorstw, instytucji otoczenia biznesu, w tym

pomysłodawcy projektów. Angażowani oni będą w konsultacje poszczególnych projektów rewitalizacyjnych (tu szczególną rolę pełnić będą pomysłodawcy projektów) oraz na etapie oceny realizacji całego Programu. Formalne funkcje będzie pełnił Burmistrz Miasta i Gminy Buk, który po uchwaleniu LPR przejmie funkcje na etapie wdrażania. Rozważyć można powołanie stosownego grona – zespołu wspomagającego prace organów gminy w zakresie wdrażania LPR. Gremium takie nie będzie jednak miało kompetencji kontrolnych i bezpośrednio zarządczych; może jednak pomóc w komunikacji na temat podejmowanych działań między instytucjami samorządu i zainteresowanymi mieszkańcami. Taka forma prac umożliwi poza tym bardziej wieloaspektowe spojrzenia na podejmowane działania, co szczególnie jest ważne w kontekście oceny stopnia i sposobu realizacji założeń Programu, w działaniach monitorujących.

Nad prawidłowym przebiegiem wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk czuwać będą pracownicy merytoryczni Urzędu Miasta i Gminy, a szczególnie referaty: Mienia i Gospodarki Komunalnej oraz Inwestycji i Planowania.

### Etap monitorowania

Burmistrz Miasta i Gminy Buk wraz z podległymi sobie pracownikami będzie współpracował z jednostkami, które będą głównym wykonawcą przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Równoległe zaangażowanie pomysłodawców projektów oznaczać będzie, że proces rewitalizacji pozostanie pod stałym „dozorem”. Regularnie wykonawcy przedsięwzięć będą przedstawiać postępy prac oraz osiągnięte wyniki. Monitoring i ocena realizacji całego Programu będą raportowane, a raporty podlegały ocenie Rady Gminy. Etap monitorowania – także w kontekście partycypacji społecznej - został opisany w rozdziale „System monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu”.

### System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji

Wdrożenie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk zacznie się poprzez przyjęcie w drodze uchwały przez Radę Miejską. Taki tryb zastosowany zostanie również przy dokonywaniu wszelkich poprawek i aktualizacji niniejszego dokumentu. Do Rady będą ponadto składane dokumenty ewaluacyjne, sprawozdania okresowe oraz raport końcowy wykonania Programu.

Za wdrażanie, monitoring i oraz zlecenie ewaluacji Programu odpowiadać będzie Burmistrz Miasta i Gminy Buk, który będzie delegował zadania odpowiednim referatom. Kierownicy referatów, którym powierzono zadania, na podstawie aktualnej sytuacji w gminie, będą przedkładać Burmistrzowi rekomendacje zmian i okresowych aktualizacji Programu. Następnie Burmistrz może przedłożyć stosowne rekomendacje Radzie Gminy wraz ze sprawozdaniem okresowym, lub w wyjątkowych sytuacjach poza tym trybem.

Nad wdrażaniem poszczególnych projektów pracować będą odpowiednie podmioty zaangażowane w ich realizację. Projekty realizowane będą przy udziale pracowników odpowiednich komórek organizacyjnych. Część projektów realizowana będzie przy udziale innych instytucji (np. Biblioteki i Kina) i organizacji pożytku publicznego.

Kluczowe działania niezbędne do wdrożenia zapisów Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk obejmują:

Tabela 24. System wdrażania Programu.

Działanie	Odpowiedzialność / termin
<p><b>Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych podstawowych, zawartych w programie rewitalizacji, niezwłocznie po uchwaleniu tego programu, do załącznika do wieloletniej prognozy finansowej gminy. Jeżeli dane dotyczące tych przedsięwzięć nie są wystarczające do wpisania ich do wieloletniej prognozy finansowej, Rada Miasta i Gminy wprowadza przedsięwzięcia do tej prognozy niezwłocznie po ustaleniu niezbędnych danych.</b></p>	<p>Rada Miasta i Gminy, Burmistrz Miasta i Gminy Buk III 2018</p>
<p><b>Opracowywanie dokumentacji technicznej dla projektów wpisanych do programu rewitalizacji, kosztorysów, uzyskiwanie wszelkich pozwoleń.</b></p> <p><b>Opracowanie studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych oraz niezbędnych załączników.</b></p> <p>Zgodnie z harmonogramami opracowywania, składania, realizacji i rozliczenia poszczególnych projektów na współfinansowanie zadań.</p>	<p>Podmioty realizujące zadania ujęte w programie rewitalizacji III 2018, dalej na bieżąco</p>
<p><b>Ocena aktualności i stopnia realizacji programu rewitalizacji, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie.</b></p> <p><b>W przypadku stwierdzenia, że program rewitalizacji wymaga zmiany Burmistrz występuje do Rady Miasta i Gminy z wnioskiem o jego zmianę.</b></p>	<p>Burmistrz Miasta i Gminy Buk na bieżąco, szczególnie na podstawie wskaźników za 2020 r.</p>
<p><b>Uzupełnienie i rozszerzanie programu rewitalizacji o nowe zadania zgłaszane przez instytucje, organizacje i firmy działające na obszarze objętym programem rewitalizacji, w tym także o zadania gminy.</b></p>	<p>Burmistrz Miasta i Gminy Buk, podmioty zamierzające realizować przedsięwzięcia rewitalizacyjne w oparciu o zaktualizowany program rewitalizacji, w zależności od potrzeb, najlepiej w ustalonych okresach</p>
<p><b>Działania Public Relations, bieżąca i stała komunikacja z mieszkańcami gminy odnośnie założeń rewitalizacji, postępów w realizacji przedsięwzięć</b></p>	<p>Burmistrz Miasta i Gminy Buk,</p>

<p><b>rewitalizacyjnych oraz efektów.</b></p> <p><b>Zbieranie i analizowanie zgłaszanych przez społeczność gminy uwag, opinii, wniosków.</b></p> <p><b>Działania komunikacyjne realizowane za pośrednictwem narzędzi komunikacyjnych gminy, lokalnych mediów, ewentualnego zespołu koordynującego oraz podmiotów realizujących przedsięwzięcia rewitalizacyjne.</b></p>	<p>podmioty realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne.</p> <p>na bieżąco przez cały okres realizacji i ewaluacji</p>
---	--

*Źródło: opracowanie własne.*

## System monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu

### System monitoringu programu rewitalizacji

W celu zapewnienia efektywności realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk niezbędny jest system monitoringu oraz ewaluacji. Monitoring i ewaluacja LPR polegać będzie na cyklicznym i okresowym przeprowadzeniu oceny realizacji poszczególnych działań zapisanych w dokumencie oraz decydowaniu się na aktualizację bądź zmiany w związku ze zmieniającą się sytuacją w gminie oraz kontrolowaniu zasadności i efektywności przeznaczonych na rewitalizację środków finansowych

Zatwierdzając program rewitalizacji, Burmistrz Miasta i Gminy Buk zobowiązuje się do nadzorowania monitoringu Programu. Jednocześnie Burmistrz będzie współpracował z partnerami zaangażowanymi w działania rewitalizacyjne i przedkładał stosowne sprawozdania na posiedzeniach Rady Miasta i Gminy.

System monitoringu jest niezbędny elementem Programu, pozwalającym utrzymywać stały nadzór nad jego realizacją i zapobiegającym, z biegiem czasu nieuniknionej, dezaktualizacji jego założeń.

Wszystkie podmioty, których przedsięwzięcia zostały ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta i Gminy Buk będą zobowiązane do składania raportów monitoringowych do Burmistrza.

Ewaluacja Programu będzie zlecana podmiotom zewnętrznym. Zadanie to będzie polegało na agregowaniu raportów monitoringowych z projektów w jeden raport i przeprowadzaniu w regularnych okresach (co najmniej w 2021 i 2024 r.) ewaluacji LPR i przygotowanie raportu zawierającego:

- zestawienie przyjętych w LPR przedsięwzięć podstawowych i uzupełniających ze statusem: „zakładane do realizacji”, „w trakcie realizacji” lub „zrealizowane”, w zależności od aktualnego postępu rzeczowego,
- zestawienie wskaźników do osiągnięcia w przedsięwzięciach wykonanych i niewykonanych,
- zestawienie wskaźników osiągniętych w przedsięwzięciach wykonanych,
- informację merytoryczną na temat realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych i wykonanych wskaźników, w tym informacja na temat problemów w realizacji projektów i przyczyn



niewykonania projektów,

- zestawienie finansowe wykonanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- analizę poziomu wskaźników wykorzystanych na etapie delimitacji obszarów zdegradowanych,
- rekomendację zapisów przyszłych.

System monitoringu programu rewitalizacji obejmuje 4 płaszczyzny:

1. Monitorowanie podstawowych parametrów programu rewitalizacji na etapie przyjęcia programu oraz późniejszych jego aktualizacji,

wskaźniki:

- Liczba ludności obszaru rewitalizacji,
- Udział liczby ludności obszaru rewitalizacji w liczbie ludności gminy ogółem (w %),
- Powierzchnia obszaru rewitalizacji,
- Udział powierzchni obszaru rewitalizacji w powierzchni gminy ogółem (w %).

2. Monitorowanie stopnia realizacji celów określonych w programie rewitalizacji (z częstotliwością 3-letnią),

Lista wskaźników monitorowania realizacji celów została zamieszczona w tabeli poniżej.

Tabela 25. Lista wskaźników monitorowania celów rewitalizacji.

Cel	Wskaźniki (liczone dla obszaru rewitalizacji)	Rok bazowy (2016)	Rok docelowy (2023)
<b>I. Wzrost integracji społecznej i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dynamika ludności</li> <li>• Odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym</li> <li>• Liczba bezrobotnych</li> <li>• Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej</li> <li>• Liczba uczestników prelekcji, spotkań i wykładów</li> <li>• Liczba użytkowników miejskich aplikacji mobilnych</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• -2,5%<sup>45</sup></li> <li>• 21,5%<sup>46</sup></li> <li>• 40</li> <li>• 233</li> <li>• 600</li> <li>• nie dotyczy</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• 4%<sup>47</sup></li> <li>• 20,5%</li> <li>• 20</li> <li>• 130</li> <li>• 1 000</li> <li>• 1 000</li> </ul>
<b>II. Udostępnienie nowych obiektów i przestrzeni integracji społecznej</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Liczba obiektów, którym nadano nowe funkcje</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• nie dotyczy</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• 4</li> </ul>

<sup>45</sup> Dotyczy lat 2013-2016

<sup>46</sup> Stan na II.2018 r.

<sup>47</sup> Prognoza zmiany w latach 2017-2023

	społeczne		
	<ul style="list-style-type: none"> <li>Liczba odnowionych budynków mieszkalnych i usługowych</li> <li>Liczba uczestników koncertów i wydarzeń plenerowych<sup>48</sup></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>nie dotyczy</li> <li>5 500</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>19</li> <li>6 650</li> </ul>

Źródło: opracowanie własne.

3. Monitorowanie skutków realizacji programu poprzez analizę aktualnego poziomu wskaźników wykorzystywanych na etapie delimitacji obszarów rewitalizacji (z częstotliwością 3-letnią),

Wskaźnik delimitacyjny (pierwsze badanie w 2021 r.)	Oczekiwana wartość
Dynamika ludności 2020/2016	1%
Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2018 r.	21%
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2018 r.	190
Frekwencja w wyborach samorządowych 2018 r.;	55%
Liczba mieszkańców przypadających na 1 obiekt infrastruktury społecznej, sportowej i rekreacyjnej	138
Odsetek długości dróg o nawierzchni nieasfaltowej w 2018 r.	55%

Monitorowane będą także zmiany w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej obszaru rewitalizacji dotyczące zagadnień przedstawionych w diagnozie pogłębionej w formie opisowej. Badania mogą być przeprowadzone w formie list obecności, dokumentacji zdjęciowych, ankiet dotyczących ocen jakości życia w miejscowości, warunków prowadzenia działalności gospodarczej, ocen nowych przestrzeni publicznych, oferty kulturalnej. Warto skoordynować w czasie takie badania jakościowe z powyżej proponowanymi ocenami ilościowymi.

4. Bieżące monitorowanie poziomu wdrażania programu rewitalizacji (z częstotliwością półroczną), jak również informacje niezbędne w zakresie monitorowania programów rewitalizacji na potrzeby sprawozdawczości WRPO 2014+.

### Sposoby oceny programu rewitalizacji

Ocena Programu Rewitalizacji powierzona została Burmistrzowi Miasta i Gminy Buk. Każdy z projektów opisany zostanie w „karcie oceny realizacji”, która zawierać będzie m.in.: zestawienie wskaźników ilościowych i jakościowych dla projektów.

Do ewaluacji Programu Rewitalizacji posłuży wnikliwa analiza wszystkich kart oceny realizacji projektów oraz prowadzony monitoring. Bardzo istotne są: natychmiastowe reagowanie na

<sup>48</sup> W skali gminy

zmieniające się warunki, bieżący przegląd realizacji zadań oraz wspomaganie aktualnych i potencjalnych partnerów działań rewitalizacyjnych. Jeśli okoliczności nie zmienią się znacząco, pierwsza tura ewaluacji powinna zostać przeprowadzona 3 lata po uchwaleniu Programu. ocenę stopnia realizacji zakładanych celów rewitalizacji, stopień, zakres oraz trwałość zmian jakie zaszły na obszarze objętym rewitalizacją na skutek wdrażania programu, a także sprawność i skuteczność zarządzania tym procesem.

3 lata to krótki okres, aby oczekiwać znacznych zmian, jednak wystarczający, aby określić, czy Program wymaga aktualizacji. Raport ewaluacyjny zostanie sporządzony na podstawie zestawień danych i informacji z monitoringu oraz na podstawie dodatkowych analiz. Zauważone zmiany wskaźników oraz obserwowanej sytuacji w sferze społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, technicznej i środowiskowej pozwolą określić, w jakim ewentualnie zakresie Program wymaga aktualizacji.

Brak oczekiwanych zmian w obszarze rewitalizacji będzie skutkowało podjęciem decyzji o aktualizacji założeń LPR. Rekomendacje w tym zakresie zostaną przedstawione Burmistrzowi na podstawie prowadzonych badań monitoringowych i ewaluacyjnych. Burmistrz w takim przypadku podejmuje decyzję o aktualizacji. Po jej zakończeniu, Program zostanie ponownie uchwalony.

Aktualizacja będzie przeprowadzona również w sytuacji zidentyfikowania nowych projektów rewitalizacyjnych mogących mieć wpływ na realizację celów.

Dokonana ewaluacja stanowić będzie cenny materiał analityczny umożliwiający wskazanie działań naprawczych w procesie rewitalizacji (o ile taka potrzeba zostanie zdiagnozowana) oraz zaprogramowanie kolejnych działań rewitalizacyjnych, które powinny zostać ujęte w zaktualizowanym programie rewitalizacji lub innym, równoważnym dokumencie, którego przedmiotem będzie polityka rewitalizacyjna Gminy.

W przypadku stwierdzenia, że LPR wymaga zmiany, Burmistrz Miasta i Gminy Buk wystąpi do Rady Miasta z prośbą o jego zmianę. Do wniosku załączona zostaje raport z ewaluacji lub uzasadnienie wynikające z konieczności wprowadzenia nowych projektów rewitalizacyjnych. Zmiana programu rewitalizacji następuje w trybie, w jakim on jest uchwalany<sup>49</sup>, czyli:

- Wykonanie projektu aktualizacji dokumentu,
- Przeprowadzenie konsultacji społecznych proponowanych zmian (w zależności od zakresu aktualizacji przewiduje się różne formy konsultacji, minimalna forma to konsultacje pisemne za pośrednictwem strony internetowej, w przypadku szerszego zakresu aktualizacji planuje się przeprowadzenie spotkań konsultacyjnych),
- Wprowadzenie zmian w aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji pochodzących z konsultacji społecznych,
- Przedłożenie Radzie Miasta i Gminy przez Burmistrza projektu zaktualizowanego programu rewitalizacji,
- Uchwalenie aktualizacji programu.

---

<sup>49</sup> o ile nie ulegną zmianie podstawy prawne

## Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

Decyzję o przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko podejmuje organ opracowujący projekt dokumentu sam, bądź w uzgodnieniu z właściwym organem środowiskowym. Burmistrz Miasta i Gminy Buk uznał, że projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Buk na lata 2018-2023 nie jest dokumentem planistycznym, o których mowa w art. 46 pkt. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (dalej ustawy ooś), ani dokumentem sektorowym, które zostały wymienione w art. 46 pkt. 2 ustawy ooś. Zatem w stosunku do projektu dokumentu rozpatrywano potrzebę przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w trybie art. 47 ustawy ooś.

Projekt dokumentu może podlegać strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko zgodnie z art. 47 ustawy ooś, jeżeli organ opracowujący projekt dokumentu w uzgodnieniu z właściwym organem, o którym mowa w art. 57 (w tym przypadku z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Poznaniu) stwierdzi, że wyznacza on ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, lub że realizacja postanowień tego dokumentu może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko. Oznacza to, że Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny nie uzgadnia braku konieczności przeprowadzenia procedury oddziaływania na środowisko na podstawie art. 47. Dlatego brak podstawy do uzyskania opinii tego organu.

Przy rozważaniu konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu LPR Burmistrz projekt pod uwagę uwarunkowania, o których mowa w art. 49 ustawy ooś i przeanalizował zapisy projektowanego dokumentu pod kątem ewentualnego spełnienia kryteriów kwalifikujących do przeprowadzenia strategicznej oceny na środowisko. Na podstawie dokonanej oceny organ opracowujący stwierdził (w porozumieniu z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska), że w projekcie LPR nie znalazły się zapisy pozwalające na realizację przedsięwzięć bądź działań mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (w rozumieniu przepisów ustawy ooś, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz załączników I i II dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko).

### Spis ilustracji

Rysunek 1. Mapa gminy Buk. ....	4
Rysunek 2. Ruch naturalny ludności (w ‰) w mieście i gminie Buk w latach 2010-2016. ....	19
Rysunek 3. Ogólny współczynnik małżeństw na 1000 ludności w latach 2010 – 2016.....	19
Rysunek 4. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w latach 2010 – 2016. ....	20
Rysunek 5. Saldo migracji w gminie Buk w latach 2010 - 2016 (w ‰).....	21
Rysunek 6. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w gminie Buk w latach 2010-2016. ....	22
Rysunek 7. Dynamika wzrostu obciążenia demograficznego na terenie gminy Buk w latach 2010 – 2016.....	23
Rysunek 8. Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców w gminie Buk w latach 2010 – 2015 na tle województwa wielkopolskiego i Polski.....	25
Rysunek 9. Liczba oddawanych mieszkań w mieście i gminie Buk w latach 2010-2016. ....	26

Rysunek 10. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Buk w latach 2010 – 2016.....	27
Rysunek 11. Zasięg korzystania z pomocy społecznej w gminie Buk w latach 2010 – 2016.....	28
Rysunek 12. Wydatki w Dziale 851- Ochrona zdrowia w złotych w gminie Buk w latach 2010 – 2016.....	29
Rysunek 13. Poziom wykształcenia mieszkańców gminy Buk w 2011 r. ....	30
Rysunek 14. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w gminie Buk w latach 2010 – 2016. ....	38
Rysunek 15. Podmioty krajowe należące do grup przedsiębiorstw według sekcji PKD w gminie Buk w 2016 roku. ....	41
Rysunek 16. Podmioty gospodarcze osób fizycznych przypadające na 1000 ludności w gminie Buk w latach 2010-2016 roku. ....	42
Rysunek 17. Struktura dochodów gminy Buk w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2010 – 2016. ....	43
Rysunek 18. Dochody, wydatki i saldo budżetu gminy Buk w latach 2010 – 2016.....	44
Rysunek 19. Struktura użytkowania gruntów w gminie Buk (stan na 2014 r.). ....	48
Rysunek 20. Pokrycie gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.....	49
Rysunek 21. Podział gminy na jednostki statystyczne wykorzystane na potrzeby przeprowadzenia badania delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. ....	59
Rysunek 22. Obszar rewitalizacji – rozmieszczenie podobszarów na mapie gminy. ....	86
Rysunek 23. Obszar rewitalizacji – rozmieszczenie podobszarów na terenie m. Buk.....	87
Rysunek 24. Pruska mapa wojskowa z 1828 r. z domniemaną lokalizacją ratusza.....	121
Rysunek 25. Rozmieszczanie projektów rewitalizacyjnych na podobszarach w m. Buk.....	126
Rysunek 26. Rozmieszczanie projektów rewitalizacyjnych na podobszarach wiejskich w gm. Buk. ..	127

## Spis tabel

Tabela 1. Podstawowe dane demograficzne Miasta i Gminy Buk w latach 2010 – 2016.....	19
Tabela 2. Podstawowe dane w zakresie zasobów mieszkaniowych w gminie Buk w latach 2010-2016. ....	24
Tabela 3. Liczba lokali socjalnych w gminie Buk w latach 2009-2015.....	24
Tabela 4. Podstawowe dane w zakresie życia kulturalnego w gminie Buk w latach 2011 – 2016.....	36
Tabela 5. Frekwencja w wyborach w gminie Buk w latach 2009-2015.....	39
Tabela 6. Podstawowe dane w zakresie zagospodarowania przestrzennego w gminie Buk w latach 2010 – 2016.....	48
Tabela 7. Podstawowe dane w zakresie infrastruktury technicznej w gminie Buk w latach 2010 – 2015.....	53
Tabela 8. Zestawienie wskaźników branych pod uwagę przy delimitacji w poszczególnych sferach w skali gminy. ....	55
Tabela 9. Zestawienie wskaźników branych pod uwagę przy delimitacji w poszczególnych sferach w m. Buk.....	56
Tabela 10. Wskaźniki cząstkowe dla sfery społecznej.....	62
Tabela 11. Wskaźniki wystandaryzowane i wskaźnik sumaryczny dla sfery społecznej. ....	64
Tabela 12. Wskaźniki cząstkowe dla sfery gospodarczej.....	67
Tabela 13. Wskaźniki wystandaryzowane i wskaźnik sumaryczny dla sfery gospodarczej.....	68
Tabela 14. Wskaźniki dla sfery środowiskowej i technicznej. ....	70
Tabela 15. Wskaźniki standaryzowane i sumaryczne dla sfery środowiskowej i technicznej.....	71
Tabela 16. Wskaźniki cząstkowe dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej.....	74
Tabela 17. Wynik delimitacji - podsumowanie wyników wskaźników sumarycznych (indeks zbiorczy). ....	75
Tabela 18. Wskaźniki cząstkowe dla m. Buk – część I. ....	78

Tabela 19. Wskaźniki cząstkowe dla m. Buk – część II. ....	81
Tabela 20. Wynik delimitacji - podsumowanie wyników wskaźników sumarycznych (indeks zbiorczy). .....	83
Tabela 21. Zakładany wpływ projektowanych działań rewitalizacyjnych na zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji problemy (X – oddziaływanie bezpośrednie, P – oddziaływanie pośrednie)...	111
Tabela 22. Powiązanie projektów inwestycyjnych z projektami społecznymi.....	129
Tabela 23. Indykatywne ramy finansowe.....	132
Tabela 24. System wdrażania Programu.....	137
Tabela 25. Lista wskaźników monitorowania celów rewitalizacji.....	139

## Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Buk – widok ogólny centrum. ....	34
Zdjęcie 2. Krajobraz gminy z wieżą ciśnień w Buku.....	34
Zdjęcie 3. Kościół pw. Św. Krzyża w Buku.....	34
Zdjęcie 4. Bukowski Rynek - Plac Przemysława z d. pałacem biskupów poznańskich. ....	34
Zdjęcie 5. Synagoga w Buku. ....	34
Zdjęcie 6. Bukowska fara pw. Św. Stanisława Biskupa.....	35
Zdjęcie 7. Kościół pw. Św. Wawrzyńca w Niepruszewie.....	35
Zdjęcie 8. Widok Jez. Niepruszewskiego. ....	35
Zdjęcie 9. Park Przemysłowy „Buk” w Niepruszewie. ....	35
Zdjęcie 10. Przedstawienie DDP „Pogodna Jesień”.....	37
Zdjęcie 11. Koncert noworoczny w Buku. ....	37
Zdjęcie 12. Powstańczy mural na ścianie hali sportowej w Buku.....	37
Zdjęcie 13. Wnętrze bukowskiej fary – nawa główna. ....	91
Zdjęcie 14. Wnętrze bukowskiej fary – nawa boczna.....	91
Zdjęcie 15. Koronowany wizerunek Matki Bożej Literackiej - łaskami słynący.....	92
Zdjęcie 16. Wnętrze kościoła pw. Św. Krzyża. ....	92
Zdjęcie 17. Kościół farny pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika - wygląd fasady.....	92
Zdjęcie 18. Piwnice w budynku przy ul. Mury 8. ....	92
Zdjęcie 19. Odbudowa kamienicy przy pl. S. Reszki. ....	92
Zdjęcie 20. Zabudowa przy ul. Poznańskiej.....	92
Zdjęcie 21. Ul. Ratuszowa w Buku.....	94
Zdjęcie 22. Nowa nawierzchnia ul. Kościelnej w Buku.....	94
Zdjęcie 23. Ul. Wielkowiejska – ruch tranzytowy.....	94
Zdjęcie 24. Zabudowa blokowa przy ul. Przykop.....	94
Zdjęcie 25. Park przy ul. Przykop / Dworcowej. Widok od strony fary. ....	96
Zdjęcie 26. Restauracja przy ul. Przykop. ....	96
Zdjęcie 27. Parking na zapleczu posesji przy ul. Poznańskiej, przy Urzędzie Miasta i Gminy. ....	96
Zdjęcie 28. Obiekty szkoły podstawowej u zbiegu ulic Szkolnej i Otuskiej. ....	96
Zdjęcie 29. Obiekt przy ul. Otuskiej przejęty od Bukowianki S.A. ....	96
Zdjęcie 30. Obiekt przy ul. Otuskiej 8. ....	96
Zdjęcie 31. Cieśle - wjazd do miejscowości. ....	99
Zdjęcie 32. Stan zachowania zespołu folwarcznego.....	99
Zdjęcie 33. Widok pałacu z parkiem.....	99
Zdjęcie 34. Zabudowa mieszkalna.....	99
Zdjęcie 35. Stan drogi. ....	99
Zdjęcie 36. Widok ogólny miejscowości. ....	99



Zdjęcie 37. Przerwana droga z Ciesiel do Otusza. ....	100
Zdjęcie 38. Tereny wydobywania żwiru.....	100
Zdjęcie 39. Kalwy - zabudowa wsi. ....	101
Zdjęcie 40. Świetlica z placem zabaw. ....	101
Zdjęcie 41. Infrastruktura wiejska. ....	101
Zdjęcie 42. Nowa zabudowa usługowa. ....	101
Zdjęcie 43. Otusz - widok założenia folwarcznego i ogólny widok zabudowy wsi. ....	102
Zdjęcie 44. Głaz ku czci bohaterów Powstania Wielkopolskiego. ....	102
Zdjęcie 45. Remiza OSP w Otuszu.....	103
Zdjęcie 46. Stadion w Otuszu. ....	103
Zdjęcie 47. Nowy chodnik przy stadionie. ....	104
Zdjęcie 48. Zdegradowane chodniki w Otuszu. ....	104
Zdjęcie 49. Droga z Otusza-Dworca do Niepruszewa przez tereny leśne. ....	104
Zdjęcie 50. Droga łącząca Otusz z Bukiem.....	104